

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУЧАСНОГО СВІТУ**

**Матеріали науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів і студентів Національного
університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»**

15 травня 2013 р.

Харків

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУЧАСНОГО СВІТУ»**

**Матеріали науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів і студентів Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»**

15 травня 2013 р.

Харків – 2013

«Соціально-економічні трансформації сучасного світу» : матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів і студентів Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» 15 травня 2013 р. / за заг. ред. А. П. Гетьмана. – Харків : НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2013. – 195 с.

Адреса редакційної колегії:
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
вул. Пушкінська, 77,
Харків,
61024,
Україна

Тези друкуються мовою оригіналу
і відображають позицію авторів

Шановні учасники конференції!

Кафедра економічної теорії Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» проводить чергову науково-практичну конференцію. Цього разу вона присвячена соціально-економічним трансформаціям сучасного світу, а до обговорення актуальних проблем долучилися не тільки члени студентського наукового гуртка, а й їх наставники – викладачі й аспіранти університету. Це дуже важливо, адже майбутній юрист повинен бути обізнаним в економічних питаннях, а ще вміти формулювати власну думку і наводити аргументи на її користь, вести дискусію з досвідченими фахівцями і водночас учитися у них.

Надіслані до оргкомітету матеріали свідчать про широкий спектр наукових інтересів учасників конференції. Тому в рамках конференції будуть працювати секції:

Секція № 1. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА УЧАСТЬ У НИХ УКРАЇНИ

Секція № 2. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Секція № 3. ПРИЧИНИ, ФОРМИ ТА НАСЛІДКИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

Секція № 4. РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Секція № 5. ЗАКОНОМІРНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ

Секція № 6. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Секція № 7. РОЗБУДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНИ

Секція № 8. ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ ТА ШЛЯХИ БОРОТЬБИ З НЕЮ

Секція № 9. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

Секція № 10. ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ТА ОПТИМАЛЬНИХ
МЕЖ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ В ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ

Секція № 11. СВІТОВИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА МАКРО- ТА
МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ

Секція № 12. МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО
МЕНЕЖДМЕНТУ

Бажаю всім учасникам конференції плідної дискусії та
подальших здобутків у навчанні, науковій і дослідницькій діяльності!

Завідувачка кафедри економічної теорії
Національного університету «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»,
доктор економічних наук, професор

Л. С. Шевченко

СЕКЦІЯ № 1: ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА УЧАСТЬ У НИХ УКРАЇНИ

**Кудрявцева Г. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
2 курс, 2 група**

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА УКРАЇНА

Сьогодні якісно новим, найвищим етапом інтернаціоналізації світової економіки є економічна інтеграція. Інтеграція в перекладі з латинської означає взаємопереплетіння, об'єднання окремих частин в єдине ціле.

Міжнародна економічна інтеграція – це етап у процесі розвитку міжнародного поділу праці, для якого характерним є утворення однорідного, внутрішньо єдиного господарського організму, що охоплює декілька країн, а також формування цілісності відокремленого комплексу держав. В основі інтеграції лежать об'єктивні потреби розвитку продуктивних сил.

У загальному вигляді об'єктивну причину міжнародної економічної інтеграції можна визначити як необхідність подолання суперечності між очевидними реальними вигодами для підприємств від участі в міжнародному поділі праці та негативними факторами міжнародної економічної взаємодії – територіальною віддаленістю, меншою мобільністю факторів виробництва (ресурсів), митних та валютних обмежень тощо.

Міжнародна економічна інтеграція набула розвитку через різноманітні об'єднання країн. Такі регіональні об'єднання передбачають більш глибокі, взаємопроникненні економічні зв'язки національних економік різних країн. Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції зумовлений такими факторами:

- економічним розвитком країн, груп і регіонів світу в умовах нерівномірності розподілу ресурсів;
- закономірностями НТП;
- тенденціями демографічної ситуації;
- наявністю і необхідністю вирішення глобальних проблем;
- швидким розвитком транспортно-комунікаційних мереж;
- ринковою уніфікацією економічного розвитку.

Україна, як і інші нові держави Східної Європи, прагне приєднатися до Європейського Союзу (ЄС), маючи для цього

об'єктивні підстави. На нашу думку, розвиток відносин з ЄС треба розглядати як один із стратегічних пріоритетів у зовнішньоекономічній політиці України, але в більш віддаленій перспективі. А сьогодні Україна має недостатньо спільних економічних інтересів з країнами ЄС, що обумовлено різницею в рівнях їх розвитку, в інституційних структурах і т. п. Вступ України в майбутньому до ЄС підвищить її міжнародний авторитет, політичну, соціальну й макроекономічну стабільність.

Інтеграційні процеси за своєю природою – явище складне та суперечливе. Їх розгортання та розвиток можуть бути зумовлені не тільки економічними, але й політичними чинниками.

Головними ознаками інтеграції є:

- 1) взаємопроникнення і переплетіння національних виробничих процесів;
- 2) широкий розвиток міжнародної спеціалізації і кооперації у виробництві, науці, техніці на основі найбільш прогресивних їх форм;
- 3) глибокі структурні зрушення в економічних системах країн-учасниць;
- 4) необхідність цілеспрямованого регулювання інтеграційного процесу, розробка скоординованої економічної стратегії та політики.

Інтеграційний процес охоплює такі ланки економічної системи: виробництво, сферу обігу та сферу прийняття рішень.

Поглиблення міжнародної економічної інтеграції – об'єктивний процес, який не можна зупинити. Тому одним із найважливіших завдань, що сьогодні постають перед нашою державою, є включення до міжнародних інтеграційних процесів на умовах, вигідних саме Україні.

Науковий керівник: Губін К. Г., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Калита А.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів
для системи Пенсійного фонду України,
2 курс, 4 група**

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ

Однією з основних складових фінансової стратегії України є поглиблення її інтеграції в міжнародний фінансовий простір. Необхідність цього визначається об'єктивними потребами в

ресурсах та об'єктивними закономірностями розвитку сучасної економіки

Проблема інтеграції України у світовий фінансовий простір є багатопланою і передбачає вирішення кількох завдань: трансформація національної фінансової системи; гармонізація українського фінансового законодавства з міжнародними критеріями і вимогами; вихід на світові фінансові ринки, який має забезпечити вільний рух капіталів.

Ключовим напрямом інтеграції України в міжнародну фінансову систему є розвиток її відносин із головними міжнародними фінансовими інституціями - МВФ і Світовим банком. Вони відіграють дедалі зростаючу роль у світі, сприяючи економічному розвитку окремих країн, забезпечуючи надходження в національну економіку значної частки кредитних та інвестиційних ресурсів.

Характер взаємовідносин України, як і будь-якої іншої країни, з міжнародними фінансовими організаціями залежить від двох моментів. По-перше, існує дилема фінансової залежності від їхніх кредитів у перспективі розвитку. По-друге, стратегія міжнародних фінансових організацій визначається багатьма чинниками політичного, економічного і гуманітарного характеру, що не завжди збігаються з національними інтересами конкретної країни. Тому повинна бути узгодженість цілей і завдань, пріоритетів і напрямів розвитку.

Серед основних чинників успішної інтеграції України до світової економіки можна відзначити:

- зростання міжнародного товарообігу із випереджаючим зростанням обсягів експорту;
- зростання обсягів іноземних інвестицій в Україну;
- зростання обсягів операцій із гривнею на світовому валютному ринку;
- мінімізація рівня кореляції між негативними тенденціями розвитку світової економіки та економіки національної.

Аналіз зазначених чинників дозволяє зробити висновок про досить високий рівень торгівельної відкритості України, але в той же час надзвичайно низькі темпи інтеграції до світового фінансового ринку.

Завдання інтеграції до світового фінансового простору, що стоїть перед Україною, вимагає врахування особливостей сучасної структури світової економіки, ретельного вибору та використання інструментів, які здатні забезпечити максимальну швидкість та ефективність такої інтеграції і одночасно зменшити можливі втрати від цього процесу.

До ризиків, притаманних даному процесу, які актуальні для України, можна віднести неконтрольований відтік науковців та кваліфікованої робочої сили у більш розвинені країни, зміну структури та обсягів національного виробництва внаслідок значних обсягів імпорту більш конкурентоспроможної продукції, втрату контролю держави та національних корпорацій над стратегічно важливими для економіки підприємствами, небезпеку глобальних фінансових криз та небезпеку підриву суверенітету країн з невисоким рівнем розвитку через боргову та іншу фінансову залежність. При цьому рівень цієї небезпеки є тим більшим, чим нижчим є економічний розвиток країни у порівнянні із розвитком провідних держав світу.

Отже, все це свідчить про повільний, але невідворотний процес інтеграції вітчизняної економіки до світової економічної системи. Позитивні наслідки такої інтеграції очевидні вже сьогодні, в першу чергу у сфері міжнародної торгівлі.

Науковий керівник: Гриценко О.А., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Свиридова О.В.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
факультет подготовки юристов для МИД Украины,
2 курс, 2 группа**

ПЕРСПЕКТИВЫ ВСТУПЛЕНИЯ УКРАИНЫ В ЕВРОСОЮЗ

Сегодня украинская власть пытается выполнить такие задачи, как улучшение жизни населения, поднятие рейтинга страны и усиление политической позиции на мировой арене, поэтому курс на европейскую интеграцию остается одним из приоритетных направлений внешней политики Украины.

Украина находится рядом с еврозоной. А Европейский Союз стремится иметь стабильные и экономически развитые государства у своих границ, поэтому следует ожидать увеличения политического давления на Украину.

Украина настроена на выполнение плана действий, разработанного совместно с Советом Европы до 2014 года, однако она должна ускорить свое продвижение к стандартам Совета. Основными требованиями, которые требуется выполнить Украине для подписания соглашения, являются:

- либерализация визового режима путем расширения консульских учреждений и упрощения процедуры оформления

документов;

- реформирование судебной системы, в том числе принятие новых законов о судоустройстве и статусе судей и закона Украины о прокуратуре;

- проведение конституционной реформы, включающей выполнение решений Европейского суда по правам человека, изменение избирательного законодательства и борьбу с коррупцией;

Украина должна продемонстрировать «конкретный прогресс» до начала мая 2013 г., иначе она может забыть о подписании соглашения об ассоциации минимум на несколько лет.

Следует учитывать, что последствия подписания соглашения для Украины могут быть весьма спорными. Расширение политики ЕС, вероятно, приведет к обострению конкуренции между производителями Украины и новых членов ЕС на единых рынках Евросоюза, это коснется преимущественно предприятий черной металлургии. На европейском рынке аграрной продукции Украина сможет занять лишь ту часть, которую оставят ей европейские партнеры. Поскольку в Евросоюзе имеет место общая аграрная политика, направленная на защиту европейских сельскохозяйственных производителей, Украина может лишиться заработка аграриев из стран Евросоюза из-за ее более дешевой продукции.

Управление экономикой и финансами будет осуществляться ЕС. Уже сегодня Украине грозит дефицит квалифицированных кадров, поскольку значительное количество людей находится за рубежом в поисках достойного дохода. Также потерей для Украины могут стать обострившиеся отношения с Россией. Закрытие таможенных границ приведет к ужесточению российской политики в отношении импорта нефти, газа, а также экспорта украинской продукции.

На наш взгляд, соглашение об ассоциации дает Украине возможность повысить уровень жизни страны, но для этого необходимо значительно изменить устоявшиеся экономические, политические и социальные режимы в стране. Кроме того, необходимо учесть и экономические потери, вызванные ухудшением торгово-финансовых отношений с главным торговым партнером Украины – Российской Федерацией.

Также остаются сомнения в дальнейшем тесном сотрудничестве и добрососедских отношениях Украины с Россией.

Научный руководитель: Овсиенко О.В., к. е. н., доцент кафедры экономической теории

**Усик О.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів
для системи Пенсійного фонду України,
2 курс, 4 група**

ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

Однією з основних засад зовнішньої політики визначено забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі. Тому для нашої держави, котра проголосила свою незалежність і стала на шлях демократичних перетворень і побудови правового суспільства, членство у Світовій організації торгівлі (СОТ), Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та інших, подальша співпраця з Європейським Союзом має стратегічне значення.

Україна закріпила свої наміри вступу до Європейського Союзу Угодою про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 (яка набула чинності 1 березня 1998 р.). Дана угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС.

Процес вступу України до членства ЄС та розроблення стратегічної мети України було вперше задекларовано Президентом України Віктором Ющенко в 2005 році. Під час розроблення даної стратегії думки політиків розійшлися і половина політичних сил України виступає проти Європейської інтеграції. У березні 2007 року нашій державі було запропоновано укладення Договору про Зону вільної торгівлі з ЄС.

Для набуття членства в ЄС потрібна згода всіх країн-членів. Політики в ЄС мають сумніви щодо можливого членства України. Також ще в 2002 р. Комісар з Розширення Європейського Союзу Гюнтер Верхьоген стверджував, що «європейська перспектива для України не означає обов'язково членство у найближчі 10-20 років, хоча це можливо» і тим самим дав зрозуміти, що в Україні є можливість, однак необхідно вміло її використати.

Громадяни України повинні використовувати всі можливості, щоб позбутися впливу Росії і прагнути до вступу в

Європейський Союз. Європейська інтеграція повинна стати запорукою економічної стабільності і новим поштовхом до щасливого майбутнього, в якому пануватимуть політична стабільність та благополуччя громадян України.

Переваги інтеграції в Європейський Союз для України – необмежені, тому їх варто перелічити: а) безпека – навіть без членства в НАТО Україна була би в безпеці від агресії та територіальних претензій. Її приєднання до НАТО було б більш, ніж імовірним; б) система врядування – повна інституціоналізація та існування плюралістичного суспільства й індивідуальної свободи, уряд людей для людей і за допомогою людей, який ґрунтуватиметься на законодавчій та судовій основі; в) економічна ефективність – як система, так і структура були б конкурентоздатними на міжнародному рівні, пропонуючи та розподіляючи якісні товари та послуги на внутрішньому ринку із зростаючим процвітанням всього населення; г) сфера культури – вільний взаємообмін із Західною гуманістичною культурою; д) становлення України як частини глобального суспільства. Багато з переваг, перерахованих вище, можна досягти через процес приєднання до ЄС, через кращу технічну допомогу, гармонізацію стандартів, законів, адміністративних процедур та зростаючу торгівлю.

Науковий керівник: Гриценко О.А., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Пахомов М. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 6 група**

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАПРЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ЯК КУРС ДО СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ

Україна як незалежна держава об'єктивно не може стояти осторонь міжнародних інтеграційних процесів і повинна обрати свій шлях. На сьогоднішній день питання полягає не у перспективі поглинання України її сусідами, а в завданні ефективного її входження у світову економіку на основі загальних принципів світового співтовариства, проте з обов'язковим урахуванням національної специфіки, з метою реалізації національних інтересів через взаємовигідне співробітництво з іншими країнами. Так, Україна проголосила Європейський вибір як один з найважливіших

пріоритетів геополітичної стратегії, зумовлений усвідомленням інтеграції як фактора сприяння державній безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку та інтелектуальному прогресу в нашій країні.

Економічна інтеграція – це процес економічної взаємодії країн, який приводить до зближення господарських механізмів, що набуває форми міждержавних угод й узгоджено регульований міждержавними органами.

До сприятливих факторів входження України у світове господарство можна віднести: наявність кваліфікованої й дешевої робочої сили, здатної до інтелектуальної й наукоємної праці, потенційно великий ринок товарів і послуг та значний науково-технічний потенціал національної економіки України.

Основні економічні вигоди та перспективи євроінтеграції для України такі: макроекономічна стабільність (закріплення європейських стандартів та тенденцій до економічного зростання); залучення іноземних інвестицій для технологічної модернізації виробництва; посилення енерготранзитного потенціалу країни; розвиток експортного потенціалу та поліпшення структури експорту; надання субсидій сільському господарству; отримання позитивного сальдо торговельного балансу (спільні митні тарифи, кількісні обмеження імпорту та антидемпінгова компанія); забезпечення та стимулювання розвитку середнього та малого бізнесу (ліквідація прихованого безробіття та проведення політики продуктивної зайнятості); приєднання до Лісабонської стратегії щодо підняття конкурентоздатності економіки; упровадження стандартів ЄС у виробництві (зміни балансу споживання енергоносіїв та виконання програми науково-технічної інтеграції). Крім того, ЄС стане найбільшим ринком збуту українських товарів та сприятиме інтеграції українських енергетичних, транспортних та інформаційних мереж в європейську інфраструктуру.

Основні економічні загрози та ризики від вступу до ЄС: втрата конкурентоспроможності певних галузей (тиск якісного імпорту); високі соціальні гарантії в умовах кризи; підвищення рівня безробіття під час реорганізації підприємств; посилений вплив іноземних підприємств та квотування певних видів товарів; складність переходу до європейського рівня цін в умовах форсованого вступу (на прикладі Польщі); можливе переміщення шкідливих виробництв в Україну та використання українців як дешевої робочої сили; основні загрози впливу кризи Єврозони.

Отже, головними завданнями України на шляху до економічної інтеграції є: проведення реформ законодавства щодо підвищення прозорості ринку, реформа податкової системи та

вдосконалення бюджетних процесів, упровадження національної системи обліку, зміцнення внутрішнього приватного сектора, вдосконалення загального клімату інвестицій, залучення зарубіжних менеджерів до управління інтеграційними процесами, реформування системи економічної освіти, перегляд пенсійної системи та реформування системи соціального забезпечення населення.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Коряк О. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
2 група, 2 курс**

ПРАВОВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ОСНОВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) спрямоване на створення сприятливих умов для економічного розвитку країни і захисту її інтересів, збалансованого розвитку економіки, рівноваги внутрішнього ринку, стимулювання прогресивних структурних змін у зовнішньоекономічних зв'язках суб'єктів економічної діяльності і створення найсприятливіших умов для залучення власної економіки до системи світового поділу праці.

Особливим завданням регулювання ЗЕД є підтримка загальнонаціональних пріоритетів у зовнішньоекономічній сфері і досягнення наміченої мети за допомогою певних заходів.

Основними складовими політики в галузі зовнішніх економічних зносин України є зовнішньоторговельна політика (що включає експортну та імпорتنу політику), політика у сфері залучення іноземних інвестицій і регулювання національних капіталовкладень за кордоном. Зовнішньоекономічна політика має виконувати завдання забезпечення географічної збалансованості зовнішньоекономічних операцій з окремими державами та регіонами, що пов'язане з економічною безпекою країни.

Зараз Україна здійснює всі види зовнішньоекономічної діяльності, включаючи зовнішню торгівлю, на принципах правового регулювання на взаємовигідній основі. Це визначило відповідну інфраструктуру і систему регулювання ЗЕД.

Основними регулюючими органами зовнішньоекономічної політики в Україні є: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України, митні органи України (Державний митний комітет України, митниці, територіальні митні управління та інші митні організації).

Основним нормативним актом, що регулює зовнішньоекономічну діяльність в Україні, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність в Україні», згідно з яким зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Формами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є: встановлення режиму здійснення валютних операцій; митне регулювання; встановлення в окремих випадках, передбачених законодавством, режиму ліцензування та квотування.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», запроваджуються такі види експортних (імпортних) ліцензій: генеральна – відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції по певному товару; разова (індивідуальна) – разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції; відкрита (індивідуальна) – дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу; а також спеціальна – право на імпорт в Україну протягом установленого строку певного товару, який є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів

Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється на підставі відповідних договорів, які укладаються між суб'єктами даного виду діяльності. Усі зовнішньоекономічні договори можна умовно об'єднати в такі групи: купівлі-продажу (експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт); зустрічних поставок (бартер, холдинг); торгово-посередницькі (доручення, комісія, консигнація), змішані тощо.

Науковий керівник: Губін К. Г., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Клочко Т.Ю.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
хозяйственно-правовой факультет,
2 курс, 2 группа**

BRICS: РЕАЛЬНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Актуальность изучения мощи и потенциалов международных союзов и ассоциаций всегда была и остается неоспоримой. В этом контексте особо притягивает внимание группа BRICS (Бразилия, Россия, Индия, Китай, ЮАР) как страны, которые, по мнению Goldman Sachs – одного из крупнейших в мире коммерческих банков, к 2050 году будут иметь одни из наибольших показателей номинального ВВП.

При рассмотрении этого вопроса стоит разграничить BRICS как союз и как совокупность стран, которые непосредственно в него входят, поскольку реальные и перспективные возможности этих двух категорий существенно отличаются.

Изначально сам термин «BRICS» впервые был использован для обозначения отдельных стран в ноябре 2001 года аналитиком Goldman Sachs Джимом О'Нилом, не предполагавшим о их возможном объединении в последствии. Такая тенденция к изучению стран по-отдельности следует из отчетов того же Goldman Sachs, «Национального комитета по исследованию БРИКС» в РФ, работ таких ученых, как Козловский Е.А., Комаров М.А., Макрушин Р.Н., и присутствует во многих публикациях о BRICS. Причин этому несколько.

Во-первых, почти все соглашения между государствами-членами, будь то встреча министров здравоохранения 11 июля 2011 г., министров сельского хозяйства и аграрного развития 16 июня 2009 г., или глав государств во время саммитов, имеют скорее декларативный характер и не всегда исполняются полностью. Так, с апреля 2011 по март 2012 г. средний показатель исполнения договоренностей государствами-членами группы составил не более 70 %. При этом Индия выполнила принятые на себя обязательства в 100 %-ном объеме, Китай и Бразилия – на 80 %, Россия – на 60 %, а ЮАР – лишь наполовину.

Соглашения же между отдельными странами BRICS, как и до заключения союза, активны. Например, как сообщает агентство Asia News, частный производитель автомобилей в Китае компания Chery Automobile построит завод в Бразилии; 1 января 2011 г. введен в эксплуатацию нефтепровод «Россия-Китай»;

южноафриканская компания по стратегии развития рынка Frontier Advisory еще в ноябре 2011 г. объявила об инвестициях в экономику Индии.

Во-вторых, все вопросы между государствами-членами решаются на встречах, постоянные международные органы BRICS отсутствуют. Хотя на саммите BRICS в Дурбане (ЮАР) 26-27 марта 2013 г. и были рассмотрены предложения о создании Банка развития и Делового совета, но для их реализации потребуется еще много усилий. По мнению бывшего заместителя министра финансов Мексики, ряда политических деятелей и ученых, даже в этом случае BRICS не станет сильной организацией на мировой политической арене. Причины могут скрываться в кардинальных различиях между экономиками стран, их социально-культурными традициями, территориальной отдаленностью, отсутствием общей истории, противостоянием между самими государствами.

Исходя из всего выше сказанного, можно сделать вывод, что страны BRICS как развивающиеся государства с большими сырьевыми ресурсами, несмотря на существующие проблемы, имеют большие перспективы. А вот перспективы самого союза BRICS на данный момент весьма неоднозначны, поэтому существуют сомнения в том, сможет ли он в будущем в значительной мере реализовать свой потенциал.

Научный руководитель: Чуприна Е.А., к.е.н, доцент кафедры экономической теории

**СЕКЦІЯ № 2: МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТА
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ**

**Лецишина О. І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів
для системи Пенсійного фонду України,
2 курс, 4 група**

**ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ЗА СПЕЦИФІКОЮ
РЕГУЛЮВАННЯ**

Міжнародна торгівля – це обмін товарами та послугами між країнами, внаслідок чого вони можуть купувати товари за прийнятними цінами. Її форми можна класифікувати за різними критеріями: регулювання торговельно-економічних відносин (ТЕВ) між країнами, специфіка взаємодії суб'єкта, особливості предмета торгівлі.

В основу регулювання ТЕВ покладено наявність угод між державами, в яких визначається тип торговельного режиму даної країни з країною-партнером. За критерієм регулювання торгівлю можна поділити на звичайну, торгівлю за режимом найбільшого сприяння, преференційну, дискримінаційну та прикордонну.

Звичайна торгівля виникає в умовах відсутності торговельних, торговельно-економічних угод та домовленості між країнами. У торговельних відносинах за умов звичайної торгівлі застосовуються жорсткі інструменти регулювання товарних потоків — кількісні обмеження, не пільгова система оподаткування імпортованих товарів тощо.

Торгівля за режимом найбільшого сприяння передбачає, що держави на взаємній основі надають одна одній привілеї та пільги щодо ставок мита та митних зборів. Цей режим є одним з головних принципів діяльності держав, що приєдналися до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі – ГАТТ. При цьому особи, фірми і організації країн – членів ГАТТ користуються митними податковими та іншими привілеями, які мають у країні партнера фізичні та юридичні особи третьої країни.

Преференційна торгівля – це надання пільг однією державою іншій на взаємній основі або в односторонньому порядку у торговельному режимі (митний тариф, оподаткування). Преференції застосовуються в усіх сферах економічного та торговельного регулювання. Вони надаються на підставі участі в міжнародних організаціях, союзах, в результаті домовленості між

країнами. Особливу групу утворюють преференції, які застосовуються щодо розвинених країн. Такі преференції надаються найрозвинутішими країнами в односторонньому порядку, але рішення щодо їх застосування розробляються на багатосторонній основі. Різновидом преференційної торгівлі є прикордонний товарообмін між підприємствами та організаціями, що розташовані в прикордонних районах сусідніх держав. Умови такої торгівлі регулюються відповідними угодами між державами, але спільною рисою прикордонної торгівлі є її спрямованість на задоволення місцевих потреб щодо виробництва товарів у межах прикордонної території.

Дискримінаційна торгівля виникає в результаті застосування в торговельно-економічних відносинах жорстких обмежувальних заходів або інших інструментів, що дискримінують права торговельного партнера. На практиці дискримінація у зовнішній торгівлі зустрічається доволі часто, а застосування таких заходів, як ембарго, блокада, дозволяється ООН як метод торговельно-політичного тиску на країну, що порушує норми міжнародного права.

Науковий керівник: Гриценко О.А., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Васильченко А.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
2 курс, 2 група**

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ І НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Кон'юнктура світового ринку нестабільна, тому проблема розвитку та здійснення програми заходів щодо підтримки експорту країни на світовому ринку за умов його глобалізації, збільшення або принаймні збереження його питомої ваги в світовій торгівлі, є особливо актуальною для України.

Обсяги і структура експорту країни безпосередньо залежать від її потенціалу, який можна визначити як максимальну здатність національної економіки при певному розвитку продуктивних сил випускати товари й надавати послуги, конкурентоспроможні на зовнішніх ринках.

Від рівня експортного потенціалу країни значною мірою залежить її місце в системі світового господарства, вплив на загальносвітові процеси, що визначає не лише економічну, а й політичну вагомість країни, авторитет і місце держави в міжнародних відносинах. Якщо розглядати стан і розвиток зовнішньої торгівлі України у контексті загальносвітових процесів, то стає очевидним – ми посідаємо у світовій торгівлі досить незначне місце.

Зовнішня торгівля України в останні роки розвивалася під впливом набуття у 2008 р. членства у СОТ та світової фінансово-економічної кризи. Основними споживачами українських товарів є Російська Федерація, Туреччина, Італія, Білорусь, Польща, Німеччина, Індія, Китай, Казахстан.

Товарна та географічна структура українського експорту протягом останнього десятиліття зазнала помітних змін. Проте незмінною залишається його сировинна спрямованість. Україна постачає за кордон в основному продукцію з незначною доданою вартістю, передовсім напівфабрикати, що разом із вивозом сировини становлять приблизно 60 % українського експорту. При цьому проблема України не в самому експорті сировини, а в тому, що вона мало експортує промислових товарів і не адаптувалася до вимог і стандартів, які діють у світовій торгівлі. В останні роки понад 80 % українського товарного експорту складає продукція металургії, сільського господарства, машинобудування та хімічної промисловості. Частка високотехнологічної та інноваційної продукції в експорті дуже низька.

Інша проблема полягає в тому, що експортно-орієнтовані галузі України мають високий рівень залежності від коливань кон'юнктури на світових ринках. Тому проблеми в світовій економіці швидко відбиваються на вітчизняному експорті. Зокрема, у 2009 р., у розпал світової економічної кризи, обсяги експорту впали майже вдвічі (до рівня 2005–2006 рр.). В 2010–2012 рр., у результаті стабілізації основних експортних ринків України, відбулося поступове відновлення експорту, який у 2012 р. сягнув 82,3 млрд дол. США.

Отже, структура та динаміка зовнішньої торгівлі не повною мірою відповідають експортним можливостям нашої держави. В структурі експорту переважають сировина та продукція з низьким ступенем переробки. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в останні роки було суттєво лібералізовано, хоча розвиток експорту стримують неторговельні (нетарифні) обмеження. Серед головних факторів, що стримують розвиток експортного потенціалу, слід відзначити: нестабільність

законодавчої бази; складні митні процедури; невисокий рівень розвитку фінансового сектора та ринкових інституцій; недостатню інтегрованість України у світовий торговий простір. Основним пріоритетом розвитку експортного потенціалу України та розширення присутності на міжнародних ринках є підвищення конкурентоспроможності української продукції.

Науковий керівник: Губін К. Г., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Пуя М.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
2 курс, 18 група**

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНИХ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стратегію економічного протекціонізму доцільно розуміти як комплекс заходів щодо забезпечення засобами держави рівноправної конкуренції на внутрішньому ринку України. Відповідно до цього принципу стратегія економічного протекціонізму спрямована на такі заходи: не створювати для виробників «тепличі» умови, але забезпечувати нормальні можливості для господарської діяльності та рівноправної конкуренції; забезпечити термінове відновлення місткості внутрішнього ринку; припинити практику невиконання державою зобов'язань перед власним населенням та підприємствами; забезпечити реалізацію факторних переваг України; враховувати у практичній діяльності соціально-економічні та політичні особливості України.

Комплекс заходів економічного протекціонізму повинен включати:

- інституційно-правовий протекціонізм (захист власності та прав власників, захист інвестицій, максимальне спрощення процедури започаткування бізнесу, юридичне забезпечення розвитку ринкових інститутів);

- монетарний протекціонізм (захист стабільності грошового обігу та системи розрахунків, стимулювання капіталоутворення, забезпечення господарської діяльності достатнім обсягом платіжних засобів та кредитних ресурсів);

- фіскальний протекціонізм (податкове стимулювання пріоритетних секторів економіки, бюджетне стимулювання економічної активності);

- ціновий протекціонізм (зниження тарифів на продукцію природних монополій, встановлення обмежень рентабельності на основні витратоутворюючі товари);

- зовнішньоекономічний протекціонізм (захист внутрішнього ринку від нерівноправної конкуренції з боку імпортних товарів із застосуванням механізму митних тарифів, квот, антидемпінгових процедур, технічного регулювання тощо).

Як засоби протекціонізму розглядаються також класичні важелі економічного регулювання – політика валютних курсів та облікових ставок.

Зміна сучасних акцентів у механізмах зовнішньоекономічної діяльності приводить до необхідності переглянути й своє відношення до концепції свободи торгівлі та її застосування до умов перехідних економічних систем. З одного боку, зростаючий динамізм змін на світових ринках та структур світової економіки в цілому пред'являє підвищені вимоги до швидкості прийняття рішень, часу, протягом якого у найбільш оптимальному місці, незалежно від національних кордонів, можуть бути сконцентровані необхідні фактори виробництва. З другого боку, розвиток найбільш передових секторів світової економіки, пов'язаних з інноваціями, розширення та поглиблення поділу праці в цих сферах, об'єктивно не може здійснюватись поза сприятливим середовищем, яке активно формують національні уряди. І в цьому плані лібералізація зовнішньоекономічної діяльності перестає бути самодостатнім фактором економічної ефективності.

Отже, для умов переходу до ринкових відносин може бути цілком виправданим застосування концепції обмеженого, тимчасового протекціонізму, активно спрямованого на здійснення кардинальної економічної модернізації, інновацій і створення тим самим потенціалу міжнародної конкурентоспроможності економіки країни.

Науковий керівник: Дарнопих Г.Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Сидорчук Г.С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 1 група**

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІТИКИ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ

Питання протекціонізму є на сьогодні актуальним не лише для України, адже майже кожна держава використовує окремі заходи протекціонізму, прагнучи надати допомогу потребуючим цього галузям. Проте саме для української держави це питання стоїть досить гостро, оскільки для неї, як для країни з перехідною економікою, характерні фундаментальні дилеми в сфері організації становлення відкритої до зовнішнього світу ринкової системи, і, зокрема, кардинальне питання: чому віддати перевагу – протекціонізму чи свободі торгівлі.

З самого початку своєї співпраці із світовим ринком Україна більше відчувала використання протекціоністських заходів проти себе, аніж використовувала їх проти інших держав. Прикладом цього можуть бути антидемпінгові процеси проти українських металургів у США і Мексиці, жорстке обмеження імпорту українського текстилю в Європу. За підрахунками фахівців МЗЕЗТоргу, з 1992 р. українські підприємства втратили від антидемпінгових санкцій 1-1,5 млрд дол. США. На осінь 1999 р. 13 країн світу за 26 товарними групами здійснювали проти України понад 100 антидемпінгових розслідувань. Усупереч вимогам економічної безпеки України світові фінансові організації й іноземні торговельні партнери нав'язують їй такий безпрецедентно лібералізований режим зовнішньої торгівлі, який в умовах кризи внутрішнього ринку відкладає на невизначений термін повноцінну участь країни у європейському і світовому поділі праці.

Розроблена та запропонована стратегія економічного протекціонізму має бути спрямована на такі заходи: не створювати пільгових умов для вітчизняних виробників, але забезпечувати нормальні можливості для господарської діяльності та рівноправної конкуренції; забезпечити термінове відновлення місткості внутрішнього ринку як найкращого способу поширення позитивного ефекту від економічного зростання; припинити практику невиконання державою зобов'язань перед власним населенням та підприємствами; забезпечити реалізацію факторних переваг України, серед яких основними є гео економічні чинники, наявність родючих сільськогосподарських угідь, висококваліфікована робоча

сила, значний науковий потенціал, розвинена виробнича інфраструктура; враховувати у практичній діяльності соціально-економічні та політичні особливості України.

Сьогодні можна стверджувати, що Україна дійсно потребує застосування деяких заходів політики протекціонізму у найбільш неприбуткових та занепадаючих галузях. До таких можна віднести текстильну промисловість, трикотажну, швейну тощо.

Проте слід зауважити, що застосування радикальних заходів може викликати негативну реакцію країн-сусідів та країн-партнерів, а їх дії у відповідь, в умовах нестабільної економіки можуть призвести до таких наслідків, на тлі яких легка промисловість України не буде мати взагалі шансів на розвиток та прибуткове виробництво.

Тому можна зробити висновок: політика протекціонізму потребує глибокого аналізу ситуації та балансування між заходами протекціонізму та лібералізму. Вона може призвести до більшої ефективності в окремих галузях, але її застосування має бути обережним і короткостроковим.

Науковий керівник: Макуха С.М., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Кондратюк А.С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 13 група**

СТРАТЕГІЯ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У 2013-2014 рр. Кабінет міністрів України планує значно активізувати зусилля по заміщенню низки товарів імпортного походження на продукцію вітчизняного виробництва. Це є одним з основних напрямів Державної програми активізації розвитку економіки, розрахованої на два роки, яка передбачає підтримку базових галузей (металургія, АПК, машинобудування); забезпечення розвитку галузей, що є перспективними для малого та середнього бізнесу (легкої, деревообробної промисловості, сектору ІТ-технологій); розвиток високотехнологічних секторів, здатних виробляти продукцію з високою доданою вартістю (авіабудування, суднобудування, ракетно-космічна, фармацевтична галузі).

Досвід інших країн свідчить, що в процесі вибору проектів з імпортозаміщення слід брати до уваги критерій відповідності імпортозамінюючих товарів світовому техніко-економічному рівню аналогічних товарів. Локальними критеріями мають бути: ступінь використання місцевих ресурсів і конкурентних переваг, перспектива опанування внутрішнього ринку, створення додаткових робочих місць, ефект в суміжних галузях. Більшість країн починали імпортозаміщення зі складання продукції на основі імпорту, проте успіх мали лише ті країни, які створили власне виробництво комплектуючих і готових товарів. Зокрема, в нових індустріальних країнах спочатку заміщувався імпорт товарів широкого вжитку, потім імпортозаміщення поширювалося на товари виробничого призначення.

Отже, привабливість імпортозаміщення є очевидною: з одного боку, в економіці створюються нові виробництва і робочі місця, з другого – скорочуються витрати на імпорт товарів і послуг, поліпшується платіжний баланс. Питання виникає щодо заходів, якими держава може стимулювати імпортозаміщення. Адже підсумком має стати досягнення такого рівня і якості національного виробництва, при якому власні товари витісняють на ринку імпортні, а не вдоскоалена система тарифних або нетарифних обмежень імпорту. Йдеться про те, щоб місцеве виявилось кращим, а, отже, експортоорієнтованим і конкурентним на світовому ринку.

На думку деяких експертів, на середньостроковому етапі політика імпортозаміщення може бути оправданою і для окремих регіонів України може стати важливим напрямком у посиленні конкурентоспроможності місцевих підприємств. Разом з тим, можливості імпортозаміщення у різних галузях значно різняться. На практиці воно відбувається, насамперед, там, де присутня велика частка ручної праці (наприклад, трикотажне або взуттєве виробництво). У капіталомістких галузях упевнено домінують іноземні виробники. Так, за останній рік частка ринку вітчизняних автомобілів скоротилася на п'ять процентних пунктів – до 25 %, також знизилася частка ринку вітчизняних ліків, ювелірних виробів, побутової техніки. Тому значна кількість фахівців, визнаючи значний потенціал імпортозаміщення у АПК, підвергають сумніву можливість забезпечення прискороного розвитку високотехнологічних галузей. Крім того, вочевидь, імпортозаміщення не стане для України панацеєю від кризи, оскільки вона викликана не тим, що немає попиту на вітчизняні товари усередині країни, а тим, що попит на вітчизняні товари падає за кордоном.

Таким чином, збільшення обсягів національного виробництва, особливо у довгостроковій перспективі, неможливо досягти виключно адміністративним шляхом. Ключовим у політиці імпортозаміщення має стати створення комфортних умов функціонування бізнесу. Для цього потрібне зниження транзакційних витрат при створенні імпортозамінюючих виробництв, удосконалення умов конкуренції для вітчизняних виробників за допомогою інформаційного та методичного забезпечення, поширення інформації щодо кон'юнктури ринків та переваг національних товарів.

Науковий керівник: Набатова О.О., к.е.н., асистент кафедри економічної теорії

**Іщенко О. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
2 курс, 3 група**

ДЕМПІНГ ТА АНТИДЕМПІНГОВІ ЗАХОДИ В УКРАЇНІ

Сучасний світовий ринок характеризується стрімким зростанням конкуренції та відносною перенасиченістю різноманітними товарами і послугами. Тому в конкурентній боротьбі країни все ширше використовують різноманітні заходи просування вітчизняних товарів на зарубіжні ринки. Одним із таких заходів є демпінг – найяскравіший прояв цінової конкуренції і форма цінової дискримінації.

Відповідно до Закону України «Про захист національного виробника від демпінгового імпорту», демпінгом вважається ввезення на митну територію країни імпортованих товарів за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару. В основному до демпінгу вдаються з метою проникнення на новий закордонний ринок або заради розширення збуту на вже існуючому ринку за рахунок витіснення конкурентів. Разом із тим, порівняно нижча ціна імпортованого товару у порівнянні з внутрішніми цінами країни-експортера може бути не тільки проявом свідомого демпінгу, а й ставати наслідком заниженого курсу національної валюти, низьких витрат на заробітну плату, завищеної внутрішньої ціни товару.

На сьогодні демпінг заборонений як міжнародними правилами в рамках СОТ, так і національними антидемпінговими

законами багатьох країн. В Україні таким законом є Закон України «Про захист національного виробника від демпінгового імпорту». Також в Україні створено спеціальні органи, на які покладено завдання проведення антидемпінгових розслідувань. Серед них Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Державна митна служба України, Міжвідомча Комісія з міжнародної торгівлі. Процедура здійснення антидемпінгових заходів передбачена чинним законодавством України, а також міжнародними угодами (зокрема, Угодою про застосування Статті VI ГАТТ 1994 р.).

З кінця 90-х років Україна потерпає через відкриття або загрозу відкриття антидемпінгових процесів у багатьох країнах (зокрема в Європі, США та Росії) щодо її виробників. На сьогодні чинні 29 антидемпінгових заходів щодо української продукції від ЄС, США, Митного союзу, Аргентинської республіки, Канади, Індії, Індонезії тощо. Проти української продукції здійснюється 7 антидемпінгових розслідувань. Від антидемпінгових заходів найбільше потерпають хімічна та металургійна галузі, проти них проводиться переважна частина усіх антидемпінгових розслідувань.

Україна, в свою чергу, з метою захисту внутрішнього ринку використовує антидемпінгові заходи. Зараз Україною ведуться 4 розслідування щодо імпорту товарів. Зокрема, проти лимонної кислоти з КНР, медичної склотари з РФ та ін. Антидемпінгові заходи вже застосовані проти 29 товарів, що імпортуються в Україну.

Таким чином, у сучасних умовах демпінг є досить поширеним прийомом конкурентної боротьби, хоча й забороненим міжнародними угодами. Для держави – це насамперед гарний спосіб просування її економічних інтересів на міжнародному ринку, створення передумов для розширення ринків збуту вітчизняної продукції та підтримка національного товаровиробника. Але водночас демпінгові заходи призводять й до шкідливих наслідків як для держави-експортера (платники податків – громадяни цієї держави несуть на собі всі витрати, пов'язані з демпінговим експортом), так і для держави-імпортера (скорочення доходів і зайнятості у галузях, які конкурують з дешевим імпортом). Для міжнародної торгівлі в цілому демпінг небезпечний тим, що призводить до дезорганізації ринку і створює атмосферу торгової війни.

Науковий керівник: Овсієнко О. В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Губанова А.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
2 курс, 3 група

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ В МЕЖАХ СОТ

16 травня 2008 р. Україна офіційно стала 152-ою країною-членом СОТ. Співробітництво України з СОТ є складовою комплексної соціально-економічної стратегії, яка спрямована на побудову ефективної, конкурентоспроможної, соціально орієнтованої економіки. Україна стала членом СОТ після тривалого переговорного процесу, завдяки чому велика кількість зобов'язань України перед СОТ була реалізована до набуття нею членства. Значна низка зобов'язань набула чинності вже в момент приєднання. Але залишився цілий ряд питань, де діє перехідний період або де певні заходи мають бути реалізовані вже після вступу до СОТ. Зокрема, перехідні періоди передбачені у зниженні вивізних мит і ввізних мит для окремих тарифних ліній.

Членство в СОТ передбачає узгодженість нормативно-правової бази, яка в Україні сформована недостатньо. Україна має здійснювати контроль за цінами відповідно до правил СОТ та враховувати інтереси її членів, що є імпортерами. Після вступу України до СОТ не треба встановлювати обов'язкові мінімальні ціни на імпортовані товари та продовжувати публікувати перелік товарів та послуг, ціни на які встановлюються урядом. Україна зобов'язалась після вступу до СОТ скасувати кількісні обмеження на імпорт та інші нетарифні заходи, що не передбачені угодою СОТ. Зокрема, Україна не повинна вводити заборону на м'ясну продукцію, якщо це не відповідає нормам СОТ, і має встановлювати прозорі та науково обґрунтовані стандарти на торгівлю цією продукцією. Україна введе процедуру отримання ліцензії на імпорт відповідно до норм СОТ і після вступу до цієї організації запровадить обумовлені угоди щодо визначення митної вартості та правил сертифікації продукції. Крім того, Україна мала анулювати заборону на імпорт автобусів, вантажівок і машин, старших за вісім років.

Україна зобов'язалася скоротити експортне мито на лом чорних і кольорових металів, насіння, шкіру, велику рогату худобу, а також з дати вступу не встановлювати мінімальні ціни на експорт. Після вступу була також скасована заборона на експорт лому кольорових металів, а також експортні обмеження на зерно, на

експорт дорогоцінного металу та коштовного каміння, окрім золота, срібла та діамантів. У галузі промислової політики та субсидій після вступу Україна мала скасувати всі субсидії експорту та імпортозаміщення. Україна зобов'язалась дотримуватись, перш за все, міжнародних стандартів. Усі національні та регіональні стандарти є добровільними, крім тих, що стосуються захисту інтересів національної безпеки, запобігання махінаціям, захисту життя та здоров'я людей, тварин та рослин, а також довкілля відповідно до технічних норм.

З моменту вступу до СОТ Україна отримала режим найбільшого сприяння у торговельному просторі всіх країн-членів СОТ; зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів на товарні ринки країн-членів СОТ; можливості захисту інтересів українських виробників згідно з процедурою розгляду торговельних спорів СОТ; скасування квот на експорт української продукції металургії до ЄС; забезпечення недискримінаційного транзиту товарів і послуг.

На практиці вступ України до СОТ означає не лише завершення формальних переговорних процедур, а в першу чергу запровадження цілком конкретних норм, правил і принципів, яких має дотримуватись Україна в галузі регулювання зовнішньої торгівлі. Тому нові можливості та виклики, які пов'язані з членством країни у цій важливій міжнародній організації, можуть бути успішно використані або подолані лише за умови належного розуміння структури, процедур та порядку прийняття рішень в організації.

**Науковий керівник: Овсієнко О.В., к. е. н., доцент
кафедри економічної теорії**

СЕКЦІЯ № 3: ПРИЧИНИ, ФОРМИ ТА НАСЛІДКИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

**Осика Ю.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
системи Пенсійного фонду України,
2 курс, 4 група**

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СВІТУ: ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА НАСЛІДКИ

Міжнародна трудова міграція – це форма міжнародних економічних відносин, яка полягає у переливі трудових ресурсів з одних країн в інші і виражає процес перерозподілу трудових ресурсів між ланками світового господарства.

Міграційні процеси відбуваються по всьому світу і мають багатовекторну спрямованість, але на світовому ринку трудових ресурсів склалися чітко визначені центри, куди в основному стікаються трудові ресурси, а саме: США, Канада, Західна Європа.

Основними причинами міжнародної трудової міграції з боку країни, з якої йде міграція, є велика густина населення, масове безробіття, низький життєвий рівень і заробітна плата, виробнича необхідність (для спеціалістів, що працюють у слаборозвинених країнах). З країн, які приймають міграцію, - потреба у додатковій висококваліфікованій робочій силі, потреба у додатковій дешевій робочій силі.

Регулювання міжнародних міграційних процесів здійснює Міжнародна організація праці. Економічне регулювання міжнародних міграційних процесів полягає у: встановленні митних внесків чи бар'єрів, відповідних візових ставок, регулювання зарплати мігрантів, запровадження різного роду штрафних ставок. Регулювання міжнародних міграційних процесів на міждержавному рівні зумовлюється процесом міжнародної економічної інтеграції як вищого рівня міжнародних економічних відносин, коли інтернаціоналізація господарського життя проявляється у переплетінні національних господарств двох або кількох країн та проведенні ними узгодженої міждержавної торговельно-економічної, фінансової та соціальної політики.

Оцінюючи характер та інтенсивність зовнішньоміграційних потоків з України, необхідно загострити увагу, насамперед, на негативних наслідках цього явища, а саме: втраті країною найактивнішої частини трудового потенціалу, стрімкому скороченні чисельності населення, масовому зростанні населення, масовому

відпливі інтелектуальних кадрів, руйнуванні сімейних зв'язків тощо. Але крім негативних наслідків, є певні вигоди. По-перше, еміграція знижує рівень безробіття; по-друге, надає можливість підвищити власну кваліфікацію; по-третє, поповнює бюджет країни за рахунок трансферних переказів.

Водночас варто підкреслити, що нинішня еміграційна ситуація в Україні не відповідає національним інтересам. Ось чому тепер україноцентам необхідним є

вироблення і реалізація активної державної міграційної політики. Характеризуючи її цілі, елементи та важелі, необхідно виокремити: політико-правові інструменти, адміністративні та організаційно-фінансові заходи, а також інформаційне забезпечення цієї політики.

Найскладніша проблема міграційної політики — створення механізму її ефективної реалізації, дієвість якого залежить, у першу чергу, від поліпшення економічної ситуації в Україні, підвищення добробуту громадян, зростання соціальної захищеності всіх верств населення.

Науковий керівник: Гриценко О.А., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Полич В.П.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
2 курс, 1 група**

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ

«За кордон»... Довгий час більшість громадян України, що входила до складу СРСР, не знали такого поняття, не могли собі уявити гіпотетичної можливості вільного в'їзду-виїзду за межі держави. Але набуття Україною незалежності, що ознаменувалося різким переходом від антидемократичного правового режиму до демократичного напрямку розвитку держави, відкрило світ для громадян. Більш того, задеклароване у ст. 33 Конституції України право кожного на вільний вибір місця проживання та можливість вільно залишати територію України (за винятком обмежень, що встановлені законом), стало поштовхом до реалізації міграційних настроїв, виникнення яких було зумовлене структурними трансформаціями економіки, зниженням рівня життя населення, зростанням безробіття.

Тож, кінець 20 ст. став початком масової трудової міграції за кордон як джерела доходів для значної кількості українських сімей.

Тому питання міжнародної трудової міграції не втрачало та й не втратить своєї актуальності в умовах, коли населення країни перебуває у скрутному економічному становищі, коли відбувається деградація гарантованої Основним законом безкоштовної медицини та освіти, коли правам громадян «de facto» не кореспондують обов'язки держави щодо їх захисту та реалізації.

Необхідно зазначити, що на початковому етапі міжнародна трудова міграція мала форму поїздок за кордон з метою торгівлі: дрібні торговці купували товар за кордоном, перевозили його до своєї країни, заробляючи на різниці цін та обмінних курсів. Але в майбутньому це призвело до виходу українських громадян на міжнародний ринок праці.

Міжнародна трудова міграція – це процес переміщення працездатного населення з одних держав до інших з метою працевлаштування строком більше, ніж на 1 рік. Для оцінки масштабів заробітчанства мігрантів за кордоном слід звернутися до обстежень, проведених Державною службою статистики. Так, у 2001 р. чисельність трудових міграцій становила 10% працездатного населення (2,3-2.7 млн. осіб). Протягом 2005-2008 рр. – 5,1% (1,5 млн.). Натомість, у заявах політиків і публікаціях преси має місце цифра 5-7 млн. громадян. У період кризи ситуація істотно не змінилася, адже економічні умови, які склалися за кордоном, були сприятливішими, ніж ті, що були характерними для України. З початком 2010 р. трудова міграція знову активізувалася, зважаючи на відновлення економіки за кордоном. Основними сферами зайнятості мігрантів є: будівництво (51,6%), робота домашньої прислуги (16,3%), сільське господарство (8,5%), оптова та роздрібна торгівля (8,1%), промисловість (5,4%).

Проте, зі збільшенням чисельності трудових мігрантів проблема порушення їх прав за кордоном стає все більш гострою. За даними «GFK Україна», чисельність українських громадян, що постраждали від торгівлі людьми, починаючи з 1990-х рр., сягає 100 тис. осіб. Причиною цього є неврегульованість правового становища значної частини трудових мігрантів. Українська держава вже зробила декілька кроків до захисту їх прав. Наприклад, ратифікувала 14.09.2006 р. Європейську соціальну Хартію від 3.05.1996 р. Згідно з п. 19 ч. 1 Хартії, трудящі-мігранти, які є громадянами будь-якої Сторони, і члени їхніх сімей мають право на захист та допомогу на території держави будь-якої іншої Сторони.

Таким чином, міжнародна трудова міграція є процесом, що має як позитивні, так і негативні наслідки, позначається на ринку праці, демографічній ситуації, добробуті громадян. Цей феномен

потребує державного реагування у руслі міжнародної співпраці щодо захисту прав мігрантів – громадян України.

Науковий керівник: Овсієнко О.В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Куцинда М.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
3 курс, 2 група**

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Міжнародна міграція робочої сили (трудова міграція) – це переміщення працездатного населення з одних держав до інших з метою працевлаштування на певний строк.

За строком переміщення трудова міграція поділяється на постійну міграцію, коли відбувається виїзд населення в іншу країну на постійне місце проживання, тимчасову міграцію (робота за кордоном протягом певного обмеженого часу з подальшим поверненням на батьківщину або переїздом в іншу країну), сезонну міграцію (щорічна міграція на період певного сезону з подальшим поверненням на батьківщину), а також маятникову міграцію, що передбачає постійну роботу в одній країні при проживанні в іншій, як правило, прикордонній країні за наявності необхідних міжнародних угод між країнами.

Міграція – це також і правова категорія, адже переміщення через кордон держави має здійснюватися на підставі певних правил, тому вирізняють легальну (законну) міграцію, що являє собою переміщення населення згідно з національним законодавством (наприклад, за візовим режимом) і нелегальну міграцію – неправомірний перетин кордону всупереч законодавству. До нелегальних мігрантів також відносять прибулих легально, проте незаконно працевлаштованих.

За причинами зміни країни працевлаштування розрізняють вимушену та добровільну міграцію.

За напрямками виділяють такі види трудової міграції, як внутрішню (всередині країни) і зовнішню, коли переміщення відбувається з певної країни в іншу, а також внутрішньоконтинентальну (переміщення населення між країнами одного континенту) і міжконтинентальну, що являє собою переміщення населення між різними континентами.

Причинами міграційних процесів в Україні є кризове зменшення виробництва, структурна перебудова економіки, процеси роздержавлення власності. Також важливими факторами є суттєві відмінності в соціально-економічних умовах життя в селі й у місті, у регіонах України і світу. Загалом, безпосередніми причинами внутрішніх і зовнішніх трудових міграцій в Україні є такі три фактори: невеликі шанси працевлаштуватися у сільській місцевості і навіть у місті, невисока заробітна плата, «не престижність» певних професій у державі.

Зовнішня трудова міграція несе низку позитивних наслідків для України. Завдяки трансфертам емігрантів збільшуються доходи населення та покращується платіжний баланс країни. Всередині країни працедавці змушені збільшувати зарплати та покращувати умови праці. Зменшується безробіття та бідність, зростає сукупний попит.

Водночас наша країна втрачає робочі руки та іноді висококваліфікованих спеціалістів. Погіршується демографічний склад населення. До того ж зазвичай емігранти не сплачують податків, проте розраховують на соціальні видатки держави на їх батьків (пенсії, медицина) та дітей (освіта), а також на себе (пенсії в майбутньому).

Для вирішення питання трудової міграції громадян України до інших країн держава повинна заохочувати українців державною політикою, різними державними програмами, створювати нові робочі місця, покращувати вже існуючі, створювати сприятливі умови для працевлаштування і праці громадян, сприяти організації та веденню власного бізнесу, забезпечити гідну оплату праці.

Науковий керівник: Губін К. Г., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Попович С. К.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
хозяйственно-правовой факультет,
2 курс, 9 группа**

БЕЗРАБОТИЦА В УКРАИНЕ: ПРИЧИНЫ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Безработица – это одно из самых распространенных явлений в нашем обществе, которое в больших масштабах наносит значительный урон всей экономической системе государства. В соответствии с Законом Украины «О занятости населения» безработицей называется социально-экономическое явление, при котором часть людей не имеет возможности реализовать своё

право на труд и на получение заработной платы (вознаграждения) как источника существования.

Официальный уровень безработицы в Украине в феврале 2013 г. составил 2,1% от общего количества населения трудоспособного возраста, что на 0,1 процентных пункта выше январского показателя. В январе 2013 г. общее количество официально зарегистрированных безработных составило 564,5 тыс. человек, из которых 435,8 тыс. получали пособие по безработице. При этом средний размер пособия составлял 1089 грн, что на 71 грн больше декабрьского показателя.

Главными причинами безработицы являются: спад экономики и сокращение совокупного спроса на рабочую силу; низкий уровень заработной платы, которую предлагают работодатели; несоответствие системы подготовки специалистов потребностям рынка труда; отсутствие благоприятных условий для малого и среднего бизнеса; недостаток экономического стимулирования развития производственной и социальной инфраструктуры в селе и др.

Почти половина безработных в мире – молодежь в возрасте от 15 до 24 лет. В Украине основными причинами этого является неудовлетворенность работой по профессии в материальном отношении (по результатам последнего опроса, 36 % украинской молодежи работает не по специальности); отсутствие вакансий на популярные специальности, поскольку рынок в этом секторе заполнен; неудовлетворенность условиями труда (18 % опрошенной молодежи); ограниченные возможности карьерного роста, отсутствия перспективы и возможностей улучшения квалификации.

Для преодоления молодежной безработицы государство проводит активную и пассивную политику занятости. К активной политике относят:

- 1) непосредственное создание новых рабочих мест государством; стимулирование большого и малого предпринимательства. Предполагается, что, развиваясь, предприятия будут создавать новые рабочие места, содействуя занятости населения;

- 2) выплату государственных субсидий предприятиям (их называют ещё дотациями, субвенциями или премиями), которые используются для стимулирования предприятий к совершению действий по трудоустройству безработных, которые они не стали бы осуществлять в обычных условиях в отсутствие подобной помощи ввиду их экономической неоправданности;

3) субсидирование безработных, открывающих собственное дело, их льготное кредитование;

4) улучшение обеспечения рынка труда информацией о существующих вакансиях, снижение пенсионного возраста, что поможет освободить некоторую часть рабочих мест;

5) создание при вузах или при службах занятости отделов содействия трудоустройству молодежи (так, в Одесском государственном экономическом университете действует агентство по трудоустройству студентов "Успех"); организацию переподготовки и переквалификация безработных.

Пассивная политика на рынке труда предполагает выплату пособия по безработице для тех, кто не имеет работы, что позволяют безработным искать место работы, частично сохраняя прежний уровень жизни, поддерживая внутренний спрос и ослабляя социальное неравенство.

Научный руководитель: Шевченко Л.С., д.э.н., профессор, зав. кафедры экономической теории

**Івасенко А. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 8 група**

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого економічно активна частина населення країни не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування. Безробітною вважається працездатна людина віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи. За даними Державної служби статистики, на кінець 2012 року в Україні було зареєстровано 506,8 тис. безробітних осіб (1,8% від числа працездатного населення), за методологією МОП частка безробітних у кількості працездатного населення – 8, 1%.

Різні регіони України відрізняються за структурою економіки: на сході домінує промислове виробництво, у Криму і Карпатах – туризм, а у великих містах головну роль відіграє сектор послуг. Нині рівень зайнятості трудових ресурсів України досягає 62% або майже 23 млн. чоловік. Нижче цього середнього рівня зайнятість

трудових ресурсів в Автономній Республіці Крим, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Одеській та Чернівецькій областях. Найвищий рівень зайнятості трудових ресурсів характерний для Київської, Сумської, Полтавської, Кіровоградської та Чернігівської областей. Рівень безробіття є досить диференційованим по окремих регіонах України. Нині найвищий рівень зареєстрованого безробіття характерний для західних областей – Волинської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської. Найнижчі показники рівня безробіття склалися в Одеській області, м. Києві та Севастополі.

З 1 січня 2013 року набув чинності Закон України «Про зайнятість населення», прийнятий Верховною Радою України 05.07.2012 р., який повинен сприяти значному зменшенню безробіття в Україні. Законом, зокрема, передбачено, що роботодавець, який забезпечує працевлаштування молоді на перше робоче місце, а також осіб віком від 50 років строком не менше ніж на два роки, буде отримувати компенсацію витрат, пов'язаних із сплатою єдиного соціального внеску протягом першого року. Також цей закон закладає основи стимулювання місцевої влади до створення нових робочих місць шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу в частині збільшення нормативу відрахувань від податку на доходи фізичних осіб, який зараховується в доходи місцевих бюджетів, з 25% до 100%. Крім того, законом передбачено надання стартових виплат молодим працівникам, які погодилися працювати в сільській місцевості, організацію професійного навчання безробітних на замовлення роботодавця під конкретне робоче місце.

На нашу думку, реалізація норм цього закону у господарській практиці суттєво вплине на життя українців, а саме на їх зайнятість та трудову конкурентоспроможність. Будуть створені нові робочі місця, надані пільги роботодавцям щодо сплати єдиного соціального внеску, що буде сприяти вирівнюванню попиту і пропозиції на національному ринку праці.

Але треба підкреслити, що причиною безробіття є не тільки недостатній сукупний попит на працю, а і негнучка заробітна плата (абсолютне зниження заробітної плати заблоковане державою та діяльністю профспілок). Регіони України відрізняються не тільки рівнем безробіття, а також рівнем оплати праці: у лютому 2013 року найвищий рівень середньої зарплати був у м. Києві (4688 грн.) та у Донецькій області (3450 грн.), найнижчий – у Тернопільській області (2125 грн.). Отже, політика зайнятості повинна включати систему заходів щодо вирівнювання оплати праці за регіонами та

забезпечення прямої залежності між заробітною платою та продуктивністю, інтенсивністю і складністю праці.

Науковий керівник: Марченко О. С., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Поліщук О. М.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 17 група**

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ ІМІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Сьогодні Україна – це міграційний донор, а не реципієнт. Трудова імміграція є небезпечною проблемою для національної економіки. Тема українських заробітчан активно обговорюється серед науковців, у пресі та на телебаченні, чим привертається увага всього суспільства. Мільйони трудових імігрантів з України, переважна більшість яких працює в Росії, країнах Західної Європи та Північної Америки, змушують державу по-новому усвідомити важливість цієї проблеми та її наслідки для соціально-економічного розвитку.

Трудова міграція з України неухильно зростає. За даними Державної служби статистики приріст міграційного руху населення за 2012 р. становить 61844 громадян України. 14517 громадян вибули з України, 5 % з них становлять саме трудові мігранти. Слід додати також, що наведені дані – офіційні, а існує ще й «чорна» статистика міграції, де цифри набагато вищі. І саме нелегальні мігранти належать до найбільш дискримінованої та незахищеної категорії іноземців.

Серед негативних наслідків трудової імміграції можна назвати такі:

- втрата Україною найбільш конкурентоспроможної частини власної робочої сили (особливо науковців і фахівців), що призводить до уповільнення темпів зростання науково-технічного прогресу, нематеріальної економіки та постіндустріальних явищ;
- втрата Україною іноземної валюти, що вивозиться імігрантами як власні заощадження;
- дискримінація та експлуатація наших громадян місцевими роботодавцями; зростання кількості звернень до органів державної влади України від громадян, які потрапляють у складні ситуації за кордоном, з проханням

- надати їм допомогу та захистити;
- виникнення політичних та економічних претензій до України з боку країн-реципієнтів у зв'язку зі збільшенням нелегальної трудової міграції українців.

З метою подолання відтоку трудових ресурсів за кордон держава повинна спрямувати свою діяльність на розв'язання макроекономічних проблем економічного зростання, створення нових робочих місць, подолання бідності (до речі, в іноземних державах неможливими є переважно некваліфіковані спеціалісти, а в Україні часто – інтелектуальна еліта), створення міцного середнього класу, посилення безпеки життя (декриміналізація суспільства, покращення якості довілля та доріг, дотримання стандартів у фармацевтичній і харчовій промисловості), посилення внутрішньої консолідації населення.

Увесь комплекс проблем масової трудової іміграції та соціально-економічних причин, що їх породили, можливо подолати тільки на правовій основі. Для цього необхідні: ґрунтовно розроблені та послідовно впроваджені національні концепції та стратегії сталого розвитку України, міграційного руху, співпраці держави та недержавних організацій з українцями за кордоном. Надалі слід розробити й реалізувати комплексну соціально-економічну програму повернення українських трудових мігрантів на батьківщину. Складовою цієї програми має стати підвищення ціни праці на внутрішньому ринку України, його захист від дешевої іноземної робочої сили, а також формування соціальної справедливості й солідарності в суспільстві, деолігархізація. Вирішення цих проблем на правовій основі покликані мінімувати негативні наслідки іміграції, зупинити демографічну кризу та відновити духовно-інтелектуальний і фізично-генетичний ресурс, а також відповідну соціальну структуру української нації.

Науковий керівник: Камінська Т.М., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Будакова В.І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
2 курс, 1 група**

ЕМІГРАЦІЯ КВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ З УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Специфічною формою міжнародної трудової міграції є так званий «відплив умів» або міграція висококваліфікованих

працівників – учених, інженерно-технічних працівників, лікарів, діячів мистецтва. Так, з України за роки незалежності виїхало за кордон декілька тисяч науковців, значна частина яких залишилася там на постійне місце проживання. Втрата інтелектуального потенціалу негативно позначається на розвитку нашої країни, адже, за висловом відомого американського вченого П. Друкера, справжнім капіталом розвинутої економіки є знання, а носії інтелектуального капіталу стали тим прошарком, що визначає цінності та норми суспільства.

Можна виділити такі причини еміграції кваліфікованої робочої сили з України: низький рівень життя населення; велика різниця в рівні оплати та умовах праці спеціалістів у розвинених країнах порівняно з Україною; безробіття; незадоволеність роботою та умовами праці; екологічні причини; політичні причини (конфлікти в уряді, нездатність приймати рішення в інтересах усього суспільства) та деякі інші.

Соціально-економічні наслідки «відпливу умів» різноманітні. Серед позитивних слід зазначити:

- формування у вітчизняного роботодавця стимулів до підвищення рівня оплати праці та поліпшення умов праці, адже стикаючись з дефіцитом кваліфікованих співробітників, роботодавець змушений переглядати свою позицію з цих питань;

- зменшення безробіття і, отже, соціальної напруженості в країні; розширення світогляду, набуття свідомості та розуміння реальних умов ринкової економіки розвинутих країн, вивчення іноземних мов;

- додаткове спрямування в Україну значних фінансових потоків. За експертними оцінками, українські трудові мігранти інвестують в Україну близько 19 млрд євро на рік (включно з некваліфікованою робочою силою). Також частина емігрантів після повернення з-за кордону вкладає зароблені кошти в організацію бізнесу, виробництва, що певною мірою сприяє формуванню ринкових відносин, створенню нових робочих місць;

Негативними соціально-економічними наслідками еміграції кваліфікованої робочої сили з України є:

- вимивання людського капіталу, що призводить до формування хибного кола, коли кожному наступному поколінню доводиться навчатися і переймати навички в людей з дедалі нижчою кваліфікацією. Результатом цього є зниження продуктивності праці, падіння конкурентоспроможності у високотехнологічних галузях, «замкнення» економіки на виробництві товарів з низькою доданою вартістю;

- деградація людського капіталу й економіки країни. У перспективі компаніям буде важче знайти професіоналів багатьох спеціальностей, треба буде залучати кадри з-за кордону. Це збільшить собівартість товарів і послуг, зробить їх менш конкурентоспроможними на світовому ринку;

- виникнення дефіциту кадрів у державному управлінні, що зменшує ефективність держапарату й ускладнює проведення необхідних реформ.

Зважаючи на те, що процес трудової еміграції з України активізується, для більш ефективного використання трудових ресурсів слід запровадити систему моніторингу міграційних потоків населення й удосконалити законодавче забезпечення. Оскільки просто зупинити трудову міграцію неможливо, то варто використовувати її позитивні наслідки та намагатися зменшити негативні.

Науковий керівник: Овсієнко О. В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Ісаєва К. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 6 група**

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Міграція робочої сили — це переїзд працездатного населення з однієї держави (регіону) до іншої на термін більше року. Такий процес викликаний економічними та іншими соціально-політичними причинами. Виїжджаючих спеціалістів приваблює передусім вищий рівень заробітної плати і побутових умов у розвинутих країнах, а також більші можливості для професійного зростання.

На сьогодні міжнародна міграція робочої сили сягнула надзвичайно великого розмаху. Утворилися навіть постійні ринки робочої сили, куди стікаються ресурси зі всього світу.

Міжнародні міграційні процеси – соціальний, віковий та професійний склад мігрантів, рівень в'їзду та виїзду іноземних трудящих, потребують постійного контролю і регулювання з боку держав, що беруть участь в обміні трудовими ресурсами. Згідно з прийнятою в міжнародних відносинах практикою країни, які обмінюються робочою силою, зазвичай визнають пріоритет норм

міжнародного права над національним законодавством. Активну роль у регулюванні міжнародних міграційних процесів і захисті прав мігрантів відіграє Міжнародна організація з питань міграції (МОМ). Вона займається захистом прав емігрантів, а також врегульовує відносини, які утворюються на ринку робочої сили.

Засоби й методи реалізації міграційної політики західних країн змінюються залежно від конкретної ситуації на ринку праці. В умовах дефіциту трудових ресурсів у західноєвропейських країнах уряди цих держав уживали заходів до заохочення імміграції, в тому числі й нелегальної. Коли ж інтереси цих країн почали вимагати зниження рівня імміграції, держави почали ставити перепони новому припливові іноземної робочої сили, аби не спровокувати надлишок іноземних трудових ресурсів.

Міграційна політика України має спиратися на міждержавні угоди з країнами – потенційними користувачами нашої робочої сили, визнаючи перевагу міжнародних норм над національними. Такі угоди, крім правової й соціальної захищеності співвітчизників за кордоном (тих, хто збереже українське громадянство), повинні передбачати планомірний, цілеспрямований відбір наших земляків, їх професійну підготовку й перепідготовку на місці, до виїзду за кордон, нормальні умови проживання і компенсацію за підготовку кадрів нашою державою (витрати на виховання, освіту, оздоровлення та ін.). Важливою функцією української дипломатії має стати захист інтересів громадян України за кордоном, незалежно від країни перебування.

Міграція — це двосторонній процес. Експортуючи власну робочу силу, Україна неминуче імпортуватиме іноземну робочу силу. Впровадження у виробництво закордонних технологій, освоєння «ноу-хау», створення СГТ, їх участь у приватизації спричинять приплив із-за кордону бізнесменів, менеджерів, комерсантів та інших фахівців. У нашій державі відбувається постійна ротація робочої сили, що допомагає краще розвиватися і йти у напрямку розвитку до постіндустріального суспільства.

Таким чином, інтеграція України у світовий ринок праці передбачає всебічне врахування тенденцій розвитку сучасної міжнародної трудової міграції, її форм та особливостей, а також механізму її державного регулювання.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

СЕКЦІЯ № 4: РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Івченко В.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
2 курс, 17 група

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Інвестиційна діяльність є провідною сферою міжнародних економічних відносин, тому потребує глибокого та комплексного дослідження. Інвестиція (від лат. invest, вкладення коштів) — господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно.

За характером участі інвестиції поділяються на прямі та портфельні. Прямі інвестиції являють собою господарські операції, які передбачають внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою. Портфельні – господарські операції, які передбачають придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку. Прямі інвестиції мають безпосередній вплив на обсяги капітальних вкладень в економіку. Мета прямих інвестицій – встановлення контролю за діяльністю підприємства і одержання прибутку від його господарської діяльності. У розвинених країнах критерієм віднесення інвестицій до прямих є 10 % частка у статутному фонді об'єкта інвестування. Інвестиція може вважатися прямою і з меншою часткою участі, однак вона повинна забезпечувати реальний вплив на господарську діяльність об'єкта інвестування. Якщо ж частка участі становить понад 10 %, але реальний контроль за об'єктом відсутній, то інвестиція прямою не вважається.

Інвестиційна політика країн на сучасному етапі має спрямування на максимально повне включення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у стратегію економічного розвитку, створення інноваційної моделі економіки. Особливої актуальності це набуває в умовах подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи і посилення глобалізаційних процесів.

Фахівці визначають загальні особливості інвестиційних процесів у сучасних умовах:

- нарощування ПІІ поліпшує макроекономічну динаміку лише за умови дотримання балансу між попитом і пропозицією, порушення якого призводить до непередбачуваних інфляційних сплесків і зниження ділової активності у перспективі;
- зростання інвестиційних потоків у реальний сектор економіки супроводжується інтенсивним збільшенням доходу лише щодо його впливу на макроекономічну результативність;
- нарощування капіталу при незмінному науково-технічному рівні виробництва гальмує позитивний розвиток.

Статистичні дані свідчать, що у 2011 р. світовий потік прямих іноземних інвестицій перевершив докризовий рівень і становив 1,5 трлн дол. Історичний рекорд 2007 р. поки не побито, зате встановлено максимум припливу інвестицій в країни, що розвиваються, - 684 млрд дол. (+11%). На мою думку, це дуже переконливий показник, адже на цей регіон припала майже половина коштів – 45 %.

Щодо інвестиційних показників країн з перехідною економікою – наявне зростання на 25 % до 92 млрд. дол. У розвинених країнах – зростання на 21 %. Приплив інвестиційних потоків в Африку та інші бідні регіони світу сповільнився.

Експерти ЮНКТАД вважають, що у 2013 р. показник світового потоку прямих іноземних інвестицій дійде до 1,8 трлн дол. У 2014 р. очікується показник 1,9 трлн дол.

Науковий керівник: Дарнопих Г. Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Білецька Л. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
2 курс, 3 група**

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА СУЧАСНЕ СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Експансія ТНК є одним із феноменів 2-ї половини ХХ ст. Особливо значних масштабів цей процес набув в останні десятиліття. Саме ТНК фактично вирішують питання нового економічного і політичного переділу світу, стоять на межі створення світового наднаціонального уряду. Інтереси ТНК стоять за війнами та державними переворотами у країнах Близького і Середнього Сходу, Латинської Америки, за змінами урядів у Центральній і Східній Європі. У сучасному суспільстві ТНК перетворилися з

об'єктів на суб'єктів міжнародної політики, які активно беруть участь у всіх глобальних процесах, що відбуваються у світі. Транснаціональні корпорації нарівні з урядами індустріальних розвинених країн вершать міжнародну економічну політику, представляють свої інтереси у фінансово-інвестиційній, інформаційній, науково-технічній, військовій, технологічній, екологічній сферах. У зовнішній політиці ТНК реалізують власну корпоративну дипломатію, а для успішного забезпечення внутрішньо корпоративної політики створюють власну ідеологію. Поруч із найбільшими державами, вони мають власні численні спецслужби. Наприклад, зброєю, що випускається лише «Дженерал дайнемікс», можна озброїти армію не однієї держави.

Дії ТНК за характером і формами прояву у світовій політиці й економіці багато в чому збігаються з діяльністю держав, що дозволяє якщо не ототожнювати їх, то принаймні заявляти про ідентичність дій і проявів ТНК та держав у глобальній політиці й економіці. Зараз провідну роль у глобальних процесах відіграють ТНК США, за характером і масштабами торгово-інвестиційної експансії випереджаючи промислові й фінансові компанії інших країн. Але цей розрив поступово скорочується за рахунок посилення позицій ТНК держав Західної Європи та Японії, а також появи транснаціональних корпорацій країн, що розвиваються. За даними ООН, зараз у світі існує більш як 65 тис. ТНК, що контролюють понад 850 тис. зарубіжних дочірніх компаній по всьому світу, у яких задіяно більш як 74 млн чоловік. При цьому на території промислово розвинених держав розміщується понад 80 % материнських компаній і близько 33 % філіалів. У країнах, що розвиваються, – відповідно 19,5 та майже 50 %, у колишніх соціалістичних державах – приблизно 0,5 та 17 %. Діючи в країнах-реципієнтах, ТНК активно включаються у місцевий політичний процес, опосередковано впливаючи і на політичний курс країни перебування. Статистика свідчить, що в сучасній економіці транснаціональні корпорації мають надпотужні позиції. На ТНК припадає приблизно половина світового промислового виробництва, понад 67 % зовнішньоторговельного обороту, майже 90 % прямих зарубіжних інвестицій. Транснаціональні корпорації контролюють до 80 % патентів та ліцензій на нову техніку, технології та «ноу-хау». Під їх контролем перебуває 90 % світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну та залізної руди, 85 % ринку міді і бокситів, 80 % ринку чаю та олова, 75 % ринку сирової нафти, натурального каучуку та бананів. Половина експортних операцій США здійснюється американськими та

іноземними ТНК, у Великій Британії цей показник складає 80 %, у Сингапурі 90 %.

Сучасні ТНК поєднують світову торгівлю з міжнародним виробництвом. Вони діють через свої дочірні підприємства та філії в десятках країн світу, поєднуються спільною науково-виробничою і фінансовою стратегією, котра формується в їх головних компаніях, володіють потужним науково-виробничим і ринковим потенціалом, який забезпечує високий динамізм розвитку. Можна стверджувати, що ТНК, концентруючи значну економічну владу, суттєво впливають і на розвиток світової економіки, і на перспективи залучення до міжнародного поділу праці окремих країн.

Науковий керівник: Овсієнко О.В., к.е.н, доцент кафедри економічної теорії

**Дерев`янку В. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
2 курс, 4 група**

ОСНОВНІ ФОРМИ ТА ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Вкрай актуальне завдання збільшення ВВП та підвищення рівня життя українців неможливо вирішити без багатомільярдних витрат на структурну перебудову економіки та на технічне переобладнання вітчизняної промисловості. Розбудова в нашій країні ринкової економіки вимагає використання відповідних механізмів фінансування нарощування виробничих потужностей, передовсім, інвестицій.

Інвестиції – це грошові, майнові, інтелектуальні цінності, які вкладають в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку.

Виділяють три основні форми інвестування:

- реальні інвестиції;
- портфельні інвестиції;
- інвестиції в нематеріальні активи.

Реальні інвестиції – вкладення в реальні активи, в створення нових, реконструкцію та переобладнання існуючих підприємств, технологічних ліній, різних об'єктів виробничого та соціально-побутового обслуговування з метою збільшення основних фондів або оборотних активів.

Портфельні інвестиції – вкладення в покупку цінних паперів держави, банків, інвестиційних фондів, підприємств, страхових та інших компаній. Інвестори збільшують свій фінансовий капітал, отримуючи дохід від володіння цінними паперами.

До інвестицій у нематеріальні активи належать вкладення, що спрямовані на придбання ліцензій, патентів на винаходи, свідоцтв на нові технології, товарних знаків, сертифікатів на продукцію і технологію виробництва та інших нематеріальних активів.

За характером участі в інвестуванні виділяють прямі і непрямі інвестиції. Прямі інвестиції – безпосереднє вкладення коштів інвестором в об'єкт інвестування. Непрямі інвестиції – коли інвестування здійснюється через посередників.

За періодом інвестування розрізняють короткострокові і довгострокові інвестиції. Короткострокові інвестиції – вкладення капіталу на період не більше одного року. Довгострокові інвестиції – вкладення капіталу на період більше одного року.

За формами власності інвесторів розрізняють приватні, державні, іноземні та спільні інвестиції.

За регіональною ознакою виділяють інвестиції всередині країни та за кордоном.

З огляду на спрямованість дій, виділяють чотири види інвестицій: нетто-інвестиції, екстенсивні інвестиції, реінвестиції, бруто-інвестиції. Нетто-інвестиції – інвестиції спрямовані на заснування проекту (початкові інвестиції). Екстенсивні інвестиції – інвестиції спрямовані на розширення (збільшення) капіталу. Реінвестиції – повторні інвестиції за рахунок використання прибутку, отриманого від первинного вкладення капіталу. Бруто-інвестиції – поєднання нетто-інвестицій з реінвестиціями.

З перелічених видів інвестицій найбільш цікавими для України є реальні інвестиції, адже нам потрібно розвивати матеріальну базу промисловості, та інвестиції в нематеріальні активи, бо в сучасному світі вони відіграють вирішальну роль у формуванні міжнародної конкурентоспроможності країн. За періодом інвестування нашої країни потрібні довгострокові інвестиції, бо великі проекти не можна реалізувати та окупити у строк до одного року.

Науковий керівник: Губін К. Г., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Дубаневич О. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 1 група**

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Незважаючи на всі перетворення, Україна й досі сприймається іноземними інвесторами як несприятлива для інвестування держава. Головними причинами такої ситуації є: нестабільність політичної ситуації в Україні, недоліки законодавства в сфері інвестування та підприємництва, високий рівень і велика кількість податків, митні бар'єри, відсутність потужної страхової компанії, яка б покривала комерційні ризики, корумпованість влади в Україні; повільні темпи приватизації; нерозв'язаність питань земельної власності. Недосконалою є також система управління інноваційною діяльністю та методи економічного стимулювання найбільш ефективних напрямів технологічного розвитку.

Інвестиційний процес залежить від стабільності в багатьох вимірах: політичної, законодавчої, економічної стабільності, інвестиційної політики держави. Держава має різні засоби для того, щоб сприяти залученню іноземного капіталу. Найважливіші з них: створення привабливого інвестиційного клімату; надання податкових пільг; створення спеціальних економічних зон; використання фінансового механізму, надання митних пільг; створення системи гарантій (неможливість націоналізації та примусового вилучення інвестицій); інформаційне забезпечення; упровадження системи страхування; створення центрів допомоги іноземним інвесторам. Інвестування повинно мати певний пільговий режим.

Непоодинокі випадки, коли кошти, що перераховуються інвесторами на розвиток підприємств, оподатковуються за звичайною ставкою податку на прибуток. Інформаційне забезпечення та центри допомоги іноземним бізнесменам мають інформувати інвесторів про різні проекти та умови їх здійснення за кордоном, систему оподаткування, адміністративно-правові процедури господарської діяльності. Одними з основних способів залучення інвестицій є створення спільних підприємств, залучення коштів міжнародних фінансових організацій і проведення конкурсів, за якими б передбачався саме розвиток підприємств. Важливим є фактор ризику. Інвестиційна діяльність завжди відбувається в

умовах невизначеності, ступінь якої може сильно коливатись. Так, в момент придбання нових основних ресурсів не завжди можна точно передбачити економічний ефект від цієї операції.

Нерідко рішення приймаються на інтуїтивній основі. Тому необхідно максимально обмежити дію цього фактору. Потрібно створити постійний та загальновідомий набір норм та правил, сформульованих таким чином, щоб потенційні інвестори могли розуміти та передбачати, що ці правила будуть застосовуватися до їх діяльності. Чинна законодавча база має дві основні вади: по-перше, нестабільність, а по-друге, відсутність комплексності та наявність протиріч.

Зрозуміло, що в період економічної перебудови держава знаходиться у пошуку адекватних законодавчих важелів, однак компанії, які вже здійснюють або мають намір розпочати інвестиційну діяльність, повинні мати хоч мінімальні гарантії стабільності для планування власних дій. Для поліпшення інвестиційного клімату в Україні необхідними є вирівнювання економічних показників та боротьба з інфляцією, уважна розробка правової бази інвестування, боротьби із злочинністю, створення конкретного механізму надання податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам.

Науковий керівник: Макуха С. М., д.е.н, професор кафедри економічної теорії

**Овчаренко І.М.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
2 курс, 5 група**

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ В УКРАЇНІ

Розвиток будь-якої національної економіки не можливий без перейняття досвіду інших країн. Серед економістів, представників влади, управлінців і бізнесу однією з дискусійних тем є розвиток вільних економічних зон на території України задля поліпшення економічної стабільності та формування сприятливого інвестиційного клімату.

Одним із типів вільних економічних зон є офшорні зони, суть яких полягає в такому:

1) податки на прибуток суб'єктів господарювання або відсутні, або встановлені за найнижчою ставкою;

2) подвійна система валютного контролю, що розрізняє статус резидентів, які підлягають валютному контролю, і статус нерезидентів, які піддаються звичайному контролю відносно місцевої валюти;

3) високий рівень секретності банківської та комерційної таємниці;

4) можливість відкриття банківського рахунку компанії у зарубіжному банку стабільної крани;

5) мінімальні резервні вимоги від Центрального банку;

6) відносно прості вимоги регулювання та ліцензування підприємств різного виду діяльності.

У ст. 161 Податкового Кодексу України передбачено діючий перелік офшорних зон. Найяскравіші приклади – Британські залежні території (Острів Гернси, Острів Джерсі); Центральна Америка (Беліз); офшорна зона Близький Схід (Бахрейн); Європа (Монако, Андорра, Гібралтар).

Початок співпраці українських підприємців з офшорними зонами датується 1991 роком. З того часу їх роль значно зростає. Переваги укладення угод про виключення подвійного оподаткування активно використовуються при проведенні комерційних операцій, на ринку цінних паперів, в багатьох інших сферах економіки. Увага українців до офшорів пояснюється неефективністю внутрішньої фіскальної політики, невизначеністю прав власності та рейдерством, залежністю судів. Сировинний експорт також примушує українських підприємців шукати якомога вигідніші шляхи збуту власної продукції. Це не відповідає національним інтересам, і держава створює механізми боротьби з тіншовими способами обходження податків. Так, ст. 212 Кримінального Кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за такі діяння, як ухилення від сплати податків та відмивання «брудних грошей».

Більш перспективним для нашої держави є створення вільної економічної зони, бо вона затримує капітали у національній економіці та приваблює іноземні інвестиції. Ця ідея обговорюється давно, її втілення мало охоплювати територію Криму та інші території. У Законі України «Про основні принципи створення та функціонування вільних економічних зон в Україні», а також у Декреті КМУ «Про податок на прибуток підприємств та організацій», прямо передбачалися вимоги до майбутньої вільної зони в Україні. Проте існують значні перешкоди для їх фактичного впровадження, які треба долати. Спочатку це – відновлення довіри вітчизняних підприємців та інвесторів з іноземних країн, потім – відкриття рахунків за кордоном; зменшення надмірного контролю з боку

органів державної влади за діяльністю підприємців, створення класичних засад функціонування вільної економічної зони, приведення національного законодавства відповідно до міжнародних актів, розвиток конкурентного ринку і демонополізація економіки, формування незалежної судової влади, відновлення банківського кредитування реального сектору економіки.

Отже, введення вільної економічної зони на території України сприятиме покращенню інвестиційного клімату, що даватиме поштовх розквіту вітчизняної економіки, новітніх напрямів третинного сектору, фінансового ринку, ефективній зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів господарювання на міжнародній арені.

Науковий керівник: Камінська Т.М., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Зелінський В.І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 13 група**

ПРОБЛЕМА ВІДТОКУ КАПІТАЛУ З УКРАЇНИ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ

Проблема відтоку капіталу є актуальною для України ще з моменту здобуття незалежності. Україна входить до двадцятки країн-«лідерів» за обсягами прихованого відпливу капіталу. Відплив фінансових ресурсів суб'єктів господарювання поза межі національної економіки звужує її економічний потенціал та, відповідно, стримує економічне зростання й розвиток соціальної сфери, є значною загрозою економічній безпеці держави. За оцінками Держфінмоніторингу, в останні роки кошти виводяться за кордон не через офшори, а через країни Євросоюзу: Кіпр, Велику Британію, Німеччину, Нідерланди, Швейцарію.

Основними причинами відтоку капіталу в Україні стали: економічна і політична нестабільність у країні; недосконала податкова система; високий рівень тінізації економіки, що створює необхідність здійснювати «відмивання» за кордоном незаконно здобутих доходів; слабка державна підтримка приватного бізнесу; чисельні валютні та зовнішньоторговельні обмеження; відсутність сприятливого інвестиційного клімату в Україні та механізму захисту прав власності; недостатній рівень законодавчого регулювання

операцій з експорту капіталу; низький рівень довіри інвесторів до національної валюти і банківської системи.

Відтік капіталу на сьогодні існує в таких формах: маніпуляція цінами у зовнішньоекономічних операціях; переміщення прав власності на нематеріальні активи в інші країни; міжнародний лізинг; недопоставка імпортних товарів за виставленими раніше цінами або часткове постачання; толінг – імпорт сировини, яка переробляється на місці, а експортується готовий продукт без сплати податків і мита; контрабандний експорт; офшорний бізнес; комерційне кредитування експортних поставок на умовах відстрочення платежу; неповернення експортної виручки; укладення фіктивних зовнішньоторговельних угод з фірмою-нерезидентом; неіснуюче кредитування нерезидентів банками, неіснуючі кредитні позики у закордонних банків.

Відтік капіталу з України являє собою несприятливий для економіки процес із відсутністю позитивних наслідків. За даними Міністерства економіки за роки незалежності з України виведено близько 30 млрд дол. (хоча деякі експерти говорять про суму понад 90 млрд дол.). Це призвело до суттєвого скорочення ресурсного потенціалу та зменшення конкурентоспроможності; створення фінансових і реінвестиційних потоків (у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій перші позиції займають саме країни, до яких «втікає» український капітал: Кіпр, Нідерланди, Австрія, Велика Британія); нерівномірного розподілу податкового тягарю з перенесенням податкового навантаження на менш «мобільні» податкові бази, такі як праця, власність, споживання; уразливості національної фінансової системи.

На жаль, в Україні наразі не існує дієвих методів запобігання та припинення «втечі» капіталу. Заходи, що вживаються, часто виявляються неефективними через неузгодженість та незкоординованість, несистемний характер. Навіть поняття «відтік капіталу» ще не введено законодавчо. Отже, існує нагальна необхідність розроблення та впровадження заходів, спрямованих на протидію відтоку капіталу з країни, серед яких можна виділити такі: удосконалення податкової системи, її переорієнтування з фіскальної на сервісну функцію, спрощення умов ведення бізнесу; запровадження процедур регулювання контрольованих іноземних корпорацій, правил оподаткування іноземних взаємних фондів; звітування резидентів щодо їх активів та діяльності за межами країни; регулювання трансфертного ціноутворення; забезпечення доступу до банківської інформації для цілей оподаткування; протидія легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, створення ефективної системи повернення

активів. Ці заходи стимулюватимуть вітчизняних підприємців до вкладення капіталу на теренах України та відповідно знизять обсяги його відтоку.

Науковий керівник: **Набатова О.О., к.е.н., асистент кафедри економічної теорії**

**Дзюба Д. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
1 група, 2 курс**

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ ВИТОКУ КАПІТАЛУ З УКРАЇНИ

«Відтік капіталу», як правило, йде з країн, що розвиваються, в яких висока економічна і політична нестабільність, а також наявні можливості протизаконного нагромадження капіталу. Причому «відтік капіталу» спрямований у країни, в яких існує пільгове оподаткування. «Відтік капіталу» з нашої країни зумовлений такими причинами:

- глобальним характером прискореної трансформації економічної та політичної системи;
- низьким рівнем довіри інвесторів до національної валюти;
- відсутністю сприятливого інвестиційного клімату в Україні, механізму захисту прав власності;
- недостатнім рівнем законодавчого регулювання операцій по експорту капіталу, а також низькою ефективністю валютного й експортного контролю;
- недосконалою системою охорони державного кордону України, що ускладнює ефективний митний контроль.

На нашу думку, найбільш оптимальні методи боротьби з «відтоком капіталу» з України – це заходи економічної політики та валютне адміністрування.

Перший напрям обмеження "відтоку капіталу" спрямований на поліпшення інвестиційного клімату України, що передбачає необхідність вирішення таких завдань: забезпечення політичної стабільності; здійснення грошово-кредитної і податково-бюджетної політики, спрямованої на зниження інфляції; вдосконалення законодавчої бази, спрямованої на здобуття стандартних міжнародних умов для діяльності інвесторів; перехід бухгалтерського обліку і звітності підприємств, а також кредитних

організацій на міжнародні стандарти, що дасть можливість зробити підприємства України більш «прозорими» для інвесторів; гарантія прав власності; поліпшення податкової системи в Україні з урахуванням світових стандартів; реструктуризація банківської системи і зниження процентних ставок по кредитах та ін.

Другий напрям обмеження «витоку капіталу» з України припускає послідовне введення достатньо твердих адміністративних обмежень у сфері валютного регулювання. Також для розв'язання проблеми відтоку капіталу з України можна рекомендувати виконання таких додаткових заходів:

- визначити пріоритетним напрям боротьби з відтоком капіталу;
- розробити і ввести в дію спеціальну програму першочергових заходів для виявлення нелегального "відтоку капіталу" і повернення раніше вивезених коштів;
- державі необхідно розробити пропозиції з удосконалення державної статистики та науково обґрунтованої методики моніторингу оцінювання масштабів капіталу, що експортується з країни, і представлення в більш детальному вигляді у платіжному балансі України індикаторів, що відображають «відтік капіталу» за кордон.

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що основними причинами «відтоку капіталу» є політична нестабільність, непослідовність реформ, слабкість інституціональної основи, у тому числі вираженої в корупції. «Відтік капіталу» є істотною загрозою економічній безпеці України, оскільки значною мірою впливає на економічний розвиток держави, а отже, потребує швидкого вирішення. Вбачається, що стійке поліпшення макроекономічних показників у країні і зміцнення організаційно-правової бази, у тому числі зміцнення політичної стабільності, захист прав власності і верховенство закону, дозволять якщо не припинити повністю «відтік капіталу» з країни, то звести його до мінімуму.

Науковий керівник: Овсієнко О.В., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Соколова А. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
2 курс, 4 група**

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СЕРЕДНЬОГО ТА МАЛОГО БІЗНЕСУ В ЦІЛЯХ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)

Питання щодо досягнення економічної стабільності є досить вагомим та актуальним в нашій державі. Важливою складовою розвиненої ринкової системи є не тільки розвиток великих підприємств, а й середнього та малого бізнесу. Малі господарські структури є більш гнучкі, динамічні і масові форми економічної діяльності в багатьох країнах світу. Малий та середній бізнес впливає на структуру ринку і розширення ринкових відносин, насамперед, у результаті зміни кількості суб'єктів ринку - шляхом створення нових робочих місць; сприяє формуванню середнього класу суспільства, розвитку конкуренції в інноваційній сфері; робить значний внесок в удосконалення і диверсифікацію ринкової структури в економіці. Саме тому розвиток малого бізнесу вкрай необхідний і потребує державної підтримки.

Для підтримки державою сфери середнього та малого бізнесу в Україні протягом останніх років було вжито низку заходів. Одним із них стала «Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»», де міститься завдання поліпшити бізнес-середовище у країні. Введено в дію Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», котрий був прийнятий у 2012 р. відповідно до даної програми. Політика нашої держави щодо подолання економічної нестабільності шляхом використання потенціалу малих форм бізнесу подібна до економічних реформ, що проводиться в різних країнах світу. Ще в 2008 р. Мексика для подолання наслідків світової економічної кризи здійснила деякі заходи щодо розподілу бюджетних коштів для стимулювання діяльності малих та середніх підприємств, звела низку податкових пільг, що сприяло зменшенню дефіциту державного бюджету. Колумбія зменшила видатки з бюджету та обмежила податкові пільги відносно середнього і малого бізнесу, і дефіцит бюджету, навпаки, зріс у 2009 р. до 4,4 %. Подібний механізм підтримки малого і середнього бізнесу

може бути реалізований і в Україні, якщо буде дотримано умов прийнятої у 2010 р. програми.

Важливим фактором підвищення ефективності економіки країни є програма BAS, яка спрямована на підтримку малого і середнього бізнесу і розвитку консультаційних послуг в Україні. Нещодавно було оприлюднено інформацію про успіхи програми ділових консультаційних послуг (BAS) від Європейського банку реконструкції і розвитку, яка фінансується ЄС. Станом на кінець грудня 2012 р. програма BAS в Україні підтримала 177 проектів за участю 81 консультанта, що є досить значною допомогою. Аналогічні заходи підтримки існують у багатьох інших країнах світу, але здебільшого вони мають форму внутрішньодержавного функціонування. Наприклад, у США на правах федерального відомства створено Адміністрацію Малого Бізнесу (АМБ). На сьогоднішній день Уряд України приділяє серйозну увагу підтримці малого і середнього бізнесу, застосовуючи певні «податкові канікули» для представників цього сектора та розглядає можливості створення місцевих фондів підтримки. Нещодавно на розширеному засіданні Уряду України було підкреслено, що «Програма активізації економічного розвитку на 2013-2014 роки» передбачає пряму бюджетну підтримку малого та середнього бізнесу, на яку буде виділено в нинішньому році 13 млн грн.

Можна зробити висновок, що наша держава перейняла деякий позитивний досвід різних країн світу з підтримки діяльності малих форм господарювання. Є впевненість у тому, що зазначені цілі і механізми в названій сфері економіки майже реалізовані. Це, в свою чергу, допоможе досягти економічної стабільності в Україні.

Науковий керівник: Лизогуб В. А., асистент кафедри економічної теорії

СЕКЦИЯ № 5: ЗАКОНОМІРНІСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ

**Хватов А.Д.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
Институт подготовки кадров
для органов МВД Украины,
3 курс, 4 группа**

МВФ И СТРУКТУРА ОРГАНОВ ЕГО УПРАВЛЕНИЯ

Международный валютный фонд оказывает содействие международному сотрудничеству в денежно-кредитной сфере; способствует стабильности валютных курсов и регулирует нормы и правила в валютной сфере; содействует созданию многосторонней системы расчетов и устранению валютных ограничений; помогает своим членам устранять диспропорции платежного баланса за счет временного предоставления финансовых средств. МВФ действует независимо и имеет собственный устав, структуру управления и финансы.

Высшим органом МВФ является Совет управляющих, в котором каждая страна-член представлена управляющим и его заместителем. Обычно это министры финансов или руководители центральных банков. В его функции входит: прием новых членов в МВФ; утверждение изменений паритетов валют стран-членов; пересмотр квот; распределение чистого дохода Фонда; выборы исполнительных директоров. Сессии Совета управляющих проводятся ежегодно, но могут проводиться заседания почти в любое время и при голосовании на них число голосов стран-участниц определяется пропорционально их доле в капитале. Решения в Совете управляющих обычно принимаются простым большинством (не менее половины) голосов, а по важным вопросам, имеющим оперативный либо стратегический характер, — «специальным большинством» (соответственно 70 или 85 % голосов стран-членов). Несмотря на некоторое сокращение удельного веса голосов США и ЕС, они по-прежнему могут налагать вето на ключевые решения Фонда, принятие которых требует максимального большинства (85 %).

Оперативной деятельностью Фонда руководит Исполнительный совет. Он назначает директора-распорядителя, который возглавляет административный аппарат Фонда.

Исполнительный совет, который определяет политику и отвечает за большинство решений, состоит из 24 исполнительных

директоров. Директоров назначают восемь стран с наибольшими квотами в Фонде — Соединенные Штаты, Япония, Китай, Германия, Великобритания, Франция, Россия и Саудовская Аравия. Остальные 176 стран организованы в 16 групп, каждая из которых выбирает по исполнительному директору.

Украина входит в группу стран (Армения, Болгария, Босния и Герцеговина, Грузия, Израиль, Кипр, Македония, Молдова, Нидерланды, Румыния, Хорватия) с общим количеством голосов - 4,84 %.

Самым большим количеством голосов в МВФ обладают: США — 16,407 %; Япония — 6,46 %; Китай — 6,394 %; Германия — 5,99 %; Великобритания — 4,95 %; Франция — 4,95 %; Саудовская Аравия — 3,22 %; Россия — 2,74 %. Доля 15 стран участниц ЕС — 30,3 %.

Научный руководитель: Нечипорук Л. В., д.э.н., профессор кафедры экономической теории

**Погорелова Г.С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 6 група**

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

МВФ відіграє провідну роль у системі міжнародних валютно-фінансових відносин, сприяє економічному розвитку країн-членів організації та світової економіки в цілому. Існують різні думки щодо ефективності кредитів цієї організації, тому важливо розуміти доцільність допомоги Фонду країнам в умовах сучасної світової економіки.

МВФ почав свою діяльність в 1946 р., після ратифікації договорів, укладених на Бреттон-Вудській конференції ООН з валютно-фінансових питань. Фонд діє як спеціалізована організація системи ООН. Зараз членами МВФ є 187 країн, включаючи всі колишні республіки СРСР.

Цілями цієї міжнародної організації є заохочення міжнародного співробітництва у сфері валютної політики, сприяння збалансованому зростанню світової торгівлі для стимулювання і підтримки високого рівня зайнятості і реальних доходів, для розвитку виробничого потенціалу; підтримка стабільності валют і впорядкування валютних відносин між державами-членами, а також

перешкоджання девальвації валют з міркувань конкуренції; участь у створенні багатосторонньої системи платежів; усунення обмежень на трансфер валюти і надання засобів для ліквідації незбалансованості платіжних балансів країн-членів.

У сфері регулювання платіжних балансів і зовнішньої заборгованості МВФ надає кредити країнам-членам при умові проведення ними значних змін у своїй економічній політиці. Перед отриманням кредитів країна-позичальник узгоджує з Фондом програму фінансово-економічної стабілізації. Надання валютних коштів здійснюється залежно від виконання цієї програми. Наявність подібної програми та угоди з МВФ звичайно розглядається як міжнародне свідоцтво платоспроможності країни. Дуже вагомий внесок за період свого існування МВФ зробило в економіку країн Європи, Африки та Східної Азії, а саме Колумбії, Єгипту, Білорусії, Сербії, Румунії, Вірменії, Югославії та багатьох інших.

Але як і будь-яка організація, МВФ має свої недоліки, а саме: високі відсоткові ставки, за якими надаються кредити, завдяки цьому чимало країн потрапляють у «боргову яму»; відсутність будь-якої відповідальності за неправильні рішення; безпосередня підконтрольність владі США; втручання у внутрішню політику держав. А тому іноді діяльність Фонду має руйнівний вплив на економіку країн. Прикладом невдалої допомоги МВФ є Аргентинська криза, що відбулася наприкінці 1990-их – початку 2000-их років. Після надання кредиту країні під високий відсоток та на досить жорстких умовах тисячі підприємств збанкрутували, а сотні тисяч аргентинців втратили роботу. Аргентина занурилася у багаторічну економічну депресію та соціальний хаос.

Щодо України, то МВФ є постійним джерелом допомоги у наданні кредитів. Так, у 2013 р. проблеми з отримання кредитів Фонду можуть спровокувати різку девальвацію гривні та стрибок цін на імпорتنі товари, що погано вплине як на внутрішню, так і на зовнішню економічну політику країни.

За час свого існування МВФ перетворився на універсальну організацію, добився широкого визнання як головного наднаціонального органу регулювання міжнародних валютно-кредитних відносин, авторитетного центра міжнародного кредитування, координатора міждержавних кредитних потоків і гаранта платоспроможності країн-кредиторів. Фонд зарекомендував себе активно функціонуючим світовим валютним інститутом, нагромадив великий і корисний досвід.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

ЧИ МОЖЕ ВИЖИТИ УКРАЇНА БЕЗ КРЕДИТІВ МВФ?

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, створена з метою регулювання міжнародної валютної системи, валютної політики та політики міжнародних курсів країн-членів, а також при необхідності надання їм кредитів в іноземній валюті.

Історія відносин України з МВФ почалася у 1992 р., коли наша держава стала його членом. Співпраця в сфері кредитування представлена угодами 1994-1995 рр.; 1995-1998 рр.; 1998-2002 рр.; 2002-2008 рр. та 2008-2011 рр. У 2010 р. скасували попередню угоду та затвердили нову, сума кредитних ресурсів за якою складав 15,15 млрд дол. США. Загальний обсяг двох отриманих у межах цієї угоди траншів склав приблизно 2,9 млрд дол. США. У 2011 р. Україна, вчасно не провівши пенсійну реформу і не підвищивши ціни на газ, не отримала решти фінансових ресурсів. У 2012-2013 рр. кредитування поновлене не було.

За роки співробітництва України з МВФ у сфері кредитування (1994-2011 рр.) наша країна отримала 12,3 млрд СПЗ (близько 18,3 млрд дол. США) кредитних ресурсів, одна частина з яких була зарахована до золотовалютних резервів НБУ, а інша – спрямована до державного бюджету.

Станом на початок 2013 р. кредити, надані МВФ, складали близько половини зовнішнього державного боргу України. Україна за 2012 р. повернула МВФ 3,74 млрд дол. США, а в 2013 р. платежі мають бути вищі – приблизно 5,63 млрд дол. США.

Для України результати та наслідки співпраці з МВФ не можна оцінити однозначно. З одного боку, кредити МВФ відносно дешеві, а отримані кошти дозволяють пом'якшити економічну ситуацію та в перспективі можуть забезпечити зростання національної економіки, технічна допомога дає можливість проводити реформи в різних сферах. Серед позитивних наслідків співпраці слід також назвати внутрішню і зовнішню стабільність економіки, підтримку курсу національної валюти, покриття дефіциту держбюджету, стабілізацію банківського сектору, забезпечення внутрішнього ринку необхідними товарами тощо. При поновленні роботи з МВФ світові інвестори почнуть розглядати Україну як

благонадійного позичальника. Цього чекає Світовий Банк, фінансові організації ЄС та інші потенційні кредитори та інвестори.

З другого боку, МВФ висуває такі вимоги продовження кредитування, наслідком виконання яких є суттєве зниження рівня життя більшості пересічних українців, зокрема йдеться про збільшення пенсійного віку і реформування пенсійної системи в цілому; підвищення цін на газ для населення та підприємств, зменшення дефіциту бюджету (а отже, скорочення програм державної допомоги населенню) та інші. До того ж існує загроза нецільового використання кредитних коштів, через що збільшиться державний борг, який уряд нездатний буде погасити, що, в свою чергу, загрожує дефолтом.

Отже, співпраця з МВФ є необхідною та вигідною для країни за умови використання кредитних коштів в інвестиційних цілях. За інших умов результатом співпраці є лише відтермінування проблем, що існують. Досвід України показує, що використання кредитних коштів здебільшого мало нецільовий характер. Тому, на нашу думку, Україні краще було б відмовитися від допомоги МВФ. Альтернативним джерелом капітальних ресурсів, необхідних для розвитку економіки країни, могли б стати іноземні інвестиції. Саме створення привабливого інвестиційного клімату могло б допомогти Україні обходитися без кредитів МВФ.

Науковий керівник: Чуприна О.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Бужор А.О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки слідчих кадрів
для МВС України,
2 курс, 5 група**

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ НА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИЙ БАЛАНС ДЕРЖАВИ

Одним із наслідків сучасної грошово-кредитної політики в Україні є суттєве зниження темпів зростання обсягу кредитних ресурсів. Так, згідно з дослідженнями асоціації «Український кредитно-банківський союз» (далі – УКБС) за 2012 р. загальний обсяг кредитування національної економіки збільшився лише на 0,45 % або на 3,5 млрд грн і склав 781,3 млрд грн, коли за 2011 р. відповідний показник зріс на 9 % або на 70 млрд грн і склав 777,8 млрд грн, що свідчить про уповільнення темпів зростання

виданих банками позик майже у двадцять разів. За даними УКБС, у 2012 р. відбулося зниження обсягів довгострокового кредитування суб'єктів господарювання на 4 %, що порівняно зі зростанням зазначеного показника на 11 % у 2011 р. свідчить про зменшення фінансових джерел інвестиційних ресурсів економіки.

Ефективність господарювання підприємств значною мірою залежить від інвестиційного потенціалу держави, який формується в тому числі за рахунок кредитних ресурсів. Нестача ресурсів для кредитування стримує розвиток підприємств, оскільки національний виробник не має можливості для, зокрема, збільшення основного капіталу та обігових коштів підприємств, придбання нового високотехнологічного обладнання, залучення наукомістких технологій, упровадження нових ліній та розширення обсягів виробництва, створення дочірніх підприємств та філій, створення нових робочих місць тощо. За даними інтернет-порталу Український Банківський Ресурс (далі – UBR) промислове виробництво демонструє динаміку падіння: за 2012 р. індекс промислового виробництва знизився на 7,4 %, коли за підсумками 2011 р. падіння склало 1,8 %. Так, виробництво коксу та нафтопродуктів зменшилось на 26,4 %, мінеральних ресурсів – на 28 %, виробництво у машинобудівельній та металургійній галузях скоротилося відповідно на 6 % та 5,2-15 %, у тому числі чорної металургії – на 7-12 % з падінням експорту на 7 %.

Падіння обсягів виробництва в свою чергу негативно вплинуло на зовнішньоторговельний баланс держави. Відповідно до підрахунків інвестиційної компанії Dragon Capital за 2012 р. загальний обсяг імпорту товарів збільшився на 5,3 %, в той час як експорт збільшився лише на 0,5 %. За даними Державної служби статистики України імпорт товарів перевищив експорт на 15,85 млрд дол. у річному вираженні. Аналізуючи сальдо торгівлі товарами, слід зазначити, що протягом 2012 р. зазначений показник погіршився на 1,6 млрд дол. порівняно з 2011 р., коли негативне сальдо склало 14,2 млрд дол. Отже, експорт товарів у 2012 р. склав за різними даними 68,1-70 млрд дол., імпорт товарів – 84,7-90 млрд дол., що свідчить про негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу країни.

Таким чином, можна дійти таких висновків: 1) негативний зовнішньоторговельний баланс, який полягає у нерівнозначності грошових потоків, що «впливаються» та «впливаються» в державу з переважанням першого, призводить до постійного тиску на національну валюту в напрямку її знецінення; 2) застосування монетарних засобів регулювання економіки з метою поточної стабілізації курсу гривні тягне за собою зниження обсягу кредитних

ресурсів; 3) гальмування процесу кредитування унеможлиблює вкладення інвестицій у підприємства, внаслідок чого товар національного виробництва є неконкурентоспроможним як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку; 4) низький попит на українські товари та падіння обсягів виробництва спричиняють зменшення експорту та збільшення імпорту відповідно, що в свою чергу проявляється в негативному зовнішньоторговельному балансі, замикаючи коло досліджуваної проблеми.

Науковий керівник: Нечипорук Л.В., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Кучерявий В.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 15 група**

ПРОБЛЕМИ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Боргова політика держави – це сукупність заходів, спрямованих на дотримання такого рівня державної заборгованості, який задовольняє потреби держави у фінансових ресурсах, дає змогу зберегти стійкість фінансової системи держави і при цьому не ставить під загрозу виконання державою своїх функцій та зобов'язань щодо погашення та обслуговування боргів.

Ця політика спрямована на забезпечення боргової безпеки держави, яка знаходиться в небезпечному стані внаслідок активізації таких загроз:

- суттєве зростання державного боргу України у 2008 – 2012 рр.;
- невизначена ситуація з рефінансуванням накопичених боргів;
- підвищення валютних ризиків державного боргу і вартості залучення нових позик;
- посилення ступеня ризикованості державних зобов'язань.

Загрози борговій безпеці України значною мірою порушені великою часткою боргових зобов'язань, що деноміновані в іноземній валюті в структурі державного боргу країни. Тому об'єктивно виникає потреба в переорієнтації боргової політики держави на використання внутрішніх джерел і резервів. Спеціалісти в цьому плані виділяють такі позиції:

- збільшення частки боргу в національній валюті у структурі

державного боргу України щонайменше до 50 %;

- удосконалення інструментарію державних запозичень з метою активізації попиту на гривневі позики Уряду;

- запровадження облігацій ощадної позики та облігацій з плаваючою процентною ставкою, індексованою на рівень інфляції;

- проведення поміркованої бюджетно-податкової політики і утримування дефіциту державного бюджету України на рівні до 3 % ВВП ;

- утримування державного і гарантованого державою боргу на рівні до 40 % ВВП з метою мінімізації ризиків фінансової дестабілізації під впливом зовнішніх шоків і збереження можливостей для проведення антициклічної бюджетної політики ;

- продовження кредитної співпраці з МВФ, ресурси якого дозволять покрити бюджетний дефіцит і дефіцит платіжного балансу України;

- оздоровлення фінансів НАК «Нафтогаз України» та зменшення обсягів її бюджетної підтримки для перекриття каналів неконтрольованого нарощування державного боргу України;

- регулювання зовнішніх корпоративних запозичень і підвищення ступеня керованості боргових процесів та зменшення ризикованості умовних зобов'язань для бюджету.

Науковий керівник: Дарнопих Г.Ю., к.е.н, доцент кафедри економічної теорії

**Васильченко Є. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс 1 група**

ШЛЯХИ ПОГАШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ УКРАЇНИ І РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ

Питання про найефективніше здійснення міжнародних розрахунків за боргами турбує українське суспільство вже друге десятиліття. Немає жодної країни в світі, яка б не брала участь у міжнародному русі капіталу. Кожна держава має зовнішній борг, проте більшість із них виступають також і як кредитори. В Україні кількість міжнародних фінансових зобов'язань постійно збільшується, спостерігається інфляція національної валюти та неефективне використання отриманих коштів.

Валовий зовнішній борг за станом на певну дату – це загальний обсяг заборгованості за всіма існуючими, але в жодному разі не умовними, зобов'язаннями, що мають бути сплачені боржником у вигляді основної суми та/або відсотків у будь-який час у майбутньому, і які є зобов'язаннями резидентів цієї економіки перед нерезидентами. Валовий зовнішній борг України станом на 1 січня 2013 р. становив 135 млрд дол. США. Зростання номінального обсягу валового зовнішнього боргу протягом 2012 р. (на 8.8 млрд дол. США) було зумовлено значними зовнішніми залученнями реального сектору економіки. Водночас банківський сектор продовжив скорочувати свої зовнішні зобов'язання.

Вироблення ефективної стратегії управління зовнішнім боргом, особливо в умовах його швидкого зростання, є багатогранною проблемою. Вона потребує комплексного підходу до свого розв'язання. Для цього необхідна активна діяльність держави, щоб забезпечити узгоджену взаємодію всіх відомств та установ, що відповідають за здійснення процесу управління капіталом на всіх його етапах.

Існують певні шляхи погашення міжнародних фінансових заборгованостей держави, серед них: списання боргу, викуп боргу, сек'ютеризація. Всі вони застосовуються у тому випадку, коли країна неспроможна здійснити виплати боргів. Пропоную виділити ще й такий вид (так званий, позитивний), коли держава-боржник поступово виплачує не тільки відсотки, а й суму основного боргу через забезпечення збалансованості бюджету. Але для реалізації цього шляху потрібен профіцит бюджету, що не є характерним для української дійсності. Списання боргу застосовується у тому випадку, коли держава не може виконати свої зобов'язання і тому вводить пропорційний податок для всього населення. Такий шлях вирішення проблеми не є ефективним, бо знижує зусилля держави щодо поліпшення економічної ситуації. Це буде впливати на добробут населення, а, відповідно, і на сукупний попит, що дуже погано позначиться на внутрішньому ринку держави. Викуп боргу полягає в тому, що держава викупає власні фінансові зобов'язання в кредитора за рахунок золотовалютного резерву. Цей шлях є більш прийнятним порівняно з попереднім, проте залишається загроза настання інфляції національної валюти через відсутність забезпечення золотовалютними резервами, які в Україні останнім часом стрімко скорочуються. Сек'ютеризація застосовується шляхом видання державою нових боргових облігацій. Отриманими від їх продажу коштами держава розраховується за старими фінансовими зобов'язаннями. Цей шлях буде ефективним тільки в тому випадку, якщо нові папери продаються на ринку з меншим

дисконтом, що призведе до скорочення загального обсягу заборгованості.

Таким чином, центральна роль у процесі погашення міжнародних фінансових заборгованостей України відводиться саме державі в особі всіх відомств та установ. З усіх шляхів здійснення боргових розрахунків найбільш доцільним виглядає сек'ютеризація, для впровадження якої владі потрібно керуватися принципами законності, розумності та добросовісності.

Науковий керівник: Макуха С.М., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Корицький В. А.,
НУ«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
1 курс, 1 група**

ДЕФОЛТ ЯК ІНДИКАТОР ЛІКВІДНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМ АКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Унаслідок сукупності економічних процесів та явищ, зумовлених особливостями функціонування складних різнорівневих багатогранних економічних систем проблематика, методи та механізми виникнення, існування та, власне, запобігання дефолту стають пріоритетною сферою суспільного інтересу та наукових досліджень. Це зумовлено надзвичайною важливістю даної категорії для існування сучасного економічно розвинутого суспільства та фундаментальним значенням для формування макроекономічної системи взаємовідносин.

Актуальність даної теми породжує розробку механізмів економічного і правового захисту, створення конкурентного економічного поля. Тенденція активного розвитку та глобалізації економічних процесів, макро- і мікроекономічних операцій значно посилює значення капіталу, як індикатора економічної стабільності, способів, методів і механізмів його захисту. У цьому аспекті надзвичайно важливе значення має дефолт як механізм економічного захисту економічної структури.

З даної точки зору дефолт стає активним економічним механізмом, що визначає ліквідність економічної системи. De facto – при створенні економічних взаємовідносин визначається ступінь прогнозованої можливості дефолту. Це здійснюється шляхом

співвідношення ВВП та прогнозованих боргових зобов'язань, при неможливості виконувати свої зобов'язання. De jure – при юридичному порушенні економіко-правових домовленостей, що породжує часткову темпоральну економічну неможливість підприємства виконувати свої зобов'язання.

Внаслідок цього виокремлюють 2 фундаментальні механізми дефолту утворюючого чинника – механізм економічного банкрутства та технічне банкрутство.

Економічне банкрутство є синтезованим фактором впливу зовнішніх економічних чинників та внутрішньосистемних, що полягає у невідповідності пропозиції капіталу, насамперед, реальним економічним тенденціям та економічним можливостям емітента. Виникає пропозиція, яка нівелює раціональний підхід та створює штучний попит на капітал. Наслідками даного акту економічної несаможитності є створення правового поля для здійснення процедури банкрутства та реалізації активів компанії.

Технічне банкрутство є механізмом самозахисту підприємства від завчасно визначених економічних пасток, створених кредитором. Визначальним у даній ситуації є поєднання правових механізмів захисту та економічної регуляції, що проявляється у порушенні контракту підприємством, насамперед визнання технічної неплатоспроможності, хоча механізм захисту полягає у відсутності економічних наслідків дефолту, проектуючи дане явище в юридичну площину. Визначаючи цінність та дієвість даного механізму, слід зазначити, що відбувається тимчасовий захист компанії, яка перебуває у фінансовій скруті, шляхом зміни системи зобов'язань та визначення санкцій, насамперед від зовнішнього поглинання та від рейдерського захоплення, створюючи систему правового захисту та можливості економічного накопичення ресурсів.

Таким чином, дефолт є механізмом двостороннього захисту, як кредитора, так і емітента, внаслідок чого визначена система можливих варіантів: банкрутство, технічний, суверенний, позичальника, перехресний і дефолт закладу.

Науковий керівник: Макуха С.М., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ: СУТНІСТЬ, ЧИННИКИ, СПОСОБИ ПЛАТЕЖУ ТА ФОРМИ

Актуальність зазначеної теми пояснюється тим, що першочерговою і необхідною умовою здійснення будь-якої зовнішньоторгової операції є укладення зовнішньоторгового контракту, а одна з важливих вимог при його складанні – визначення валютно-фінансових умов угоди. Фінансові умови включають такі позиції, як умови розрахунків; заходи проти необґрунтованої затримки платежу; форми розрахунків; засоби розрахунків.

Міжнародні розрахунки – це система організації і регулювання платежів за грошовими вимогами й зобов'язаннями, які з'являються при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, фірмами, підприємствами і громадянами на території різних країн. Міжнародні розрахунки охоплюють зовнішню торгівлю товарами й послугами, а також некомерційні операції, кредити і рух капіталу між державами. Основними суб'єктами міжнародних розрахунків є експортери, імпортери й банки, що їх обслуговують.

На стан міжнародних розрахунків впливає багато різних обставин, наприклад, економічні і політичні відносини між країнами; становище країни на товарних і грошових ринках; ступінь державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його ефективність; валютне законодавство; міжнародні торгові правила і звичаї; стан платіжних балансів та ін. У зв'язку з цим систему міжнародних розрахунків можна розглядати як відносно самостійну, яка має свої особливості. По-перше, на відміну від внутрішніх, міжнародні розрахунки регулюються не тільки національними нормативними і законодавчими актами, а й міжнародними законами, банківськими правилами і звичаями. По-друге, міжнародні розрахунки здійснюються в різних валютах. По-третє, особливістю міжнародних розрахунків є те, що в країнах з частково конвертованою валютою держава використовує певні валютні обмеження.

Форми міжнародних розрахунків (від найбільш вигідних для експортера до найменш вигідних):

1. 100 % аванс або авансові платежі (так звана передоплата).

2. Акредитивні розрахунки. Ця форма міжнародних розрахунків має вигляд доручення банку (клієнтом якого є імпортер) одному або декільком банкам здійснити платежі фізичній чи юридичній особі в межах визначеної суми на умовах, указаних в акредитиві.

3. Інкасо (банківська операція, згідно з якою банк за дорученням свого клієнта і на основі розрахункових документів отримує грошові суми від покупця з подальшим зарахуванням цих сум на рахунок свого клієнта).

4. Розрахунки при відкритому рахунку. Ця форма розрахунків пов'язана з певними ризиками для експортера. Так, експортер направляє на адресу покупця товар і товарні документи, а імпортер протягом обговореного терміну повинен переказати на рахунок імпортера гроші.

5. Банківський переказ (доручення одного банку іншому виплатити переказоотримувачу визначену суму).

6. Розрахунки з використанням векселів і чеків: тратта, банківський акцепт, чек, платіжне доручення, платіжна вимога.

Міжнародні розрахунки здійснюються у відповідних національних валютах згідно з існуючими валютними курсами або у твердій, конвертованій валюті. Найчастіше використовуються долар США, євро, японська єна, швейцарський франк, англійський фунт стерлінгів. Це валюти країн, які займають провідне місце у світовому промисловому виробництві, зовнішній торгівлі, валютно-фінансових відносинах, мають добре розвинуті банківську та страхову системи. Найбільш розповсюдженою торговою валютою залишається долар США, за допомогою якого здійснюється майже 2/3 міжнародної торгівлі.

Науковий керівник: Овсієнко О.В., к.е.н, доцент кафедри економічної теорії

СЕКЦІЯ № 6: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**Лизогуб В.А.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
асистент кафедри економічної теорії**

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Період реформування аграрного сектору в економіці України розтягнувся на 20 років і до цього часу не закінчився. Разом з реформуванням великих сільськогосподарських підприємств суттєвих змін зазнали і господарства населення в сільській місцевості. В радянській період вони мали важливе значення у справі самозабезпечення селян продовольчими продуктами, виробляли 25 % валової продукції сільського господарства. 12 % такої продукції набували товарної форми. Такі господарства визначались як особисті підсобні господарства і володіли невеликими земельними ділянками від 0,15 до 0,6 га.

У процесі реформування сімейні господарства зазнали суттєвих змін. Вони одержали визначення «особисте селянське господарство», яке згідно з Законом України від 2003 р. може мати у своїй власності до 2 га землі. Крім цього, такі господарства одержали право орендувати земельні ділянки, що здаються в оренду. Особисті селянські господарства сучасного типу при розпаюванні земель одержали право підвищувати площі оброблюваної землі шляхом приєднання земельних паїв селян до земельної площі земель особистого селянського господарства. На даний час таких господарств налічується більше 10 тис. і вони визначаються як одноосібні господарства селян товарного спрямування. Всього різноманітних сімейних господарств налічується більше 9 млн разом з парцелярними ділянками міських жителів.

Аграрна реформа привела до появи фермерських господарств підприємницького типу, які за Законом України «Про фермерське господарство» можуть мати у власності до 100 га землі. Фермерські господарства мають право орендувати необхідну кількість земель, що здаються в оренду селянами-власниками. Фермерських господарств налічується більше 40 тис., і виробляють вони продукції сільського господарства від 1 до 5 %. Слід відзначити, що фермерські та одноосібні господарства населення

мають право залучати в своїй діяльності найману робочу силу.

Загалом усі індивідуальні господарства населення на сьогодні виробляють валової продукції сільського господарства до 60 %. По окремих видах продукції такі господарства вирощують лівову частину валової продукції. За даними д.е.н. Л.В. Молдован, господарства населення виробляють на своїх ділянках 98 % картоплі, 80 % – овочів, 86 % – фруктів, 82 % – молока, більше 50 % – м'яса. Математична теорія числового ряду Фібоначчі, що має назву «золотої пропорції», визначає існування такого ідеального співвідношення і в матеріальних системах. Таке співвідношення проявляється в більшості областей людської діяльності. Можна вважати, що теорія «золотої пропорції» має місце і в економічних системах. Вона визначається як відношення 62,3 до 37,7. На долю середніх аграрних підприємств і монопольних агрохолдингів залишається біля 40 % виробництва валової сільськогосподарської продукції. На наш погляд, пропорція виробництва продовольства в Україні, яка склалася між великими підприємствами та малими сімейними господарствами не відповідає потенціалу малої економіки. Таке положення склалося в результаті затяжного і складного періоду реформування аграрного сектору. З нашої точки зору, пропорція, що склалася в розподілі праці та об'ємом виробництва між великими ринковими структурами та індивідуальними господарствами населення, є ненормальною і повинна бути змінена. Великі господарські структури повинні виробляти більше 60 % , а на індивідуальний сектор повинно припадати менше 40 %.

Індивідуальні господарства населення в сучасній економіці є необхідним і важливим елементом АПК поряд з середніми та великими агроутвореннями завдяки дії економічного закону оптимального співвідношення між великим і малим виробництвом в економічному просторі.

Сектор індивідуальних господарств населення, з нашої точки зору, є інституційною одиницею сучасної економіки. Економічна діяльність сімейних господарств обумовлена багатьма юридичними нормами, де головний ресурс – земля, знаходиться у приватній власності, ці господарства мають досить великі вмінені витрати у взаємовідносинах з державою. Такі витрати мають тенденцію до збільшення. Власники індивідуальних господарств виплачують всі визначені державні податки та збори і вже втратили на сьогодні такі риси як натуральність і підсобність.

Господарства населення виконують досить велику кількість функцій: виробничу, соціальну, патерналістську, екологічну та функцію компенсатора. Саме завдяки функції компенсатора

господарствам індивідуального сектору вдалося в нестабільний перехідний період виробляти суттєвий об'єм валової продукції. На близьку перспективу такі господарства свого економічного значення не втратять і будуть продовжувати існувати і виконувати притаманні їм функції за умови існування села і сільських жителів та підтримки їх з боку держави. Для більш ефективного використання потенціалу індивідуальних господарств населення потрібно задіяти їх ресурси на кооперативній основі. В цьому випадку і виробництво, і реалізація продукції силами кооперативу знівелюють негативні фактори конкуренції з боку великих аграрних структур, внесуть організуючу силу в діяльність малої сімейної економіки.

**Клименко С. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України,
1 курс, 1 група**

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Економічне зростання є однією з найважливіших проблем суспільного розвитку, адже від нього передусім залежать потенційні можливості будь-якої країни щодо забезпечення життєвого рівня свого народу. Тому ця проблема завжди була в центрі уваги як науковців, так і політиків. Відповідно її по-різному пояснювали в різних теоріях економічного зростання. На сучасному етапі набули поширення дві основні групи теорій економічного зростання : кейнсіанська і неокласична. За думкою Дж. М. Кейнса, викладеній у його творі «Загальна теорія зайнятості, процента та грошей» (1936 р.) для зростання національного доходу держава повинна формувати ефективний попит шляхом стимулювання споживання, регулювання заощаджень та інвестицій, які стають основним об'єктом дослідження та державного регулювання.

Сучасну неокласичну модель економічного зростання започаткував американський економіст Р. Солоу в статті «Внесок у теорію економічного зростання» в 1956 р., а у 1987 р. автор отримав за цю роботу Нобелівську премію з економіки. Проте модель Р. Солоу не враховує таких обмежень зростання, як екологічні, інституційні, випадкові, глобалізаційні тощо. В цілому неокласична модель Р. Солоу є базовою для новітніх досконаліших моделей економічного зростання.

Всесвітньо відомий американський економіст українського походження С. Кузнець, удостоєний Нобелівської премії в 1971 р. за дослідження проблем економічного зростання, визначив економічне зростання як постійне збільшення виробництва благ, призначених для задоволення людських потреб, а також те, що економічне зростання є не самоціллю, а лише засобом розвитку.

У вітчизняній науковій літературі економічне зростання визначається як зростання економічної могутності країни, збільшення обсягів національного виробництва і розширення можливостей економіки країни задовольняти зростаючі потреби населення в товарах і послугах. Воно сприяє застосуванню нових технологій і нововведень та якісній зміні структури економіки і супроводжується зростанням добробуту населення.

Стабілізація економічного розвитку неможлива без формування соціально благополучного суспільства. Економічне зростання і підвищення народного добробуту - взаємопов'язані процеси. Економіка і соціальна сфера поєднані як причина і наслідок, що безперервно змінюються місцями у процесі соціально-економічного розвитку. В економіці цей зв'язок інтерпретується у категоріях попиту і пропонування, тому що вихід із кризи можливий за рахунок сукупного попиту, в тому числі споживчого, який стає каталізатором економічного зростання. Згідно з Конституцією України, наша держава визначена як "соціальна"(ст. 1, 3). Тому вона формує стандарти матеріального добробуту, освіти, охорони здоров'я та надає соціальну підтримку тим верствам населення, які цього потребують. Наприкінці ХХ ст. загальною стратегією для поступального розвитку людства світове співтовариство проголосило перехід держав на шлях сталого розвитку, метою якого є задоволення потреб сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Отже, сталий розвиток включає економічний, соціальний та екологічний складники, а головною умовою реалізації стратегії сталого розвитку є збалансована соціально-економічна політика держави.

Соціальна політика держави має здатність активно впливати на економічне зростання збільшуючи сукупний попит, поліпшуючи імідж підприємницького середовища та привабливість інвестиційного клімату. Здійснення економічної політики без урахування потреб соціального розвитку, закономірно призводить не лише до гальмування економічного зростання держави, але й до руйнування як економіки, так і соціальної сфери.

Науковий керівник: Роздайбіда О.В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Сікора І. І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
2 курс, 11 група

УКРАЇНСЬКЕ «ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО»

Переважаюча більшість тлумачних словників під словом «диво» розуміють: надприродне явище, викликане втручанням божественної, потойбічної сили (переважно використовується у релігії й міфології). У переносному значенні – щось вражаюче, видатне, дивуюче своєю незвичністю.

Під «економічним дивом» (також «економічне чудо» – англ. *economic miracle*) слід розуміти образний вислів, яким описують тривалі періоди стрімкого економічного зростання деяких країн та регіонів – «економічних тигрів».

Більшість науковців сходяться на класифікації «економічних див» відповідно до таких історичних періодів розвитку країн світу у ХХ ст. та на початку ХХІ ст.:

– період від задіяння плану Маршалла та Бреттон-Вудської системи до нафтової кризи 1973 року. Це: «Рекордні роки» (швед. *rekordåren*) економіки Швеції (1945–1973 рр.), «Рейнське диво» — економічне відродження Австрії та Західної Німеччини (50-ті роки ХХ ст.), «Славне тридцятиліття» (фр. *Trente Glorieuses*) — економічне відродження Франції (1945–1975 рр.), Грецьке економічне диво (1950-1970-ті рр.), Японське економічне диво (1950–1975 рр.) та ін.;

– період від 1960-х по сьогодні. Це: «Чотири азійські тигри» (Тайвань, Південна Корея, Сянган, Сінгапур; 1960-ті-1990-ті рр.), Чилійське економічне диво (від 1970-х по сьогодні), Китайське економічне диво (від 1980-х по сьогодні), «Балтійські тигри» (Естонія, Латвія, Литва; 2000–2007 рр.), «Балканський тигр» – Сербія (від 2000-х рр. по сьогодні), «Грузинський тигр» – Грузія (від середини 2000-х рр. по сьогодні) та ін.

Проаналізувавши іноземний досвід стрімкого розвитку економічних процесів, треба знайти відповіді на декілька запитань: чи можливе українське економічне диво, яке воно – українське економічне диво, як стимулювати українське економічне диво?

Професор економіки, банкір, який отримав Нобелівську премію миру за розвиток мікrokредитування в Бангладеш, Мухаммад Юнус упевнений, що для того, щоб рухатися вперед,

економічно Україна повинна сфокусуватися на створенні з нуля інститутів, що вирішують соціальні проблеми, з якими сьогодні стикається суспільство і які уповільнюють економічний прогрес.

У свою чергу комісар ЄС з питань розширення і політики сусідства Штефан Фюле вважає, що завдання України полягає в тому, щоб створити прозору, засновану на певних правилах систему, яка б стимулювала інвестиції і торгівлю, а також знизила рівень корупції. «Реформи необхідні в багатьох сферах суспільного життя - в судовій, митній та податковій системах, а також в різних секторах, таких як транспорт, політика у сфері конкуренції та підприємництва», – упевнений Фюле. Він вважає, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС, у тому числі Договір про вільну торгівлю, є амбіційним рішенням, яке може розкрити весь потенціал відносин між Об'єднаною Європою та Україною.

Вітчизняні науковці (В. Новицький, М. Борода, Б. Кабаці, Ю. Канигін та ін.) переконані, що варто локалізувати фінансові ресурси, щоб зробити так, аби розвивати ті технологічні, інформаційні сектори національної економіки, які допомогли б вивести всю економіку на динамічніший шлях розвитку. Механізм державного регулювання економіки України повинен бути певним симбіозом форм державного регулювання, що мають стимулюючий характер. Ідучи шляхом розвитку внутрішніх споживчого і інвестиційного ринків, можливим є досягнення усталеного економічного розвитку. Для стимулювання економічного розвитку формула українського «економічного дива» має містити такі складові: структурна перебудова економіки, ефективна інвестиційна політика, налагодження процесу розширеного відтворення на інноваційній основі, перегляд принципів управління національною економікою у напрямі забезпечення їх адекватності вимогам постіндустріального розвитку.

Науковий керівник: Марченко О.С., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Буряк С.І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів для
органів прокуратури України,
1 курс, 3 група**

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА 2008-2009 РОКІВ В УКРАЇНІ. АНТИКРИЗОВИЙ ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Керування державою у кризовий період потребує продуманого плану створення та запровадження економічних

реформ. Глобальна криза 2008-2009рр. виявилася найбільш руйнівним явищем, яке негативно вплинуло на розвиток міжнародної економічної системи. Криза не оминула й Україну. Вплив світової економічної кризи на Україну зумовлений дією низки зовнішніх і внутрішніх чинників, до яких економіка країни виявилася не готовою, що пов'язано з незавершеністю важливих процесів ринкової трансформації, вузькістю внутрішнього ринку, сильною залежністю від зовнішньої кон'юнктури, низьким рівнем економічного суверенітету.

Світова фінансова криза 2007 – 2009 рр. виявилася найбільш руйнівним явищем, яке негативно вплинуло на розвиток міжнародної фінансової системи. Ця криза набула статусу глобальної, оскільки вона розпочалася в одній країні (США), поступово поширюючись на інші країни, регіони, континенти, врешті на весь світ.

За роки економічного зростання не відбулося розвитку виробничого й технологічного потенціалу національної економіки. В основному збережено застарілу структуру економіки, яка характеризується аномально високою часткою енергоємних виробництв, загальним низьким технологічним рівнем, високим ступенем зношення виробничих фондів. Наслідком цього є низька конкурентоспроможність вітчизняних виробників, переважна орієнтація експорту на сировинні й низько технологічні сегменти світового ринку. Останніми роками через політичні причини фактично припинилося реформування економіки, що насамперед унеможливило адекватний розвиток малого й середнього бізнесу, подальше становлення національної моделі підприємництва. Недостатній розвиток власного виробництва товарів і послуг для споживчого ринку є прихованим структурним чинником інфляції, веде до погіршення торгівельного балансу та породжує високу залежність ринку праці від зовнішньої кон'юнктури.

У боротьбі з проявами нинішньої світової кризи як розвинені країни, так і ті, що розвиваються, розробляють і активно застосовують антикризові заходи. І деякі країни вже досягли значного успіху і високих результатів роботи по подоланню кризи. У той час, як переважна більшість країн Європи зазнала вагомих кризових втрат, Польща є однією з небагатьох країн, які вдалося зберегти позитивну економічну динаміку. І оскільки Польща має подібну до України структуру економіки, а також пов'язана з Україною історично та ментально, то застосування антикризового досвіду Польщі мало б місце і в Україні.

Складовими формування позитивної економічної динаміки саме Польщі у 2009 р. стали: заохочувальна, проте контрольована,

монетарна політика, що помітно знизила негативний тиск на реальний сектор; стійкість і прозорість банківської системи; стійке зростання купівельної спроможності громадян і зміцнення внутрішніх ринків; відносно невисока залежність від зовнішніх ринків; зниження окремих податків і помірне додаткове фіскальне стимулювання; гнучкий валютний курс і девальвація національної грошової одиниці.

Враховуючи досвід Польщі, бачимо, що дані заходи можуть привести до значного покращення стану економіки й в Україні, а також її макроекономічних показників.

Науковий керівник: Макуха С.М., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Лисенко А.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 17 група**

ПРОБЛЕМИ ПРОПОРЦІЙНОСТІ У ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСАХ

Проблема пропорційності певних кількісних співвідношень між складовими виробничого циклу набуває надзвичайного значення в сучасних умовах.

Одна з перших схем пропорційного процесу відтворення була розроблена відомим французьким економістом і політичним діячем Ф. Кене ще у XVIII ст. У своїй знаменитій «Економічній таблиці» він намагався показати не індивідуальні акти купівлі-продажу, а оборот сукупного річного продукту між трьома класами суспільства. На його вчення спираються сучасні дослідження.

При поновленні виробничого циклу необхідно не просто мати робочу силу і засоби виробництва, а співвідношення їх у конкретних пропорціях. Порушення пропорційності неминуче призводить до зниження ефективності суспільного виробництва і негативно впливає на розвиток багатства суспільства та добробут його членів. Саме пропорційність припускає відносну збалансованість пропускну́ю спроможності всіх послідовних виробничих підрозділів, що виконують основні, допоміжні і обслуговувальні процеси. Порушення даного принципу приводить до виникнення «вузьких місць» у виробничому процесі або до неповного завантаження робочих місць, ділянок і цехів. Відновлення робочої сили пов'язане з відновленням працездатності

і в ширшому розумінні з підготовкою заміни працівникам, які вивільняються з виробництва. Цього можна досягти постійним відновленням предметів і засобів особистого споживання, розвитку системи соціального захисту, підготовки працівників відповідної кваліфікації тощо. За умов ринкової економіки постійно відтворюється товарна форма виробництва та його організаційно-економічні відносини. Водночас постійно відновлюються відносини власності як соціально-економічні відносини виробництва, що відповідають цій економічній системі. Наприклад, постійно відновлюється спосіб поєднання працівника із засобами виробництва або як власника їх, або як найманого працівника. За умов підприємницької ринкової економіки найманий працівник, витративши заробітну плату на себе і свою родину, знову мусить найматися до роботодавця. Останній же, реалізувавши товари, може як власник виробництва або його представник наймати працівників для продовження виготовлення товарів. При переході до соціально орієнтованого ринкового господарства найманий працівник дедалі більше стає власником виробництва та його результатів – виготовлених товарів і послуг. Поступово зростає прошарок власників засобів виробництва, еволюціонують відносини власності, змінюються зміст і характер самої праці.

Сучасні проблеми пропорційності у виробничих процесах, на думку вчених, нерозривно пов'язані із забезпеченням гармонійної взаємодії всіх складових ринкової інфраструктури як необхідної передумови ефективного розвитку економіки. Наприклад, зміст і рівень інститутів-установ реального, фінансового секторів та інститутів ринку праці повинен гармонувати із законодавчою базою і з новим економічним мисленням. Процес подібної гармонізації ускладнюється тим, що ринкова інфраструктура схильна до постійних змін і час від часу потребує реформування. Проте глибина реформування істотно розрізняється залежно від загального рівня розвитку і реалізації ринкових механізмів.

Для стабільного розвитку економіки виділяють також інші важливі пропорції. Ці пропорції можуть формуватися стихійно в процесі саморозвитку економічної системи завдяки абсолютній гнучкості цін, процентної ставки, заробітної плати (неокласична теорія) чи завдяки впливу на них ринкових сил та інститутів в особі уряду, профспілок, спілок підприємців тощо (кейнсіанська та інституціональна теорії).

Науковий керівник: Дарнопих Г.Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

РОЛЬ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Значну увагу у процесі інституційного розвитку ринкових структур усіх галузей реального сектору вітчизняної економіки України потрібно приділяти економічній діяльності природних монополій. Сила їх ринкової влади і суспільного впливу змушують всіх інших ринкових суб'єктів господарювання враховувати їхню поведінку у процесі прийняття управлінських рішень.

Згідно статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія трактується як стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва, а товари (послуги), що їх виробляють суб'єкти природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Можна виділити дві основні причини існування природної монополії:

1) законодавче надання виняткових прав у певних сферах господарської діяльності;

2) економічна ефективність концентрації виробництва.

При цьому законодавче надання виняткових прав та віднесення господарської діяльності до природної монополії стосується лише тих її видів, в яких спостерігається економічна ефективність концентрації виробництва.

Ліквідація галузей природної монополії (енергозабезпечення, телефонні послуги, транспорт) є економічно недоцільною тому, що найвища ефективність функціонування галузі забезпечується лише за умови наявності одного виробника чи дистриб'ютора.

В Україні, як і у більшості країн, природні монополії наділені особливими привілеями (право надання певних послуг і ціноутворення на них взамін на гарантію задоволення потреб

споживачів) в обмін на право уряду регулювати їхні дії з метою недопущення зловживання монопольною владою. До природних монополій належать підприємства: комунального обслуговування, електро-, газо-, водопостачання, зв'язку, кабельного телебачення, окремих галузей транспорту тощо. Найбільш яскраві приклади – НАК «Нафтогаз України», ДП «Укрпошта», ДП «Укрзалізниця», які горизонтально інтегрували десятки паралельно діючих підприємств.

В Україні ринками з вільною конкуренцією є лише частково ринки продуктів харчування і вулична торгівля. Серед найчисленніших споживачів послуг, які надають суб'єкти природних монополій, — це самі громадяни. Сучасний рівень ефективності державного регулювання діяльності природних монополій залишається вкрай низьким, але уже проводяться заходи, які мають забезпечити необхідний рівень.

Головне завдання державного регулювання природного монополізму полягає в тому, щоб не допустити необґрунтованого підвищення цін або обмеження обсягу продукції з боку фірм, які мають на меті використати переваги монополіста на шкоду споживачам. Отже, регулювання має на меті поліпшити результати діяльності монополіста з погляду суспільства, оскільки дає змогу одночасно знизити ціну, забезпечити необхідний обсяг виробництва та зменшити економічні прибутки монополії. Але державне регулювання діяльності природних монополій на сьогодні в Україні проводиться вкрай неефективно, тому застосування принципу суворого державного адміністрування є загальноприйнятим та загально необхідним в процесі подальшої побудови державної політики щодо регулювання діяльності природних монополій.

Науковий керівник: Дарнопих Г.Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Моржановська А. І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 2 група**

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

XXI століття – епоха інноваційних технологій, не є виключенням і сфера грошового обігу. Виникнення нових електронних платіжних інструментів пов'язане з необхідністю мінімізації витрат грошового обігу та підвищення ефективності

функціонування платіжних систем, що спровоковано збільшенням торгового та грошового обігу країн. Електронні гроші як новий перспективний та малодосліджений платіжний інструмент становлять особливий інтерес.

Електронні гроші – це платіжний інструмент, який відображає кількісне вираження вартості грошового еквівалента, що забезпечується реальними грошовими коштами та має статус безстрокових грошових зобов'язань емітента (особи, яка здійснює випуск електронних грошей) на пред'явника в електронній формі. Вони зберігаються та передаються на спеціальному електронному пристрої (носії), при цьому відповідна передача може сприйматись як здійснення платежу. Електронні гроші виникли як наслідок глобальної інтернетизації, необхідності мобільної оплати за товари та послуги. В Україні набули популярності системи WebMoney Transfer, «Интернет.Деньги», «Яндекс.Деньги», Національна система масових електронних платежів (НСМЕП).

Електронні гроші мають як ряд переваг, так і недоліків.

Переваги:

- висока портативність – величина суми не пов'язана з габаритними або ваговими розмірами грошей, як у випадку з готівкою;
- дуже низька вартість емісії електронних грошей – не треба карбувати монети і друкувати банкноти, використовувати метали, папір, фарби;
- простіше, ніж у випадку з готівкою, організувати фізичну охорону електронних грошей;
- момент платежу фіксується електронними системами, вплив людського фактора знижується;
- при проведенні платежу не виникає необхідність у решті;
- електронні гроші не втрачають своїх якостей з плином часу;
- безпека – захищеність від розкрадання, підробки, зміни номіналу тощо, яка забезпечується криптографічними та електронними засобами.

Недоліки:

- відсутність усталеного правового регулювання – багато держав ще не визначилися у своєму однозначному ставленні до електронних грошей;
- незважаючи на відмінну портативність, електронні гроші потребують спеціальних інструментів зберігання та обігу;
- як і у випадку з готівкою, при фізичному знищенні носія електронних грошей, відновити грошову вартість власнику неможливо;

- неможливість використання без спеціальних електронних пристроїв;
- засоби криптографічного захисту, якими захищаються системи електронних грошей, ще не мають тривалої історії успішної експлуатації;
- теоретично можливі розкрадання електронних грошей, за допомогою інноваційних методів при недостатній зрілості технологій захисту.

«Уся перевага мати гроші виявляється в можливості ними користуватись», – казав Б. Франклін. Саме електронні гроші покликані забезпечити мобільність, портативність, зручність використання. Але необхідно наголосити, що недостатність правового регулювання з боку держави та відсутність перевірених часом технологій не можуть гарантувати 100 %-ву безпеку здійснюваних з ними операцій. Вирішення цих проблем – нагальне завдання сьогодення.

Науковий керівник: Чуприна О.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Пакуліна Г.С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 9 група**

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНО-ДОМІНАНТНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

У найзагальнішому вигляді механізм формування і використання потенціалу соціально-домінантного розвитку територій включає:

- сукупність принципів, на основі яких відбувається формування і реалізація потенціалу: системний підхід, облік особливостей регіону, безперервність процесу формування та управління потенціалом, самозабезпечення, взаємозв'язок елементів потенціалу, вдосконалення економічних стосунків, накопичення і використання ресурсів, прозорість процесів формування і використання ресурсів і потенціалу, державно-приватного партнерства в галузі формування ресурсів, мінімізація можливих ризиків та інше;

- сукупність інструментів регулювання;

- сукупність методів оцінки – розрахунок коефіцієнтів,

факторний аналіз, вартісна оцінка, нормативний аналіз відхилень та інші.

Роль оцінки потенціалу соціально-домінантного розвитку території обумовлена необхідністю розроблення і реалізації відповідної стратегії, механізмом прийняття стратегічних і оперативних рішень, що забезпечують досягнення стійкості та стабільності соціально-економічного розвитку регіону. При цьому, з одного боку, потенціал характеризує можливості реалізації цілей соціально-домінантного розвитку регіону, а з другого, – величина потенціалу залежить від ефективності їх реалізації.

Управління потенціалом соціально-домінантного розвитку пов'язане з його якісними або кількісними змінами, повинно здійснюватися безперервно з урахуванням особливостей цього регіону і поточного стану, а також дії зовнішніх нерегульованих на рівні регіону чинників. Необхідно передбачити можливість гнучкого й оперативного прийняття управлінських рішень, що впливають на всі аспекти діяльності регіону. Це особливо важливо, оскільки нині на регіональному рівні відбувається зміна пропорцій державної регулюючої і корпоративної дії на можливості економічного зростання, зміна зовнішнього середовища.

Управління потенціалом соціально-домінантного розвитку регіону повинно базуватися на певних взаємопов'язаних і взаємообумовлених принципах, що дозволяють добитися максимальної ефективності використовуваного потенціалу з метою забезпечення стійкості соціально-домінантного розвитку регіону як елемента національної економіки. Серед них:

- принцип синхронності розвитку макро-, мезо- і мікрорівнів;
- принцип адаптації до змін зовнішнього середовища;
- принцип стратегічної гнучкості, що забезпечує виділення пріоритетних цілей і напрямів діяльності, їх підцілей і завдань;
- принцип приватно-державного і соціального партнерства, що дозволяє гармонізувати інтереси держави, приватного бізнесу, а також населення, яке проживає на території цього регіону, в частині створення та розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, поліпшення екологічної ситуації, підвищення добробуту і рівня зайнятості;
- принцип акумуляції тимчасово вільних ресурсів;
- принцип економічної безпеки, що забезпечує захист від можливих об'єктивних і суб'єктивних загроз;
- принцип стимулювання, що припускає зацікавленість усіх сторін у досягненні максимального результату – збільшенні ресурсних потоків і підвищенні ефективності їх використання;
- принцип транспарентності, що дозволяє отримати

достовірну і повну інформацію про ресурсні потоки всіх суб'єктів економіки регіону.

**Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор,
зав. кафедри економічної теорії**

СЕКЦІЯ № 7: РОЗБУДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Шевченко Л. С., д.е.н., проф.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Концепція безперервної освіти виникла на Заході в 1960-х рр. і стосувалася спочатку освіти дорослих. Однак уже в 1965 р. П. Ленгранд представив більш глибоке розуміння безперервної освіти як системи освіти, донавчання і професійного вдосконалення, пов'язаних із розширенням, оновленням та актуалізацією професійної кваліфікації, створенням умов повного розвитку здібностей людини впродовж життя. У 1974 р. безперервну освіту ЮНЕСКО визнав основним принципом реформування освіти [1]. У 2003 р. на Берлінській конференції міністрів освіти країн – учасниць Болонського процесу розвиток безперервної освіти було включено до цілей формування загальноєвропейського освітнього простору.

Основними ознаками безперервної освіти є можливість здобувати освіту:

1) протягом усього життя з метою покращення знань, навичок і компетентності, а головне – мати перспективи зайнятості;

2) послідовно на різних її рівнях (дошкільна; початкова загальна; базова загальна; повна загальна середня освіта; професійно-технічна та вища освіта; аспірантура; докторантура) з урахуванням спадкоємності між ними;

3) відповідно до професійних інтересів (галузєва структура освіти охоплює педагогічну, військову, медичну, сільськогосподарську, будівельну, економічну, юридичну освіту та інші галузі) та перспектив регіональної мобільності тих, хто вчиться;

4) у різних формах. Розрізняють: *формальну* освіту, по завершенню якої видається загальновизнаний диплом або атестат; *неформальну* освіту, яку здобувають в освітніх установах (відкрита або дистанційна освіта за окремими програмами), клубах, гуртках, під час тренінгів, навчання на підприємстві, занять з репетитором без видачі освітнього документа; *інформальну* освіту під час спілкування, читання, відвідування установ культури, навчання на своєму та чужому досвіді не обов'язково спрямованого характеру.

У суто професійному сенсі безперервна освіта складається з базової та додаткової професійної освіти. Остання орієнтується на дорослих і включає: а) додаткову професійну освіту у ВНЗ (навчання другій спеціальності) або корпоративних університетах; б) освіту, спрямовану на адаптацію та реабілітацію соціальних і професійних груп, які нездатні самостійно пристосуватися до швидких змін соціального середовища, не мають доступу до формальної системи професійної освіти, що створює для них загрозу десоціалізації; в) освіту відповідно до індивідуальних освітніх потреб громадян, наприклад, мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок тощо [2; 3]. Утім, як слушно зазначає Бугаков І.А., ключова ідея безперервної освіти – ідея *розвитку*, розкриття індивідуального творчого потенціалу, вдосконалення людини впродовж усього її життя, формування мотивацій до праці, причому не як засіб вимушеного збереження конкурентоспроможності, а як наслідок природного прагнення людини, посиленого системою освіти. Втрата в освіті ідеї розвитку як самоцінності, зведення освіти тільки до засобу досягнення матеріальних благ лежить в основі сучасної кризи освіти [4].

Підкреслимо, що навчальна діяльність у системі освітніх закладів не є безперервною у прямому значенні: вона поновлюється тоді, коли з'являються нові освітні потреби. В основі цього процесу лежать процеси старіння знань. Підраховано, що щорічно оновлюються 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. У США використовують спеціальну одиницю вимірювання старіння знань фахівця – період напіврозпаду компетентності, тобто її зниження на 50 % в результаті появи нової інформації. Зараз за багатьма професіями він настає менш ніж за 5 років, тобто раніше, ніж закінчується здобування вищої освіти у ВНЗ. Швидкі зміни у технологіях і методах роботи вимагають від людей оновлення своїх знань. Людина, неспроможна постійно вчитися, не може бути конкурентоспроможною на ринку праці.

Відповідну специфіку мають і інвестиції в освіту. З одного боку, віддача від них залежить безпосередньо від терміну, що залишився до закінчення працездатного періоду життя людини: чим раніше зроблені інвестиції в людину, тим довше вони приноситимуть віддачу. Однак тривалість періоду окупності інвестицій в освіту повинна відповідати періоду *морального старіння набутих професійних знань* у відповідних галузях науки і техніки, після чого необхідна перепідготовка працівників. З другого боку, відповідно до теорії «втрачених заробітків», здобування будь-якої освіти не дозволяє працювати в режимі повного робочого дня і

призводить до зменшення заробітків. Тому для окремого працівника безперервна освіта стає економічно доцільною, якщо його дохід після чергового навчання починає суттєво перевищувати інвестиції на це навчання. Для роботодавця або держави, які інвестують у навчання, потрібно, щоб зростала продуктивність праці. Для суспільства важливі не тільки економічні, а й соціальні результати.

Актуалізується і проблема джерел інвестування в освіту. Прихильники політики «розподілу витрат» на освіту стверджують, що в міру зростання рівня освіти приватний ефект навчання стає більш значущим порівняно із суспільним ефектом. Особливо це стосується вищої професійної освіти, яка належить до суспільно-приватних благ. Її характеризують: 1) висока конкурентність абітурієнтів при вступі до ВНЗ; 2) низька виключність людини (студента) зі споживання освітньої послуги; 3) дедалі більша орієнтація пропозиції освітніх послуг на індивідуальні потреби їх споживачів. Отже, витрати на вищу освіту мають складатися із суспільних (державних) і приватних. Державним фінансуванням повинні покриватися лише ті соціальні потреби, у фінансуванні яких окремі особи не мають чітко визначених приватних вигод: утримання армії, правоохоронних органів, фундаментальної науки, підтримка бідних, охорона довкілля тощо. Одержання знань понад цей стандарт має фінансуватися батьками студентів. Аналогічні підходи панують і стосовно додаткової професійної освіти. Якщо спочатку в країнах ОЕСР дотримувалися думки, що вона має відбуватися за рахунок державного фінансування (концепція «соціального попиту»), то на початку 1990-х рр. відбувся перехід до ідеї спільної відповідальності уряду, роботодавців і здобувачів освіти за підвищення освітнього рівня населення (концепція «індивідуального попиту»).

В Україні створення сучасної системи безперервної освіти, підготовки і перепідготовки професійних кадрів визнано одним із першочергових завдань забезпечення конкурентоспроможності економіки України на період 2013-2020 рр. Безперервним навчанням планується охопити близько 60 % населення. Проте функцію «навчання впродовж життя» виконує в основному система післядипломної освіти. Причому до постіпного підвищення своєї кваліфікації схильні лише найбільш освічені працівники, які й самі готові платити за навчання, і користуються більшою підтримкою роботодавців. І якщо розвиток безперервної освіти буде відбуватися на суто ринкових засадах, можна очікувати поглиблення соціальної нерівності в суспільстві.

Література:

1. Тягушева, О. Г. Необхідність та перспективи безперервності освіти як принципу освітньої політики України [Електронний ресурс] / О. Г. Тягушева. – Режим доступу : http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2008_3/doc/3/30.pdf
2. Карпенко, М. М. Перспективи реалізації в Україні концепції освіти протягом життя: чинники і механізми [Електронний ресурс] / М. М. Карпенко. – Режим доступу : http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Sp/2011_4/045-051.pdf
3. Ключаров, Г. А. Дополнительное профессиональное образование: особенности, эффективность, перспективы [Текст] / Г. А. Ключаров // Социологические исследования. – 2010. – № 2. – С. 83-91.
4. Бугаков, И. А. Развитие как сущность непрерывного образования [Электронный ресурс] / И. А. Бугаков. – Режим доступа : <http://www.litu.ru/bugakov16.doc>

**Чуприна О.О., к.е.н., доц.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

ОБҐРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ МЕЖ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ

Існують два основні методологічні підходи до тлумачення природи соціального розшарування: функціональний та конфліктний.

Теорії функціоналізму базуються на положенні про природність, немінучість, справедливість та необхідність соціальної нерівності. Це пояснюється наявністю різноманітних соціальних ролей, які мають для суспільства різну значимість та для виконання яких необхідні різні здібності та витрати зусиль. Тому виконавці цих ролей заслуговують на різну за розміром винагороду. Представники цього напрямку, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, К. Девіс, У. Мур та інші, наголошують на необхідності соціальної нерівності для забезпечення ефективного функціонування будь-якої суспільної системи [1, с. 77-79]. Недоліками функціонального підходу є відсутність пояснень: по-перше, диспропорцій між суспільним значенням окремих ролей та їх винагородою; по-друге, сутичок та боротьби інтересів між представниками різних суспільних груп, особливо зважаючи на те, що такі протистояння іноді набувають вибухового, деструктивного характеру, обумовлюючи зворотний рух суспільного розвитку.

Спроби дати відповіді на означені питання були здійснені в межах конфліктного підходу, найбільш впливовими представниками якого вважають К. Маркса та М. Вебера [1, с. 72-77].

К. Маркс вважає, що соціальна нерівність має об'єктивну природу: наявність чи відсутність у окремих економічних суб'єктів прав власності на засоби виробництва. Власники засобів виробництва отримують можливість присвоювати собі його результати – додану вартість. За К. Марксом, і у рабовласницькому, і у феодальному, і у капіталістичному суспільстві існують два антагоністичні класи: ті, які володіють засобами виробництва, і ті, які їх не мають та змушені працювати на представників панівного класу. Панівний клас власників засобів виробництва живе за рахунок експлуатації представників іншого класу, що обумовлює постійну класову боротьбу, внаслідок загострення якої відбувається соціальний вибух. Його результатом стає руйнування старого ладу і поява нового.

К. Маркс не обмежується аналізом конфліктів, що виникають між двома основними класами. Він зауважує, що можливі також протиріччя між представниками одного класу. Так, наприклад, в капіталістичному суспільстві можливі конфлікти інтересів: між власниками промислового, торгівельного та позичкового капіталів; між великими і дрібними власниками; між найманими робітниками за робочі місця, причому часто розмежування між ними визначається національними або релігійними ознаками [1, с. 73].

М. Вебер дивиться на природу соціальної нерівності більш широко. В основу соціальної стратифікації покладено не лише майнову нерівність, як це робив К. Маркс, а ще й зроблено акцент на існуванні нерівності у статусі (престижі) та владі. Також зауважується, що економічні відмінності не пояснюються лише власністю на засоби виробництва, а й професійними вміннями та досвідом. М. Вебер розглядає структуру суспільства як багатовимірну систему, в якій положення кожної соціальної групи визначається за трьома критеріями: багатством, престижем (соціальною репутацією) та владою (в першу чергу, політичною). Усі три складові пов'язані між собою, хоча цей зв'язок не можна назвати тісним. Так, не завжди політичні партії складаються з людей, що мають однакове економічне положення, або люди, що мають рівні статки, користуються однаковою повагою в суспільстві [2, с. 95, 99]. Таким чином, особлива заслуга М. Вебера полягає в обґрунтуванні багатовимірності та складності соціальної структури суспільства.

Слід зазначити, що функціональний та конфліктний підходи до визначення джерел соціальної нерівності, хоча і протилежні, але

не взаємовиключні. Вони з різних боків пояснюють природу розшарування сучасних суспільств, розкриваючи різні погляди не лише на соціальну нерівність, а й на ступінь справедливості цього явища. Представники функціонального підходу вважають соціальну нерівність справедливою і корисною, бо вона є мотивом до високопродуктивної діяльності. Їх опоненти – прихильники конфліктного підходу – навпаки, наголошують на його несправедливості, яке заважає повною мірою реалізувати людський потенціал.

Причиною такого незбігу, серед інших, є різне розуміння сутності соціальної справедливості. Можна виділити два значення цієї категорії:

- 1) рівність результатів – права індивідів на отримання благ для задоволення власних потреб мають бути рівними, незалежно від їх зусиль і здібностей (використовується в конфліктному підході);
- 2) рівність можливостей – кожен має однакові шанси добитися в житті певних результатів завдяки своїм здібностям та зусиллям (властивий функціональному підходу).

На нашу думку, прагнення досягти соціальної рівності в першому розумінні є шкідливим. Воно гальмує соціально-економічний розвиток країни, адже індивіди втрачають стимули до ефективної діяльності. До того ж такий підхід суперечить принципам економічної справедливості.

Соціальна рівність в другому розумінні передбачає відсутність будь-яких перешкод для розвитку та реалізації своїх можливостей. Подібний підхід, навпаки, сприяє якнайповнішій реалізації трудового, наукового, культурного та інших потенціалів країни. Розбудова постіндустріального суспільства вимагатиме поширення соціальної рівності в цьому розумінні. Тим не менш, слід розуміти, що й цей підхід важко визнати цілком справедливим, бо відкритими залишається низка питань. Зокрема про те, хто і як визначає внесок кожного індивіда в розвиток суспільства; чому одні види діяльності визнаються для суспільства більш важливими і оплачуються краще, ніж інші. Або чому ігноруються зусилля інших індивідів задля досягнення успіху певною особою. Так, скажімо, високий рівень освіти, є результатом не тільки власних старань людини, а й зусиль усього суспільства. Отже, «кращі» мають більший «борг» перед співгромадянами. Тобто оплата їх праці має бути зменшена на «відсотки» за цим «боргом», при цьому правильно визначити їх розмір також дуже складно.

Таким чином, соціальна нерівність вічна хоча б тому, що природні здібності окремих індивідів завжди будуть відрізнятися.

Повна соціальна рівність недосяжна, але подальше вдосконалення продуктивних сил, що зумовлює перехід від індустріальної до постіндустріальної економічної системи, робить тенденцію до її зростання невідворотною. Така закономірність обумовлює підвищення ролі власних здібностей та зусиль індивідів у визначенні їх місця у соціальній ієрархії.

Література:

1. Коваліско, Н. В. Основи соціальної стратифікації [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Коваліско – Львів : «Магнолія 2006», 2007. – 328 с.
2. Добренєков, В. И. Социология: Социальная структура и стратификация [Текст] / В. И. Добренєков. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 536 с.

**Губін К. Г., к.е.н.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

РОЗВИТОК ВІЛЬНОГО АСОЦІЮВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Відносини та система соціального партнерства є важливими елементами соціальної ринкової економіки, розбудова якої є кінцевою метою ринкової трансформації нашої країни. Інститут соціального партнерства розвивався в країнах Заходу на двох засадах. Для Західної Європи більшу роль мала система трипартизму та біпартизму, для США – вільне асоціювання, проте обидві засади соціального партнерства відіграли суттєву роль у розвинених країнах.

Поширення соціального партнерства в Україні має враховувати досвід формування цього інституту і тому має базуватися як на розвитку трипартизму (та біпартизму), так і на розвитку вільного асоціювання.

Поштовхом для розвитку вільного асоціювання на території сучасних США стала втрата переселенцями не лише «могил предків», але й значної частини інституційної структури суспільства, що була полишена в Європі. В нових жорстких умовах було необхідно швидко приймати рішення, чекати на наказ з метрополії не було часу.

Дана ситуація дещо нагадує крах радянської інституційної структури, інституційний вакуум перших років незалежності та неефективність сподівань на рішення «зверху». Проте розвиток вільного асоціювання має в США багаторічну історію, а в українців

було менше часу. До того ж за радянських років було винищено чи придушено як найактивнішу частину суспільства, так і традиції відповідальності за власну долю.

Якщо американці, побачивши нову проблему, потребу чи мету, добровільно створюють громадські комітети чи інші неформальні організації для вирішення питань, що виникли, то українці переважно живуть за принципом «моя хата з краю». Люди не бажають об'єднуватися заради вирішення своїх проблем, не бажають докладати якихось зусиль, натомість жаліються на складність життя і бездіяльність влади.

Безумовно, розвиток вільного асоціювання – процес багаторічний, проте треба з чогось починати. На даний момент можна виділити два основні шляхи формування традицій вільного асоціювання в Україні:

- 1) кризовий;
- 2) покроковий.

Перший шлях пов'язаний з виникненням якоїсь кризової ситуації, яка примушує людей об'єднуватися та підійматися на боротьбу. Це відбувається, лише коли під загрозою опиняються корінні інтереси особистості, коли необхідно вирішувати вкрай важливі питання, нерідко пов'язані із задоволенням базових потреб людей.

В контексті цього шляху розвитку вільного асоціювання велику роль відіграла «помаранчева революція», що привчила широкі маси українців до активного відстоювання своїх інтересів. Проте результати цієї «революції» виявилися незадовільними, що викликало у багатьох розчарування у даному способі боротьби.

Покроковий напрям розвитку вільного асоціювання пов'язаний із поступовим привчанням людей до об'єднання. Спочатку українці кооперуються для вирішення найпростіших питань, наприклад, прибирання чи ремонту під'їздів, встановлення та обслуговування систем автономного опалення, ремонту прибудинкових доріг тощо. Набувши досвіду успішного співробітництва, вони можуть ставити перед собою більш складні завдання.

Поширення традицій вільного асоціювання тісно пов'язане із розвитком в Україні громадянського суспільства: ці процеси підсилюють один одного.

Державні органи мають сприяти розвитку вільного асоціювання, формуючи відповідну нормативно-правову базу та надаючи організаційну допомогу ініціативам громадян у даній площині.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ФАКТОРИ, ЩО ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ СТАНОВЛЕННЮ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Чинна Конституція характеризує Україну як соціальну державу. І, як будь-яка комплексна система, соціальна держава зазнає впливу численної сукупності факторів (рушійних сил розвитку процесів і явищ), що значною мірою визначають ефективність її розвитку та функціонування.

Розглянемо найбільш істотні деструктивні фактори впливу на становлення соціальної держави в Україні, джерело походження яких знаходиться всередині держави.

1. Найважливіше значення для досягнення цієї мети мають економічні фактори. На жаль, більшість із них є абсолютно несприятливими, як, наприклад: структурні диспропорції, спотворений характер відносин власності, низька інноваційна активність, однобічна експортна орієнтація економіки тощо.

2. Чільне місце також посідають політичні фактори, що пов'язані, перш за все, із вкрай надмірним впливом великих фірм на державу, відсутністю бажання у влади проводити непопулярні заходи з віддаленою перспективою, нездатністю ефективного розподілу ресурсів та управління ними у сфері створення суспільних благ і т. п.

3. Правові фактори впливу здебільшого випливають з проблем в політичній сфері і полягають у відсутності чіткої, повної і результативної системи законодавства, наявності в ній численних прогалин, деклараторним характером багатьох норм, тобто недостатністю забезпечення їх виконання державою, неефективною діяльністю законодавчих та правоохоронних органів тощо.

4. Соціально-психологічні фактори: низький рівень життя значної частки населення України, незадовільний рівень правосвідомості, поширення правового нігілізму, конформізму, значна розшарованість інтересів різних соціальних груп і т.д.

5. Демографічні фактори: депопуляція, погіршення здоров'я, поширення алкоголізму і наркоманії та невідтворення населення.

До найбільш істотних чинників зовнішнього впливу, що перешкоджають становленню соціальної держави, належать:

1. Економічні: відплив капіталів з України, неефективне спрямування іноземних інвестицій, економічно провальне використання запозичених кредитних ресурсів, збільшення від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі, стійка залежність від імпортних енергоносіїв та широкої групи імпортних товарів та послуг тощо.

2. Політичні: слабка позиція України у вирішенні питань міжнародного значення, поглиблення дефіциту безпеки, нерезультативне проведення інтеграційної та торгової зовнішньої політики і т.д.

3. Правові: численні порушення підписаних міжнародних угод, неефективність сформованої системи захисту прав громадян України за кордоном, повільність реагування у сфері міжнародно-правових відносин тощо.

4. Демографічні: еміграція провідних кадрів та великої кількості населення, поширена трудова міграція громадян до інших країн і т.д.

На нашу думку, подолати дію означених деструктивних факторів, а також зменшити їх негативний вплив на процес соціалізації економічної системи, можливо тільки за рахунок проведення глибоких системних реформ, комплексних змін усередині держави.

Науковий керівник: Овсієнко О. В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Ковтун А.С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 8 група**

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У загальному вигляді державу можна визначити як сукупність установ і організацій, що здійснюють управління соціальними процесами на основі визначених цінностей і обраних засобів їх досягнення. Без державного регулювання неможливо забезпечити стабільність й економічне зростання добробуту населення, гарантувати здійснення соціально-економічних прав

людини, розв'язати проблеми зайнятості, досягти національної економічної безпеки.

Соціальна політика, яку проводить Україна, викликає підвищений інтерес у суспільства, перебуваючи в епіцентрі парламентських дискусій. Це є цілком виправданим. Труднощі формування і реалізації соціальної політики, її недоліки приховують реальну небезпеку для стабільності соціальних відносин, загрозу граничної майнової поляризації громадян, поширення бідності.

Державна соціальна політика спрямована на: задоволення потреб населення шляхом підвищення ролі трудового доходу; гарантоване забезпечення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати; створення фондів соціальної допомоги та державних страхових фондів на непередбачувані обставини; захист населення від зростання цін; впровадження механізмів субвенцій; індексацію заробітної плати, тобто на заходи, що входять у сферу державного регулювання через використання механізмів забезпечення соціального захисту. Мета соціальної політики — створити адекватні умови для оптимального, самовідновлюваного процесу соціодинаміки соціальної сфери життєдіяльності суспільства, для найповнішої самореалізації особистістю власного соціального потенціалу, сутнісних сил.

Державне регулювання соціального розвитку України визначає її Конституція та закони, нормативно-правові акти Президента і Кабінету Міністрів, нормативні акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Найвищою соціальною цінністю в Україні є людина, яка має право користуватись об'єктами права державної і комунальної власності українського народу. Держава забезпечує захист прав і свобод людини і рівність усіх суб'єктів господарювання перед законом.

Державне регулювання соціального розвитку України ускладнюється, по-перше, глибокою економічною кризою, політичною невизначеністю, обмеженістю бюджетних ресурсів при фінансуванні різноманітних програм соціально-економічного розвитку, що негативно позначається на розробці та реалізації стратегічних пріоритетів соціального розвитку України. Це зумовлює необхідність розробки ефективних механізмів державного регулювання соціальної сфери. Крім того, в державі існують різноманітні соціальні суперечності. Відсутнє саме розуміння необхідності оптимізації механізмів державного регулювання соціального розвитку, механізмів упорядкування різних аспектів діяльності органів державного управління соціальною сферою, регулювання соціальних відносин і процесів; по-друге, суттєвими відмінностями в рівнях соціального розвитку

міських і сільських територій, «відмиранням» окремих населених пунктів. На даному етапі дедалі більше приділяють увагу розвитку соціальної інфраструктури села. Саме на це націлює Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року (постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158). При цьому розвиток українського села має здійснюватися з урахуванням вимог ратифікованої у 2006 р. Україною Європейської соціальної хартії, рекомендацій Міжнародної організації праці та інших міжнародних актів, зокрема, щодо функціонування ринку праці в сільській місцевості.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Мандзюк М. М.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
1 курс, 9 група**

ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Однією з найважливіших складових ефективного функціонування держави є її соціальна політика. Для України у цьому сенсі актуальним питанням сьогодення є розвиток соціальної політики в умовах перехідної економіки.

Соціальна політика – це комплекс заходів державного та недержавного характеру, втілених в соціальні програми, які спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства.

Соціальна політика будь-якої держави направлена на вирішення соціальних проблем. Основними напрямками соціальної політики є:

- подолання демографічної кризи;
- створення ефективної системи соціальної допомоги бідним і малозабезпеченим громадянам, тому що створення ринкової економіки супроводжується стрімким розширенням суспільства за матеріальним та соціальним статусами;
- боротьба з безробіттям з метою недопущення зростання соціальної напруги з приводу майнової нерівності, передбачення й фінансування негативних проявів ринку для громадян;

- введення справедливих пенсій, які залежать від стажу роботи, заробітку та кваліфікації працівника.

Але пріоритетом соціальної політики має стати формування так званого «середнього класу», оскільки саме середній клас забезпечує ефективне функціонування ринкового господарства та соціальну орієнтацію економічного ринку, виконуючи при цьому важливі соціально-економічні функції.

Також, особливого значення набуває проблема формування соціального бюджету. Наявні зобов'язання держави в соціальній сфері, установлені законодавчо, значно перевищують реальні фінансові можливості бюджету. Відповідно для нашої держави важливим пріоритетом є збалансування соціальної політики шляхом узгодження соціальних гарантій із реальними економічними можливостями. Це з одного боку дозволить забезпечити виконання соціальних зобов'язань держави, а з іншого не гальмуватиме економічний розвиток.

Таким чином, Україна знаходиться на шляху розбудови соціально спрямованої ринкової економіки з орієнтацією на європейські стандарти, не зважаючи на труднощі, які стоять перед нею. Вона прагне подолати соціальну напругу, досягнути рівноваги, стабільності, цілісності, консолідації, злагоди й динамізму суспільства.

Науковий керівник: Вовк І. А., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Смерчинська Н. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 8 група**

БЛАГОДІЙНІСТЬ - ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ФІРМИ

Ділова репутація – один із важливих стратегічних ресурсів суб'єктів господарювання. Це своєрідний кредит довіри, джерело позитивного ставлення споживачів продукції (послуги) до її виробника. Однак вимоги сучасного споживача не обмежуються лише якістю, функціональною надійністю або ціною товару (послуги). Вони стосуються також суспільного визнання, соціального обличчя фірми (організації), підтверджених реальними справами перед громадськістю. Тому провідні фірми (організації) аналізують ці фактори і вкладають значні кошти в їх створення і

підтримку. В ринкових умовах репутація та інші нематеріальні активи складають значну частину комерційної вартості фірми (організації).

Ділова репутація фірми залежить від безлічі факторів, які у найбільш узагальненому вигляді класифікують на дві групи: внутрішні і зовнішні. Серед зовнішніх факторів, поряд зі спонсорською, громадською діяльністю чільне місце займає благодійність. Вона свідчить про бажання фірми брати участь у розв'язанні соціальних проблем найбільш вразливих верств суспільства, фінансово неблагополучних установ і територій. Будучи свідченням стабільності розвитку фірми, її успішності, благодійність, безумовно, створює передумови позитивного сприйняття даної фірми.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає отримання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара (набувача благодійної допомоги).

Яскравим прикладом організації, яка своєю благодійною діяльністю стала на нову сходинку визнання і підвищила свою ділову репутацію, є американська корпорація «МакДональдз». Це провідна мережа закладів швидкого харчування, що займає друге місце за кількістю ресторанів у всьому світі. Під торговою маркою «МакДональдз» на середину червня 2010 р. працювало 32060 ресторанів у 118 країнах світу. Пріоритетним напрямом діяльності компанії «МакДональдз» є благодійна діяльність. З 2002 р. ця компанія започаткувала проект «День Щастя у МакДональдз», який проводиться у понад 100 країнах світу з метою розвивати культуру індивідуальної благодійності та допомагати у сфері охорони дитячого здоров'я. За всю історію проведення акції корпорації «МакДональдз» вдалося зібрати понад 170 млн дол. США, які були направлені на допомогу дітям у багатьох країнах світу.

Вплив благодійних програм корпорації на економічну ефективність маркетингу і продажів виміряти досить просто. Індикаторами служать дані про продажі; впізнавання продукції і бренду; інтерес до продукції; кількість і мотивація покупців, які здійснили першу покупку; характеристики покупців і їх сегментація; ефективність інформаційних компаній та зв'язки із громадськістю; намір купувати продукцію і т.д. Благодійність у формі меценатства є важливим чинником підтримки культури, мистецтва, науки і освіти, розвитку його творчого, духовного, інтелектуального

потенціалу, що також підносить фірму на новий щабель визнання, зміцнюючи і підвищуючи її ділову репутацію.

Отже, ділова репутація допомагає компаніям успішно підтримувати свій статус на ринку, а тому виникає потреба у створенні та розвитку відповідного методологічного інструментарію для управління діловою репутацією як стратегічно важливим для компанії активом. Одним із таких інструментів і є благодійна діяльність.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної

**Калашник М. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 9 група**

ЧАК ФІНІ – НАЙЩЕДРІШИЙ ФІЛАНТРОП СУЧАСНОСТІ

Без грошей зараз нікуди, вони потрібні всім, але існують люди з особливим ставленням до грошей – філантропи. У використанні своїх фінансів вони ставлять пріоритет загальний над пріоритетом приватним, особистим. Одним із найвідоміших філантропів є мільярдер Чак Фіні, який створив торгову мережу Duty Free Shoppers – мережу магазинів, розташованих, зокрема, в місцях перетину державного кордону (у тому числі в портах, аеропортах, вокзалах). Особливістю цих магазинів є те, що товари, які продаються в них: спиртні напої, тютюнові вироби, парфумерія і т.д., не обкладаються акцизами та / або митом, ПДВ, що веде до істотного зниження роздрібних цін.

Чак Фіні, випускник Корнельської школи по підготовці персоналу для готелів, заснував торгову мережу Duty Free Shoppers у 1960 р. Досить швидко вона виросла до найбільшої роздрібною мережі в світі. За підрахунками Forbes, 1 кв. м у магазині мережі на Гавайях приносив понад \$ 200 000 на рік. Це еквівалентно більш ніж \$ 400 000 сьогодні, що більш ніж у сім разів перевищує середній прибуток Apple з 1 кв. м торгової площі. Але в 1996 р. Фіні продав свої 38,75 % акцій DFS корпорації Louis Vuitton Moet Hennessy, відомому виробникові предметів розкоші, отримавши за них, за різними оцінками, близько \$ 1,6 млрд.

Пізніше з'ясувалося, що продавав папери зовсім не він, а зареєстрований на Бермудах благодійний фонд The Atlantic Philanthropies. Цей фонд Фіні створив ще в 1982 р., а в 1984 р.

передав до нього акції всіх своїх підприємств. Хоча в 1988 р. журнал Forbes й назвав Чарльза Фіні 23-ю найбагатшою людиною в світі, але насправді все його багатство належало The Atlantic Philanthropies.

Фонд займається «високомаржинальною» благодійністю, тобто такою, яка спрямована на вилучення максимальної користі від кожного вкладеного долара, а фінансування перебуває під суворим контролем. Благодійні організації, що претендують на гроші Фіні, повинні відповідати жорстким вимогам: потрібно надати детальний бізнес-план із зазначенням термінів виконання проекту і гарантувати повну прозорість. Якщо проект вибивається з графіка, Фіні урізає фінансування. Обіцяючи значні пожертвування, він примушує державу та інших жертводавців не відставати від нього. Філантропія Фіні простягається від будівництва госпіталів у США до курсів з безпеки на дорогах для в'єтнамських дітей. Фонд не приймає сторонніх пропозицій, а виходить зі своїми проектами. Останніми вливаннями є \$ 350 млн, які допомогли Корнельському університету спільно з Політехнічним інститутом Хайфи виграти тендер на будівництво науково-технічного парку на острові Рузвельта. Весь проект «Кремнієвої долини» оцінюється в \$ 2млрд., але єдине про що жаліє 81-річний мільярдер, так це про те, що він навряд чи доживе до завершення проекту. Саме в цьому полягає урок Чака Фіні для нового покоління філантропів: ваші гроші повинні йти на добрі цілі, коли ви ще повні сил, маєте зв'язки та вплив. Саме тому його філософія називається «Giving While Living» (віддавай, поки живеш).

На даний момент володар капіталу в \$ 7,5 млрд. витратив на благодійність \$ 6,2 млрд. власних грошей, а його власне фінансове становище оцінюється в \$ 1,3 млрд. Цю суму він планує витратити до 2016 р., а в 2020 р. діяльність його фонду буде завершена. Суму в \$ 2 млн підприємець залишить для себе і своєї сім'ї. Білл Гейтс назвав Фіні духовним лідером проекту Giving Pledge, тож будемо сподіватися, що його уроки засвоять і українські мільярдери.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Алі Н. А.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 8 група**

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ БЛАГОДІЙНОСТІ В УКРАЇНІ

Благодійність чи добродійність – це безкорисливе надання допомоги потребуючим такої допомоги, які не є пов'язаними з благодійником. Але на сьогоднішній день в Україні її рівень розвитку є дуже низьким. Найбільший британський незалежний благодійний фонд «Charities Aid Foundation» уперше оприлюднив рейтинг країн за рівнем розвитку приватної благодійності. Лідерами стали Австралія та Нова Зеландія. А ось Україна знаходиться в самому кінці. Після нас — тільки Бурунді та Мадагаскар. Згідно з цим рейтингом, тільки 8 % населення України роблять пожертвування до благодійних фондів, а 28 % вважають за краще допомагати нужденним безпосередньо. Населення не довіряє благодійним фондам, бо вважає, що вони займаються відмиванням грошей.

Законодавство дозволяє відносити до валових витрат, а отже, звільняє від подальшого оподаткування витрати підприємств на благодійність. Тобто підприємство має право від 2 до 5% свого прибутку перерахувати на якусь благодійну організацію. Ця сума потрапляє у валові витрати та не підлягає оподаткуванню. Самі благодійні фонди від таких пожертв також нічого не сплачують. Існує інша колізія — у певних випадках податки платить одержувач благодійної допомоги. Якщо це фізична особа, то 15 % від суми. Також закон звільняє від податку на додану вартість усі операції, пов'язані з благодійними фондами. Є пільги й під час митного перевезення: товари, які везе благодійна організація, звільнюються від оподаткування. Але лише в тому випадку, якщо вона доведе, що ці предмети є необхідними для надання благодійної допомоги. Знову ж таки, якщо благодійна організація хоче закупити за кордоном якісь товари, необхідні для її діяльності, вона звільняється від сплати ПДВ.

Треба сказати, закон дає непогані лазівки благодійним організаціям для ухилення від сплати податків. Адже чому не можна, скажімо, у якості необхідних товарів для діяльності благодійного фонду ввезти холодильники чи телевізори? Або інший приклад: частину — до 5% свого прибутку — підприємство

переказує у благодійний фонд і таким чином зменшує частину своїх прибутків, ухиляючись від сплати податків.

У новому Податковому кодексі України багато що дублюється зі старого кодексу, проте є моменти, що виписані більш чітко. Наприклад, благодійна організація може витратити на утримання свого апарату та забезпечення своєї діяльності не більш як 20 % надходжень. У новому кодексі немає такого поняття, як «мінімальний поріг благодійності». Адже є підприємства, які хотіли б надавати допомогу, але не можуть, бо 2% від прибутку для них — забагато. А решта суми оподатковується. Максимум же встановлено на рівні 4%. Це світова практика. Під час розробки Податкового кодексу України пропозиції окремих депутатів збільшити податкові стимули для благодійників з 5 % до 10 % оподаткованого доходу (прибутку) не було підтримано під приводом фінансової кризи та значного дефіциту бюджету. Ці аргументи доволі штучні, оскільки і до прийняття Податкового кодексу за відносними втратами бюджетних доходів через податкові знижки для благодійників Україна посідала передостаннє місце в Європі, де жодна країна під час кризи не скоротила ці знижки задля підтримки благодійності. Втім, чимало благодійників не так очікували податкових знижок для себе, як більших гарантій для цільового використання своїх внесків та меншого оподаткування кінцевих набувачів благодійної допомоги.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Максимович В.І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів
для Пенсійного фонду України,
1 курс, 3 група**

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЕВТАНАЗІЮ

Для того, щоб зрозуміти сутність такого явища, як евтаназія, необхідно дослідити саме поняття. Спершу під ним розуміли практику припинення життя людини, яка є невиліковно хворою, що супроводжується нестерпними стражданнями.

В теорії виділяють два види евтаназії: пасивна (свідоме припинення медиками підтримуючої терапії хворого) та активна (введення безнадійно хворому медичних препаратів чи інші дії, що тягнуть за собою швидку та безболісну смерть).

Зазвичай в дискусіях щодо еутаназії виділяють цілий ряд аспектів. Хтось зосереджує свій погляд на проблемі неможливості точного визначення стадії захворювання і можливостей лікування. А інші вважають, що не можна відкидати надію на те, що в найближчі роки ліки буде знайдено, і тоді ще вчора невиліковно хворі люди стануть знову здоровими. Хтось відзначає наявність у вільної людини права покинути цей світ тоді, коли вона сама цього забажає. А інші переконані, що поки людина була здоровою, у неї навіть не виникало бажання стати настільки «вільною» від людського суспільства. Значить, бажання стати «повністю вільною» і померти прийшло до неї одночасно з хворобою, і є частиною цієї хвороби. В свою чергу «Декларація про еутаназію» проголошує, що «безглузде страждання це - зло», і підтримує концепцію вільного розпорядження людиною власним життям. Тобто, якщо існує право на життя, то з цього випливає можливість існування такого поняття як «право на смерть», право померти гідно без зайвих страждань. Мова йде про повагу людської гідності. Але це право не звільняє від закону про охорону життя. Смерть – частина людської реальності з усіма її наслідками. Право на гідну смерть включає також і право на лікування за допомогою гуманних методів, які повинні бути спрямовані на те, щоб полегшити страждання та зневіру, допомогти померти спокійно, без зайвих і безкінечних страждань. Але використовувати такі штучні методи потрібно доцільно.

Що ж до конкретних аргументів прихильників еутаназії, то вони в основному носять досить грубий економічний характер. До таких основних економічних аспектів права на еутаназію варто віднести, перш за все, економічну вигоду. Щорічно на утримання безнадійно хворих держави виділяють значні суми коштів. Чому б не направити зекономлені кошти на тих, кому ще можна допомогти, чи на вирішення не менш важливих проблем? Також досить важливий економічний факт в явищі еутаназії знаходять фонди, які фінансують лікування людини та її пенсійне забезпечення. Це система страхової медицини, медичні страхові компанії тощо. Неможливо в контексті цієї теми не звернути увагу також на трансплантацію органів. Зрозуміло, що безнадійно хвора людина могла б виступити в якості донора, тим самим допомогти пацієнтові, якому лікування методом трансплантації необхідне. Катастрофічна їх нестача вже зараз призвела до криміналізації цієї сфери (поява чорних ринків). У таких умовах підтримки еутаназії можна відзначити також наявність ще одного факту – економічного переділу власності. Якщо хвора людина має певне майно, то, звісно ж, після смерті воно переходить або спадкоємцям, або у

комунальну власність. Тому, на думку психіатрів, для введення евтаназії в країні має бути «чесне застосування законів». Адже, можна прийняти будь-який закон, а жити суспільство буде все одно за тими поняттями, які закріплені у свідомості.

Звісно, можна викласти ще багато філософських роздумів щодо вище дослідженої теми, але перетворювати обговорення такої проблеми у звичайну схоластичну суперечку, на зразок обговорення теми «співвідношення права на життя із правом на смерть», мабуть, буде просто не правильно.

Науковий керівник: Гриценко О.А., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

СЕКЦІЯ № 8: ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ ТА ШЛЯХИ БОРОТЬБИ З НЕЮ

**Дарнопих Г.Ю., к.е.н., доц.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

СТАН ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ДЕТЕРМІНАНТ ЛАТЕНТНОЇ ВІКТИМНОСТІ

Особиста безпека громадян, рівень їх захищеності регулюють вірогідність загроз, що безпосередньо впливають на здатність людини стати за певних обставин жертвою злочину, тобто на віктимність. У нашій вітчизняній практиці в разі реалізації цієї здатності значна кількість злочинів зазвичай не фіксується, тому що далеко не всі потерпілі звертаються до правоохоронних органів і далеко не завжди правоохоронні органи приймають заяви про дрібні злочини. Це сприяє підвищенню рівня латентності певних видів злочинів і, в свою чергу, є однією з причин ускладнення боротьби зі злочинністю і підвищення рівня віктимізації населення.

Рівень особистої безпеки людини тісно пов'язаний з обома складовими віктимності – особистими якостями індивіда і його зовнішнім середовищем. Віктимність зумовлена сукупністю особистих, поведінкових чинників, які взаємодіють із зовнішніми факторами в певних ситуаціях. Віктимологія намагається встановити, якою мірою економічні, соціальні, правові, інші суспільні процеси, а також риси особистості впливають на ступінь віктимності конкретних осіб.

Серед чинників, що зумовлюють рівень особистої і майнової безпеки людини, науковці виділяють насамперед такі:

- духовна криза суспільства, яка супроводжується втратою традиційних моральних цінностей, зростанням алкоголізації і наркотизації суспільства;
- критичне загострення соціальних протиріч в ході політичного, ідеологічного, економічного і правового реформування суспільства;
- всеохоплююча системна криза суспільства, що включає кризу влади, економіки, соціальної сфери, ідеології та права. До найбільш кримінологічно значущих проявів цієї кризи належить постійно зростаюча дистанція між багатими і бідними;

- загострення проблем у сфері економіки, пов'язаних із світовою фінансово-економічною кризою, скороченням виробництва, безробіттям і бідністю;

- неефективна протидія злочинності, що зумовлена неадекватністю правової бази, припиненням або різким погіршенням функціонування окремих елементів системи профілактики злочинів, недостатнім матеріально-технічним забезпеченням діяльності правоохоронних органів;

- правовий нігілізм, який охопив усі верстви суспільства і знаходить свій вираз у нехтуванні як правилами поведінки в суспільстві і нормами безпеки на виробництві і на транспорті, так і кримінально-правовими нормами, а також у втраті довіри до корумпованих правоохоронних органів і владних структур.

Рівень особистої безпеки відчутно коливається стосовно різних категорій працюючих. Так, наприклад самозайняті і зайняті у тіньовому секторі економіки майже повністю випадають з нормативно-правового поля трудових відносин і практично незахищені на робочому місці. Недостатній рівень особистої безпеки і у значної частини офіційно зайнятих. Адже зайнятість некваліфікованою працею не забезпечує ні нормативних доходів, ні належного соціального статусу. Спеціалісти ООН, які працюють в Україні, зазначають, що соціальне виключення через низький рівень оплати праці сприймається працюючими дуже гостро, викликає недовіру, побоювання, невизначеність поведінки та сенсу життя. Постійна відстороненість від соціально-культурного життя, неможливість отримувати необхідну кваліфіковану медичну допомогу, забезпечити дітям належну освіту і гідне майбутнє пригнічують особистість, спричиняють стурбованість і напруженість через власну нереалізованість.

Вчені Інституту економіки та прогнозування НАНУ вбачають загрози особистій безпеці в тому, що втрачається ресурсна база для відтворення соціального статусу та передання соціального капіталу прийдешнім поколінням. Бідність значної частини населення заважає успішній соціалізації дітей та молоді, зневірює людей у соціальній спрямованості ринкових перетворень. Розрив між багатими і бідними, що постійно збільшується, загострює соціальну напруженість, посилює негативне сприйняття несправедливості майнового розшарування, виникають дефіцит довіри та конфлікти групових інтересів.

Фахівці Інституту соціології НАНУ стверджують, що різне соціально-економічне і матеріальне становище зумовлює не тільки

неоднакові можливості до економічних благ та інформації, а й формує різні системи ціннісних орієнтацій людей, і, відповідно, різні класові культури.

Вітчизняні олігархічні фінансово-промислові групи, які є напівкримінальними, поступово перетворюють державу на інструмент кримінальної експлуатації народу, яскравим проявом якої є корупція. Корупціювання органів кримінальної юстиції і владних структур створює сприятливі умови для кримінального способу життя і несприятливі для правового. Під тиском цих обставин певна частина суспільства піддалася криміналізації. Опинившись перед дилемою: або бути потерпілими від злочинів, або бути пов'язаними із злочинним світом, вона обирає останнє. У суспільстві таким чином формується певна «кримінальна культура», яка диктує способи виживання людей в умовах «державного криміналізму».

**Черкашин С. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 1 група**

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Незважаючи на досить тривалу історію існування, економічна злочинність залишається недостатньо вивченим явищем, і становить одну з найбільших загроз національній безпеці, завдаючи величезної матеріальної та моральної шкоди суспільству. Розвиток економічної злочинності в Україні характеризується як формуванням злочинних форм бізнесу, так і криміналізацією усього господарського механізму. Економічні злочини нині включають широке коло різних за своїми кримінально-правовими ознаками діянь, боротьба з якими вимагає адекватного державного підходу, ресурсного забезпечення та вдосконалення чинного законодавства.

Економічні злочини — це діяння (дії чи бездіяльність), здійснені з протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-правових інструментів, організаційно-регулятивних та контрольно-управлінських прав і повноважень, які з корисливих чи інших протиправних мотивів посягають на відносини, що охороняються кримінальним законом і пов'язані з фінансово-господарськими, організаційно-

регулятивними, технологічно-обліковими і цивільно-правовими операціями щодо цивільного обороту коштів, речей, прав, дій. У науковій літературі виділяють такі основні ознаки економічної злочинності:

- корисливий характер злочинів (при цьому злочин може бути скоєно як з метою одержання особистої вигоди, так і в інтересах третіх осіб);
- відбуваються в процесі професійної діяльності;
- здійснення з використанням правових форм економічних відносин повноцінними суб'єктами економічних відносин;
- анонімність жертв, складність визначення персональної відповідальності;
- значний збиток, що заподіюється економічним інтересам держави, приватного підприємництва і громадян;
- множинний тривалий, систематичний характер;
- високий рівень латентності.

В Україні набули поширення такі види економічних злочинів: ухилення від погашення заборгованості за отримані під гарантію Уряду України іноземні кредити; зловживання у сфері приватизації; заподіяння збитків державі незаконними торговельними операціями, що здійснюються через підставні фірми; шахрайство з фінансовими ресурсами; злочини у сфері зовнішньоекономічної діяльності (насамперед, незаконний вивіз високоліквідної промислової та сільськогосподарської продукції); контрабанда; злочини на ринку цінних паперів; розкрадання зерна з державного резерву; випуск фальсифікованої лікєро-горілчаної продукції.

У Всесвітньому огляді економічних злочинів за 2011 р. зроблено акцент на зростаючу загрозу кіберзлочинності, яка поряд із незаконним привласненням майна, хабарництвом та корупцією, практикою підриву конкуренції, маніпуляціями з фінансовою звітністю увійшла у п'ятірку найбільш поширених економічних злочинів в Україні. Формами кіберзлочинності є фінансові злочини і шахрайство, що скоюються за допомогою сучасних технологій, шпигунство та крадіжка об'єктів інтелектуальної власності, фішинг і фармінг, крадіжка особистої інформації (наприклад, реквізитів банківських рахунків), тощо. Ситуація загострюється відсутністю чіткого визначення кіберзлочинності, неусвідомленням організаціями усієї повноти пов'язаних з нею ризиків, що ускладнює процес виявлення і реагування на кіберзлочини.

Отже, розвиток економічної злочинності характеризується досить швидким урізноманітненням її форм та високими адаптаційними можливостями щодо змін соціально-економічного середовища. Це, в свою чергу, потребує постійного вдосконалення

законодавства, що регулює господарську сферу. При цьому слід зауважити, що посилення відповідальності за економічні злочини не дасть бажаного результату, бо злочинця більше застережує від скоєння злочину не вина, а висока ймовірність того, що його розкриють.

Науковий керівник: Набатова О.О., к.е.н., асистент кафедри економічної теорії

**Божко Ю. М.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 13 група**

НАЯВНІ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Тіньова економіка є одним з суттєвих негативних факторів для більшості країн світу. І в Україні деяка частина населення змушена працювати «в тіні». Як результат, Україна займає перше місце в Європі за загальним обсягом тіньової економіки, обігнавши весь Європейський союз і навіть Російську Федерацію. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України визначило, що обсяг тіньової економіки складає 34 %. Наведені розрахунки і припущення є дуже приблизними (насправді масштаб «катастрофи» може бути навіть дещо більшим), але все ж таки сигналізують про те, що кожного року поза бюджетом проходять мільярди гривень, які в умовах економічної нестабільності могли б бути використаними для вирішення не менш гострих соціально-економічних проблем: підвищення заробітної плати, пенсії, стипендії, підтримки малого та середнього бізнесу, фінансування сфер охорони здоров'я та науки тощо.

Тіньова економіка тягне за собою ряд негативних наслідків. Наприклад, дослідники вважають, що між нелегальним бізнесом і такою сучасною реалією, як корупція, існують досить міцні, взаємовигідні зв'язки, тобто нелегальний бізнес – стимул для процвітання корупції, а корупція – гарант існування тіньової економіки і збільшення її частки. Тож за таких умов не може бути й мови про нормальний розвиток ринкових відносин, зокрема про вільну конкуренцію, про інвестиції капіталів в економіку. Має місце криміналізація суспільства, недовіра до органів державної влади, правовий нігілізм; у повній мірі нація не має змоги реалізувати свій

економічний та інтелектуальний потенціал. Така невтішна дійсність є перешкодою для участі нашої країни у світових інтеграційних процесах, зокрема для вступу в Європейський Союз.

На нашу думку, для поліпшення ситуації варто прислухатися до порад Артура Лаффера. Він вважає, що сплата зависочих податків спричинює два варіанти поведінки підприємця: за першим, він ліквідує свій бізнес, а за другим, намагається знайти спосіб ухилитися від податків, яких існує досить велика кількість. Таким чином пониження податкових ставок стимулює накопичення заощаджень, зростання інвестицій і зайнятості. Відповідно необхідність «ховатися в тінь» відпадає сама собою. Крім того, не варто нехтувати іншими чинниками. За відсутності економічних причин, в силу можуть вступати психологічні: знову ж таки недовіра до законодавства, що дуже часто зазнає змін, та недовіра до представників влади, які використовують державні кошти не за цільовим призначенням. Велику роль грає також і національний менталітет, одним із ключових архетипів якого є заощадливість.

Та попри все зменшення податкового тиску на даний момент є основним напрямом легалізації економіки. Реалізація положень Податкового кодексу України щодо зменшення податкового навантаження та удосконалення системи адміністрування податків, з одного боку, формуватиме умови для зменшення масштабів тіньового сектору та, як наслідок, збільшення податкових надходжень до бюджету, а з другого – сприятиме збільшенню обсягів власних коштів підприємств, що можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі. Передбачається, що загальний інвестиційний ресурс унаслідок зниження ставок оподаткування та надання інвестиційних податкових преференцій становитиме близько 44,3 млрд грн у 2013 р. і 70,5 млрд грн у 2014 р. З початку 2012 р. ставку податку на прибуток підприємств знижено до 21 %, з 2013 р. вона становитиме 19 %, а з початку 2014 р. – 16 %. Ставку ПДВ буде знижено з 20 % до 17 % з початку 2014 р. Якщо раніше кількість платежів з податків і зборів в Україні становила 135, то сьогодні їх залишилося 24.

В цілому намагання суспільства вести активну боротьбу за суттєве скорочення обсягів тіньової економіки дозволить зменшити її негативні прояви.

Науковий керівник: Лизогуб В. А., асистент кафедри економічної теорії

**Винник В.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 13 група**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КІПРУ ЯК ОФШОРНОЇ ЗОНИ

Кіпр приєднався до Європейського Союзу у 2004 р., відмовившись від плану ООН про об'єднання земель. Він став членом Євросупруги у 2008 р. Від таких кроків країна тоді виграла. А тепер все інакше. У світлі останніх подій роль Кіпру як офшорної «податкової гавані» може істотно ослабнути на тлі жорстких умов виділення допомоги країні Євросоюзом, що вразили серце її фінансової системи, а також активізації конкуруючих «податкових гаваней».

На Кіпрі зареєстровано близько 320 тис. компаній, що є величезним числом для країни з населенням близько 860 тис. осіб. Більшість із зареєстрованих компаній створені іноземними компаніями і заможними приватними особами для ухиляння від податків. Обсяг банківського сектору Кіпру перевищує ВВП країни у вісім разів. За оцінкою рейтингової агенції Moody's, на рахунках у кіпрських банках до 31 млрд дол. належать Росії, українські ж капітали оцінюються у суму від 2 до 9 млрд дол.

Нещодавно міністри фінансів країн Євросони погодили умови надання Кіпру кредиту на суму 10 млрд євро, який допоможе врятувати банківську систему від краху та втримати Кіпр у Євросоні. За умовами договору, Кіпр повинен знайти 5,8 млрд євро, більшість яких, як очікується, отримають з податку на депозити, розмір яких перевищує 100 тисяч євро. Отже, Кіпр є першою країною-членом Євросони, яка запровадила заходи фінансового контролю в рамках плану фінансового порятунку, а також для запобігання масового вилучення банківських депозитів. Такими рішеннями можна дестабілізувати банківську систему всієї Євросони. Бо вклади у понад 100 тисяч євро не страхуються у жодній країні. Їх власники, найбагатші люди, можуть розпочати масовий вихід із місцевих банків, що може спровокувати відтік капіталу. Аналітики погоджуються, що те, як було врятовано Кіпр, примусило сумніватись у життєздатності ЄС як такого. Тим більше, що Кіпр був вже п'ятою країною союзу на межі дефолту.

Жорсткі вилучення знаменують про кінець Кіпру як центру офшорного фінансування і загрожують поглибленням економічного спаду і зростанням безробіття на острові. Зараз рівень безробіття становить 14 %. За прогнозами, країна втратить третину ВВП, унаслідок чого кількість безробітних щонайменше подвоїться. Надто багато компаній, надто багато людей втратять гроші. Люди стануть менше купувати, бізнеси – менше інвестувати. Колосальними є й репутаційні втрати країни як офшорної зони.

Що стосується наслідків для української економіки, то, як відомо, Кіпр був і поки що залишається найбільшим «інвестором» у нашу країну за всі роки її незалежності. Тільки у 2012 р. зареєстровані на Кіпрі інвестори вклали 3,9 млрд із 4,1 млрд дол. прямих іноземних інвестицій (у 2011 р. – 2,6 млрд із 4,6 млрд дол.). Зрозуміло, що насправді це реінвестиції українського капіталу, який було виведено з України раніше. Офіційно зареєстровані інвестиції українських інвесторів в економіку Кіпру становили на 1 січня 2013 р. 5,8 млрд дол. порівняно з 6,3 млрд рік тому. Зменшення припливу іноземних інвестицій з Кіпру, розмір якого залежить не тільки від бажання українського бізнесу повертати капітали на батьківщину, а й від рішення Єврокомісії, МВФ та самих кіпріотів щодо жорсткості фінансових обмежень. Менше інвестицій означає менше грошей в економіці країни, менше модернізацій, інновацій, нових проектів, нарешті – менше робочих місць. Очевидно, українським компаніям доведеться змінити і схему репатріації коштів – вона тепер проходитиме не через Кіпр, а через інші офшорні зони.

Втім, кардинально нічого не зміниться. Незважаючи на зміни в офшорній карті, зароблений в Україні прибуток продовжить «втікати» з країни. Тому що нікуди не зникли причини такої втечі – слабкий захист інвестицій і власності, фіскальний пресинг із боку влади і нестабільна фінансова ситуація всередині країни. Можливо, лише подорожчають трансакційні витрати на переміщення капіталу, що збільшить і так досить високу вартість капіталу для України.

Науковий керівник: Набатова О.О., к.е.н., асистент кафедри економічної теорії

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Корупція є однією з найбільших проблем сьогодення не тільки в Україні, але й у цілому світі. Ніколи жодна країна не була вільна від тягаря корупції. Вона зачіпає всі сфери життєдіяльності суспільства: економіка, політика, соціальна сфера, громадська свідомість, міжнародні відносини – всі вони потерпають від негативних наслідків корупції.

Корупція – це

– діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

– пряме використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення;

– підкупність, продажність урядовців і громадських діячів.

Інтернет-середовище заповнене повідомленнями про поширення корупції в Україні та наслідки її згубного впливу. Чому саме в Україні виникає багато проблем, пов'язаних з цим явищем, адже корупція існує в будь-якій країні? Так, за дослідженнями Transparency International у 2012 р. Україна посіла 144 місце серед 176 країн із результатом 26 балів зі 100, що підтверджує факт величезної корумпованості нашого суспільства.

Вплив корупції в Україні має комплексний та системний характер. Основними причинами поширення цього негативного явища є:

- поширення уявлення про те, що будь-які проблеми краще вирішувати за допомогою хабара на ментальному рівні;
- потужна бюрократична система;
- непрозорість діяльності державних органів та їх недостатнє відмежування від підприємницьких і комерційних структур;
- відсутність ефективної системи покарання хабарників;
- байдужість населення і чиновників до цієї проблеми.

Яку загрозу корупція становить саме для національної економіки? Насамперед, треба зазначити, що вона впливає на всі сфери економіки.

По-перше, одним із найбільш негативних наслідків такого впливу є розширення тіньової економіки. У тіньовому секторі працюють мільйони громадян. Закономірний наслідок – зменшення податкових надходжень до бюджету. Також ще більш ускладнює економічну ситуацію в країні неефективне використання бюджетних коштів, зокрема при розподілі державних замовлень та пільг.

По-друге, порушуються конкурентні зв'язки на ринку, адже переваги часто отримує той, хто незаконним шляхом зміг отримати певні привілеї, а не той, хто дійсно є конкурентоспроможним.

По-третє, уповільнюється поява приватних власників через важку та корумповану систему приватизації та недосконалу систему оподаткування.

По-четверте, в агентів та звичайних людей з'являється недовіра до влади, сумніви щодо здатності влади встановлювати та контролювати чесні правила ведення ринку.

По-п'яте, бізнесмени з інших країн не поспішають інвестувати кошти в нашу економіку. Основні фонди не оновлюються, не вирішуються проблеми спаду виробництва.

По-шосте, масштаби корупції в неурядових організаціях також розширюються. Це призводить до падіння ефективності їх роботи, що має своїм наслідком зниження ефективності національної економіки загалом.

На додаток, корупція сприяє зростанню організованих злочинних груп.

Таким чином, корупція є надзвичайно великою проблемою сьогодення, вирішити яку можна лише спільними зусиллями, а перш за все, зусиллями самих громадян України.

Науковий керівник: Гриценко О.А., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Бах І. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 6 група**

ЗНИЩЕННЯ КОРУПЦІЇ – ШЛЯХ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ПІДНЕСЕННЯ. «ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО» ЛІ КУАН Ю

Проблема корупції є актуальною у всьому світі. На превеликий жаль, в Україні за часів незалежності корупція стала нормою життя сучасного суспільства, де багато питань

вирішуються за принципом «рука руку гріє». Ми не замислюємося, що може бути інакше, але в умовах, коли частка тіньової економіки зростає щоденно, будь-які зрушення неможливі. Корупція – це налив на організмі системи. Якщо налив існує, то систему треба лікувати. Але якими повинні бути ці ліки, щоб вони дійсно почали діяти, адже ті, що застосовуються зараз, є малоефективними?

Хочу звернутися до досвіду однієї з країн «Азійських тигрів» - Сінгапуру, котрий є одним із лідерів багатьох світових рейтингів за рівнем життя (ООН), за рівнем економічного розвитку, рівнем глобалізації, а найголовніше – посідає перше місце серед азійських країн і третє у світі за антикорупційним рейтингом міжнародної організації Transparency International 2009 р. (Україна зайняла у ньому 148 місце.) Як країна, що географічно розташована майже в серці південно-східної Азії та для якої корупція – історичне явище, досягла такого результату?

З 1867 р. через своє вдале географічне розташування, Сінгапур використовується як опорний пункт на шляху до Китаю. Залежним він залишається до 9 серпня 1965 р. І саме тоді, коли, здавалося б, «викинутий у незалежність» проти своєї волі Сінгапур чекали туманні перспективи, розпочинається його стрімкий злет, який згодом стане відомий світові як «Економічне диво», безпосередньо пов'язане з ім'ям його творця – Лі Куан Ю, прем'єр-міністра з 1959 р. до 1990 р.

У спадок від Британських колонізаторів Сінгапуру дістався державний апарат, у якому корупція лишалася цілком звичним явищем. Міністр уряду Онг Панг Бун підкреслював, що влада не виживе, якщо не перетворить свої гасла у дії, а це є неможливим, коли в її ряди затесалася корупція. Такої ж думки був і сам Лі Куан Ю, зазначивши що: «Сінгапур виживе лише в тому випадку, коли чиновники будуть кваліфікованими і непідкупними». Не дивно, що головне завдання, яке стояло перед першим урядом країни, було спрямоване на подолання саме корупції.

Боротьба з хабарництвом розпочалася не з хаотичного реформування законодавства, як відбувається в країнах СНД, а з паралельного поступового, інколи авторитарного впровадження взаємозалежних юридичних та економічних реформ. Дивлячись у корінь проблеми, Лі Куан Ю і його уряд, аналізуючи всю критичність ситуації, були сповнені рішучості побудувати в суспільстві клімат чесності і відкритості, який переводив корупцію у розряд соціально неприйнятних явищ. Тому в 1960 р. стратегія боротьби з корупцією закріплюється прийняттям Закону про запобігання корупції і надання Бюро розслідувань корупції особливих, майже

необмежених повноважень. Уряд почав контролювати не лише держслужбовців, а й будь-які прояви корупції у приватній сфері в межах і за межами країни (щодо громадян Сінгапуру). Законодавством суворо заборонялися винагороди всіх видів, починаючи від матеріальних заохочень до надання певних послуг щодо приватної сфери. Були заборонені так звані «відкоти» - хабарі за придбання товару у конкретного постачальника. Міра відповідальності набула вигляду штрафів, сума яких могла сягати 100 тис. дол. і тюремного ув'язнення до 5 років. А найголовнішим є те, що до однакової відповідальності могла бути притягнута будь-яка особа, незалежно від свого матеріального та соціального статусу, або від того, отримувачем або надавачем хабара вона виявилась. Закріплювалася презумпція винуватості будь-якого держпрацівника, також суворо каралося фабрикування звинувачень у корупції. Щодо економічних реформ, то мало місце встановлення: 1) найвищих у світі заробітних плат для держслужбовців, що перевищували доходи у приватній сфері, що природно знищило вигоду чиновників у хабарництві. Так, на 1990 р. річна зарплата сінгапурського судді становила близько 1,1 млн дол.; 2) єдиного податку на прибутки на рівні 17-18 %. Доходи сінгапурських компаній, що отримували прибуток з іноземних джерел, взагалі звільнялися від оподаткування, що свідчить про зацікавленість держави у розвитку приватного сектору економіки і робить хабарництво непотрібним. Антикорупційне законодавство Сінгапуру постійно змінюється, знищуючи прогалини, що надали б змогу здійснювати антизаконну діяльність.

Досягнення Сінгапуру вражають, забезпечуючи сприятливий інвестиційний клімат, який передує інтенсивному розвитку держави. І це означає, що ефективний засіб боротьби з корупцією існує, треба лише вміти правильно ним скористатися.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Грантовська Д. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
1 курс, 13 група**

ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття «економічна безпека підприємства» має декілька аспектів розуміння, серед них можна відмітити:

- стан найефективнішого використання ресурсів, щоб уникнути загрози і забезпечити стабільне, захищене функціонування та розвиток підприємств;

- сукупність технічних, економічних, фінансових, охоронних методів за допомогою яких зберігається стійкість до загроз та створення належних умов функціонування суб'єктів підприємств.

Отже, економічна безпека – це явище, яке наповнене широким змістом та є складовою національної безпеки.

Головні завдання системи економічної безпеки підприємств:

1) захист співробітників підприємства від посягань (у тому числі злочинних) на їх права і законні інтересів;

2) виявлення, попередження, припинення неправомірної та негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеці;

3) захист та збереження відомостей, матеріальних цінностей, що становлять комерційну таємницю підприємства;

4) розробка управлінських рішень з питань стратегії й тактики ефективної економічної діяльності підприємства;

5) формування технічної та фізичної охорони підприємств;

6) реалізація статутних цілей та планів економічної діяльності через формування серед населення, ділових партнерів сприятливої думки про підприємство;

7) відшкодування моральної та матеріальної шкоди, завданої внаслідок неправомірних дій організацій та окремих осіб;

8) вдосконалення елементів функціонування системи безпеки, контроль за її ефективністю.

Для забезпечення економічної безпеки для підприємства важливо враховувати :

- розміщення підприємства;

- природні ресурси;

- трудовий потенціал підприємства;

- освітньо-кваліфікаційний рівень працівників

підприємства;

- рівень забезпечення населення тощо.

Отже, підприємство та держава повинні сприяти побудові системи економічної безпеки. На кожному підприємстві мусить бути чітко сформована програма дій, спрямованих на досягнення надійного захисту підприємств.

Економічна безпека підприємства можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації. Ця система забезпечує можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку,

зменшити наслідки фінансових криз і негативного впливу нових загроз та небезпек.)

Науковий керівник: Вовк І. А., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Левандовська І. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
1 курс, 12 група**

НЕЛЕГІТИМНІ МЕТОДИ КОНКУРЕНЦІЇ

Будь-яка конкуренція є стимулом для розвитку ринкових відносин, розвитку технологій, індустрії, науково-технічного прогресу, а відтак однією з складових умов нормального розвитку суспільства. І навпаки, порушення нормальної конкуренції на ринку через протиправні дії або бездіяльність суб'єктів господарювання гальмує розвиток господарської сфери. Це не стосується такого явища як природні монополії, існування яких часто є найкращим виходом для споживачів за конкретних умов, що склалися на відповідному ринку товарів, робіт, послуг (якщо, звісно, природний характер монополії дійсно має місце).

Стаття 42 Конституції України проголосила, що не допускаються зловживання монопольним становищем ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. У свою чергу, Господарським кодексом України встановлено, що антимонопольна конкурентна політика є однією з основних складових економічної політики держави, спрямованою на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими.

Аналізуючи законодавство про захист конкуренції, можна виокремити існування нелегітимних методів конкуренції, які є незаконними з точки зору права, і шкідливими для розвитку ринка з точки зору економіки. До даних методів відносяться такі.

По-перше, неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, що включає: 1) неправомірне використання позначень; 2) неправомірне використання товару іншого виробника; 3) копіювання зовнішнього вигляду виробу; 4) порівняльна реклама.

По-друге, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції і досягнення неправомірних переваг у конкуренції, у тому числі: 1) дискредитація суб'єкта господарювання; 2) схилення до бойкоту суб'єкта господарювання; 3) схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника); 4) підкуп працівника, посадової особи постачальника; 5) підкуп працівника, посадової особи покупця (замовника); 6) поширення інформації, що вводить споживачів та інших суб'єктів в оману.

По-третє, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, що охоплює: 1) неправомірне збирання комерційної таємниці; 2) розголошення комерційної таємниці; 3) схилення носіїв комерційної таємниці до її розголошення; 4) неправомірне використання комерційної таємниці.

Перераховані вище нелегітимні методи конкурування не становлять вичерпного переліку. У сучасному світі, який стрімко глобалізується і віртуалізується, постійно з'являються нові способи і прийоми неналежного ведення бізнесу, у тому числі і конкурування на ринку. Про це варто пам'ятати законодавцеві, який, тим самим, мусить зробити конкурентне законодавство достатньо динамічним, здатним відповідати згаданим викликам. Лише у такому випадку можливості права у забезпеченні належного функціонування ринкових механізмів можуть бути реалізовані у повній мірі.

Науковий керівник: Вовк І. А., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

СЕКЦІЯ № 9: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

Гриценко О.А., д.е.н., проф.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії

ВІРТУАЛЬНА ФІРМА: ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ

На основі розвитку Інтернету, локальної бездротової мережі, мультимедійних інструментів починає формуватися нова організаційно-інформаційна форма бізнесу, яка отримала назву *віртуальна фірма*. Під останньою розуміють модель електронної (комп'ютерної) організації господарської діяльності, яка не потребує розміщення засобів виробництва та людей на реальній площі. На появу віртуальної фірми в більшій мірі вплинули такі тенденції розвитку сучасних ринків, як підвищення важливості стійких відносин зі споживачами (індивідуальними замовниками), поглиблення зв'язків грошового капіталу з інноваціями, глобалізація технологічних, економічних, організаційних відносин. Часто віртуальну фірму розглядають як ланку *Internet-економіки*, під якою розуміють спосіб господарської діяльності, коли будь-яка компанія або індивід в будь-якій точці економічної системи можуть контактувати між собою з мінімальними витратами на основі спільного використання інформаційних ресурсів з метою задоволення своїх потреб. З точки зору технологічного підходу, віртуальна фірма надає користувачам можливість отримувати дозвіл до необхідних ресурсів, а мережа забезпечує канал з'єднання та відведення необхідної смуги пропускання. Віртуальна фірма створюється шляхом об'єднання необхідних технологічних ресурсів та суб'єктів на основі використання комп'ютерної мережі. Саме віртуальна фірма забезпечує формування гнучкої та динамічної організаційної системи, що більш пристосована до змін в сучасних умовах.

Основним ресурсом віртуальної фірми є інформація, якість якої визначається наявністю таких властивостей як *достовірність* (відповідність реальної дійсності в певний проміжок часу), *актуальність* (отримання в необхідний час), *повнота* (достатність для прийняття рішення), *зрозумілість* (правильна інтерпретація для тих, хто нею користується), *доступність* (можливість

отримання інформації з мінімальними витратами часу), *перевірюваність* (надання джерел її отримання). В загальному визначенні інформація повинна бути *транспарентною*. Транспарентність не суперечить наявності таємниці та секретності, забезпечення яких потребує значних витрат. Використання інформації як особливого ресурсу передбачає посилення ролі та значення довіри, яка перетворюється на базисну цінність комунікаційних взаємовідносин. Посилення ролі довіри у віртуальній фірмі багато в чому обумовлено деперсоналізацією та анонімністю комп'ютерного спілкування.

Віртуальні фірми здійснюють свою діяльність в сфері логістики, торгівлі, матеріально-технічного забезпечення, конструювання кінцевих продуктів, маркетингу, on-line – освіти, банкінгу (дистанційне банківське обслуговування) та ін. Суб'єктами віртуальної фірми є *фрилансери*. Останні можуть бути як підприємцями, так найманими працівниками. Найманий фрилансер – це людина, що виконує роботу без укладення довготермінової угоди з роботодавцем. Найпоширенішими видами віртуальних послуг фрилансерів у сучасних умовах є програмування, обслуговування комп'ютерів та мережі; керівництво проектами, створення Інтернет-реклами та просування сайтів; робота з графікою, ілюстраціями, копірайтинг, редагування текстів, перекладання з іноземних мов, журналістика.

Основними характеристиками віртуальної форми організації є відсутність закріпленого місця розташування фірми, наявність відкритої розподіленої структури, де пріоритет надається горизонтальним зв'язкам; гнучкість у прийнятті рішень (відносно використання необхідних ресурсів, персоналу, готової продукції), автономність і вузька спеціалізація членів мережі; високий статус інформаційних і кадрових засобів інтеграції.

Планування, організації та координації діяльності віртуальних фірм змінює управлінські підходи, що потребує особливого менеджменту. Основним об'єктом менеджменту стає *компетенція* учасників єдиного процесу, тобто управління особистими здібностями спеціалістів, виявлення їх професійних можливостей та надання їм чітко визначених зобов'язань та вимог.

Важливою рисою віртуальної фірми є можливість отримувати зі всього світу найкращі інформаційні ресурси, знання і здібності з меншими часовими витратами, що значно збільшує ефективність їх використання. Це надає віртуальній фірмі суттєві *конкурентні переваги*: швидкість виконання ринкового замовлення; зниження сукупних витрат (виробничих, соціальних та трансакційних); гнучкість адаптаційних змін до навколишнього

середовища; зниження бар'єрів виходу на нові ринки. Поряд з перевагами, віртуальні фірма має деякі *недоліки*: надмірна економічна залежність від партнерів, що пов'язано з вузькою спеціалізацією членів мережі; відсутність соціальної та матеріальної підтримки своїх партнерів унаслідок відмови від довгострокових договірних форм і звичайних трудових відносин; небезпека надмірного ускладнення, що впливає, зокрема, з різномірності членів фірми, неясності щодо членства в ній, відкритості мереж, динаміки самоорганізації, невизначеності в плануванні для членів віртуального фірми.

Становлення віртуальної фірми ставить перед правовою наукою певні завдання, основний зміст яких пов'язаний із визначенням законодавчо-нормативного середовища їх функціонування. Перша проблема виникає у зв'язку з необхідністю визначення правового статусу віртуальної фірми як суб'єкту оподаткування. Друга проблема пов'язана із правовим оформлення трудових відносин між фрилансерами, що забезпечить їх захист від неправових дій роботодавця, можливості страхування на випадок втрати роботи та отримання пенсійного забезпечення.

Білих Є.О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
2курс , 15 група

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Одна з головних проблем на сьогоднішній день – криза надвиробництва продукції глобальних монополій, яка, в свою чергу, не дає можливості створити новий економічний двигун усередині інших зруйнованих економічних двигунів. Це означає, що сьогоднішня світова економіка виходить не на відновлення, а в тривалу і важку депресію. Першопричина кризи надвиробництва пов'язана із «загниванням» глобальних монополій. Їх монополізм посилюється характером самого технологічного прогресу. У світі почали з'являтися технології, використання яких виключає можливість конкуренції з їх розробником. Найпростішим прикладом є мобільний телефон, у якого 23 поліцейські функції. Тобто, якщо ви по мобільному телефону почнете з кимось обговорювати питання про те, як би вам поконкурувати з розробником цього

телефону або з вашим провайдером, швидше за все у вас нічого не вийде. Тому що провайдер про це дізнається раніше, ніж ви встигнете домовитися. Таких технологій, насправді, досить багато, вони різні. І це змінює ринок.

Розвиток технологій веде до того, що гроші поступово втрачають своє колишнє значення. Символом успіху і інструментом його досягнення все менше стають легко-відчужувані гроші і все більше цю роль виконують технології, які зливаються зі своїм розробником і зі своїм користувачем, і існують нерозривно з ними. При цьому неухильно виростає значущість не виробничих, а соціальних технологій, пов'язаних з управлінням, а особливо з формуванням свідомості.

Надпродуктивність сучасних технологій впливає на формування і розвиток середнього класу. Індустріальні технології були в своїй більшості малоефективні, порівняно із постіндустріальним етапом, і кожна людина, без винятку, являла собою певну цінність з точки зору отримання прибутку. На цьому ґрунтувалася політика відтворення робочої сили, професійної освіти, підготовки кадрів, формування підприємницького середовища.

Постіндустріальні технології навіть на першому етапі свого розвитку – етапі інформаційних технологій, – були і є надпродуктивні. Висуваються нові вимоги до середнього класу, особливо у сфері малого і середнього бізнесу. На ринку інформаційних технологій ця сфера не витримує конкуренції і з комерційної точки зору частина середнього класу виявляється збитковою. Науковці навіть говорять про початок ліквідації середнього класу. Проблема має дуже складний характер, тому що зменшення середнього класу, по-перше, підриває економічні основи і, по-друге, руйнуються засади демократії, носієм якої і є середній клас. Особливо гостро ця тенденція проявляється в Україні та інших пострадянських країнах.

Адже саме підприємницьке середовище активно сприяє створенню середнього класу. Без масштабного малого і середнього бізнесу з відносно високим рівнем життя неможливе існування середнього класу. Сама бізнес-сфера дає мільйонам людей можливість випробувати себе в менеджменті, перевірити свої організаторські здібності, відчувати себе хазяїном, стати переконаним прибічником свободи і демократії, сміливим і рівним партнером у відносинах з владою. Велика кількість працездатних громадян, які знайшли своє місце в бізнесі, забезпечує себе самостійно, а значить, не перетворюється в проблему для держави. Отже, якщо

влада дійсно піклується про економічне зростання і соціальні стандарти, потрібно раціонально сприяти його розвитку.

Науковий керівник: Дарнопих Г.Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Павленко Ю. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
1 курс, 1 група**

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Останніми роками в Україні все частіше й частіше постає питання переходу економіки України на шлях інноваційних перетворень, за рахунок яких прогнозується можливість значного підвищення конкурентоспроможності національної економіки та її довгострокового зростання, а отже, актуальність дослідження питань проведення інноваційних реформ зростає в зв'язку з тим, що українська економіка прагне до гідного й органічного входження у світове співтовариство. Подолання відставання практично у всіх галузях і виробництвах вимагає посилення інноваційного характеру підприємницької діяльності, формування особливої інноваційної сфери та законодавчого її регулювання.

Розвиток світової економіки переконливо демонструє, що в Україні не має іншого шляху розвитку, ніж формування економіки, заснованої на знаннях, тобто економіки інноваційного типу. Перехід до даного типу економіки можливий лише в рамках цілісної національної інноваційної системи, що перетворить нове знання на продукти й послуги, необхідні суспільству. Не випадково питання про перспективи формування національної інноваційної системи займає помітне місце в українському економічному та політичному дискурсі.

На даний час конкурентоспроможність України забезпечують переважно такі чинники, як низька вартість робочої сили та землі, низькі соціальні видатки, а також існування попиту на експорт низькотехнологічних товарів.

Як свідчить досвід країн-лідерів рейтингів конкурентоспроможності, основним чинником, який дозволив їм зайняти такі позиції, є активна державна політика щодо впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку. Частка

витрат на інноваційні розробки в таких країнах, як США, Франція, Німеччина, Італія, Швеція, Фінляндія та Японія, перевищує 3 % від валового внутрішнього продукту (ВВП). В Україні ж витрати на науку складають 0,4-0,5% ВВП, не зважаючи на те, що Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність в Україні» передбачено відрахування до науково-дослідної сфери не менше, ніж 1,7% ВВП.

Аби максимально пришвидшити і підвищити ефективність упровадження інноваційних перетворень, доцільно орієнтуватися на досвід таких країн світу, як США, ФРН, Японія, Китай. Саме в цих країнах досягнуто досить високого насичення робочої сили вченими та спеціалістами. Одночасно, в цих країнах збільшуються витрати на науково-дослідницькі роботи (на 10–15% за рік), розширюються мережі наукових та інноваційних організацій, зростає рівень загальної освіти населення, його професійної підготовки.

Для України шлях соціально-економічних перетворень має визначати передовсім інноваційна стратегія. Інноваційні механізми економічного розвитку мають використовувати наявний науково-технічний потенціал і базуватися на відповідній інфраструктурі. Важливими умовами інноваційного розвитку має бути створення потужних фінансово-промислових груп, зокрема транснаціональних, а також холдингових компаній, науково-технічних центрів, технополісів і технопарків, лізингових фірм.

Безумовно, потрібно враховувати світовий досвід організації науково-дослідних робіт та дослідно-конструкторських розробок, але з обов'язковою екстраполяцією на вітчизняні особливості національної інноваційної системи, що дозволить оптимізувати роботу з прийняття стратегічних управлінських рішень з даного питання.

Науковий керівник: Губін К. Г., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Оганісян А.Г.,
НУ Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 4 група**

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ – ОСНОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Ще з середини ХХ ст. світ почав усвідомлювати, що саме інтелектуальний потенціал країни визначає її роль і місце на міжнародній арені. Першими це зрозуміли американці і розпочали

процес «збирання мізків», залучаючи найвідоміших світових учених, серед яких фізик А. Енштейн, ракетобудівник В. фон Браун та інші. В результаті США стали провідною країною за кількістю науково-технічних відкриттів. Так, зокрема в галузі медицини, починаючи з 1920-х рр., американці отримали дві третини всіх Нобелівських премій.

На формування інтелектуального потенціалу впливають три групи чинників: природні – творчі здібності індивідів, демографічна ситуація в країні, здоров'я населення, стан навколишнього середовища; економічні – політика зайнятості, стан трудових ресурсів, величина національного доходу на душу населення, фінансування сфери науки та освіти, система соціального захисту, механізм ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів, інноваційна політика тощо; інституційні – законодавче регулювання інтелектуальної діяльності, механізм захисту об'єктів інтелектуальної власності.

До складу інтелектуального потенціалу входять такі елементи: система освіти (освітні заклади), рівень комп'ютеризації, система комунікації, система науки (наукові заклади), бази даних (традиційні та електронні бібліотеки), інтелектуальна власність (патенти, ліцензії технології). Ці складові тісно взаємопов'язані, але найголовніше місце, безумовно, посідає освіта. Саме модернізація системи освіти, її реформування є запорукою розвитку національного інтелектуального потенціалу. У цьому питанні потрібно звернути увагу на процеси глобалізації в освітянській сфері, пов'язані зі стандартизацією концепцій підготовки фахівців, освітньо-професійних характеристик, узгодженням навчальних планів, програм, запровадження нових форм навчання на основі сучасних інформаційно-комунікаційних та навчально-методичних технологій. У цьому контексті актуальним на сьогодні для нашої країни є Болонський процес – найголовніший напрям вдосконалення національних систем освіти та узгодження їх у глобальному масштабі. Проте, треба розуміти, що участь України у світовому освітньому процесі має не лише позитивні наслідки для нашої країни. Вихід на світовий рівень наших навчальних закладів без суттєвої фінансової, науково-технологічної підтримки може призвести до зниження конкурентоспроможності вітчизняних закладів освіти і зростання відпливу українського інтелектуального капіталу до інших країн.

Наука – найголовніший чинник науково-технічного прогресу. Вагомий внесок у розвиток світової науки роблять і українські вчені. Якщо зважати на кількісні показники, то вони свідчать про позитивні тенденції розвитку вітчизняної науки. Так, за останні роки зросла

чисельність аспірантів, кандидатів та докторів наук. Проте обсяги фінансування науки не збільшуються. З цього випливає, що держава має або піти на певні скорочення у сфері вищої освіти, щоб привести у відповідність кількість спеціалістів з реально існуючими робочими місцями, або знайти додаткові джерела, за рахунок яких можна було б створювати потрібну кількість робочих місць.

Для «оздоровлення» ситуації, що склалася в Україні, необхідно розробити загальнодержавну програму підтримки та розвитку інтелектуального потенціалу держави, визначити пріоритетні напрями фінансування науки, адекватну ціну інтелектуальної праці, реформувати систему професійного навчання, підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації, треба підняти престиж науковців. Все це сприятиме підвищенню рівня ефективності загального інтелектуального потенціалу України, бо від того, наскільки значним є інтелектуальний потенціал суспільства і рівень його розвитку, залежить успіх розв'язання економічних проблем і процвітання країни в цілому.

Науковий керівник: Чуприна О.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Смирнова Е. С., аспірант,
Харьковский национальный университет
имени В. Н. Каразина,
кафедра экономической теории и
экономических методов управления**

ИННОВАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Создание необходимых для инновационного предпринимательства социально-экономических, правовых, организационных, идеологических условий и стимулов должно быть признано важнейшей задачей государственной инновационной политики, фундаментальным направлением развития национальной инновационной системы Украины. Преодоление противоречий формирования национальной системы инновационного предпринимательства выступает важнейшим условием инновационного развития национальной экономики, что диктует необходимость инноваций в государственной политике:

1. Системный подход к определению стратегических приоритетов инновационной деятельности, соответствующий современной модели инновационного процесса. В настоящее

время в правовой инноватике еще не преодолен внедренческий подход к характеристике инновационной деятельности, о чем свидетельствует анализ Закона Украины «О приоритетных направлениях инновационной деятельности в Украине». Так, в указанном законе ее приоритетами названы освоение, применение и развитие новых технологий, а также, технологическое обновление производства. Тем самым из инновационных приоритетов фактически исключены те виды инновационной деятельности, которые непосредственно не связаны с осуществлением стадии внедрения инноваций.

2. При определении инновационных приоритетов государства важно осуществлять их экспертизу на основе критерия принадлежности к определенному технологическому укладу. Инновационная политика государства должна обеспечивать технологическое развитие национальной экономики в направлении увеличения удельного веса 5 и 6 технологических укладов. Поэтому приоритетами государственной инновационной политики должны быть те направления и виды инновационной деятельности, которые способствуют созданию необходимых условий для формирования технологической структуры экономики, соответствующей постиндустриальным трансформациям.

3. Важнейшей задачей государственной инновационной политики должна быть признана трансформация линейной (аддитивной) НИС Украины в интегративную, которая соответствует нелинейным моделям инновационного процесса и реализует их преимущества. Дело в том, что линейность НИС Украины противоречит интегративной природе современного инновационного процесса, существенно ограничивает возможности реализации ее интеграционной и трансформационной функций. Следствием указанного противоречия являются: а) обособление участников различных стадий и сфер инновационного процесса, в частности, автаркия науки и производства, науки и предпринимательства; б) низкий уровень коммерциализации инноваций; в) ограниченность и несистемность инновационного предпринимательства; г) неразвитость национального рынка инноваций.

4. Приоритетным направлением инновационной политики государства должно стать развитие системного инновационного предпринимательства, главной функцией которого в инновационном процессе является коммерческое внедрение инноваций. С этой целью важно создать необходимые организационно-правовые условия и стимулы для: 1) коммерциализации результатов на всех стадиях инновационного

процесса и во всех сферах инновационной деятельности; 2) развития рынка инноваций, без которого коммерциализация результатов инновационной деятельности невозможна; 3) реализации инновационно-интеграционной и инвестиционно-интеграционной функций рынков инновационных технологий и инновационного инвестирования, обеспечивающих замещение и накопление инноваций и капитала для инноваций; 4) развития инфраструктуры инновационного бизнеса.

Научный руководитель: Яременко О. Л., д. э. н., профессор кафедры экономической теории и экономических методов управления ХНУ им. В.Н. Каразина

**Григорова Д.А.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
1 курс, 8 група**

ІННОВАЦІЙНІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційне підприємство – це підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг. До інноваційних підприємств належать інноваційні центри, технопарки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори.

Технологічний парк (технопарк) – юридична особа або група юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів із виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції. Технопарки створюються великими науковими центрами, на що відводиться спеціальна територія з високорозвиненою інженерною й науково-виробничою, інформаційною й соціальною інфраструктурою. Зараз в Україні нараховується 16 технопарків, з яких дійсно працюють 8: «Вуглемаш», «Інтелектуальні інформаційні технології», «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», «Інститут монокристалів», «Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона», «Інститут технічної теплофізики», «Яворів», «Текстиль».

Технополіс – це науково-виробничий комплекс з розвиненою інфраструктурою сфери обслуговування і житловим комплексом, що охоплює територію окремого міста. У його економіці головну роль відіграють дослідницькі центри й ВНЗ, які розробляють новітні технології, а також підприємства, засновані на застосуванні цих технологій. Технологічним ядром здебільшого є потужний університет та декілька менших навчально-наукових установ, навколо яких розвивається уся комунікативна, житлова, транспортна і соціальна інфраструктура. Практично населений пункт або частина великого населеного центру розвивається як великий інноваційний центр. Діяльність технополісу спрямована на якісний прорив у нові сфери господарювання на базі інтелектуалізації економіки та розвитку мережі регіональних центрів високого технологічного рівня, за рахунок здійснення фундаментальних та прикладних досліджень у різних галузях науки та економіки. На цей час в Україні немає дійсних технополісів, проте є декілька проєктів. Один з них – це технополіс «П'ятихатки», який створюється у Дергачівському районі Харківської області з метою формування ринкових механізмів і відповідної інноваційної інфраструктури, здатних перетворити науково-технічний потенціал регіону в основний ресурс суспільного виробництва і забезпечити випереджаючі темпи економічного розвитку Харківської області.

Інноваційний бізнес-інкубатор – це організаційна форма інноваційного підприємства, що ставить за мету створення сприятливих умов для ефективної діяльності малих інноваційних та виробничих підприємств, які розробляють і впроваджують нові технології, техніку, продукцію, послуги. Бізнес-інкубатори володіють необхідною інфраструктурою для організації підприємництва тими, хто виявив інтерес до інноваційної діяльності. Їм можуть надавати приміщення, обладнання на певний період, консультації з економічних, фінансових, юридичних питань, організувати інформаційне та рекламне забезпечення на пільгових засадах. Бізнес-інкубатори мають можливість проводити експертизу інноваційних проєктів, патентні дослідження, здійснювати пошук інвесторів і навіть страхувати і гарантувати захист діяльності малих підприємств. В Україні, за даними Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації, зареєстровано 24 інноваційних бізнес-інкубатори. Серед них, насамперед, можна назвати Білоцерківський, Славутицький, Хмельницький, Сімферопольський, Львівський, Полтавський, Івано-Франківський.

За останні роки в Україні сформовано основи нормативно-правової бази та механізми здійснення інноваційної політики, а також створено умови для розвитку відповідної інфраструктури.

Проте, незважаючи на високий інноваційний потенціал, стан інноваційної діяльності в Україні більшість експертів-науковців визначають як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у країнах, для яких інноваційний розвиток є пріоритетним завданням економічної стратегії.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Жуков М.А.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
Институт подготовки кадров
для органов прокуратуры Украины,
1 курс, 23 группа**

СЕТЕВАЯ ЭКОНОМИКА КАК ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ИННОВАЦИЯ

Переход человечества к постиндустриальному обществу характеризуется сменой индустриального технологического базиса на информационный. От информационных технологий зависит не только технологический, но и социальный прогресс, место страны в мировой экономике, ее роль в международном разделении труда, способность развивать демократические институты, рост количества новых рабочих мест. Человеческий интеллект становится главной производительной силой, благодаря которой создается интеллектуальный продукт, т.е. продуктом творческого труда является информационный, а не материальный продукт.

Кроме того, в период экономических кризисов необходимо искать новые пути организации экономического пространства, одним из которых может стать сетевая экономика – хозяйственная деятельность, осуществляемая с помощью электронных сетей (цифровых телекоммуникаций). Технологически сетевая экономика представляет собой среду, в которой юридические и физические лица могут контактировать между собой по поводу совместной деятельности.

Преимуществами сетевой экономики являются: более низкий уровень риска, глобальный охват рынка, гибкость бизнеса, дешевая реклама, экономия времени, ведение бизнеса в удобное для себя время, доступ к более дешевым товарам и ресурсам, доставка товара покупателям прямо на дом, возможность организации 48-часового рабочего дня с помощью международного аутсорсинга, привлекая специалистов, находящихся в разных

часовых поясах. Томас Фридман отмечает, что прогресс технологий преодолевает национальные барьеры коммуникаций, сетевая экономика выравнивает глобальное поле для конкурентной борьбы, мир становится плоским: теперь на рынке интеллектуального труда могут конкурировать квалифицированные специалисты из стран с разным уровнем экономического развития.

Основными видами электронного бизнеса стали торговые площадки, электронное управление закупками, организация, содержание и обслуживание общественных глобальных сетей, финансовые услуги (онлайновые платежные системы, интернет-банкинг), инвестиционные фонды, контент-проекты, информационные посредники, информационный бизнес, интернет-маркетинг, услуги связи и средства общения, WEB-мастеринг, разработка ПО и цифровых товаров, услуги сервис-провайдеров, предоставление услуг (дистанционное обучение, сетевые библиотеки, электронное здравоохранение, интернет-консалтинг), игровой бизнес в сети, биржи труда, аутсорсинг в сфере ИТ и др.

Вместе с тем, развитие сетевой экономики порождает новые риски и угрозы (многие из которых сейчас находятся только на стадии идентификации и требуют скорейшей разработки механизмов их минимизации): насыщенность информационного потока огромным количеством ненужной информации, сетевое мошенничество, отсутствие эффективного механизма защиты пользовательских данных – приоритеты поисков, использование сетевых денег, хранение личной информации и прочее. Так, во Всемирном обзоре экономических преступлений за 2011 г. киберпреступность в Украине вошла в пятерку наиболее распространенных экономических преступлений. Кроме того, невозможность участия в сетевой экономике многомиллионной аудитории, не имеющей выхода в интернет, усиливает социально-экономическую дифференциацию, порождает ее новые основания.

Таким образом, сетевая экономика является перспективной формой организации хозяйственной деятельности в период становления постиндустриального общества. В последние десятилетия в ней происходит активная концентрация интеллектуальных и материальных ресурсов. Вместе с тем амбивалентность развития сетевой экономики обуславливает необходимость социальных инноваций, которые бы обеспечили адаптацию общества к глобальным технологическим новациям последних десятилетий.

Научный руководитель: Набатова О.А., к.э.н., ассистент кафедры экономической теории

ІНТЕРНЕТ-ЕКОНОМІКА ЯК СФЕРА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЛЬНОСТІ

Вже зараз стає очевидним той факт, що Інтернет може розглядатися як гігантський торговий і фінансовий центр майбутнього.

Інтернет-економіка – це сукупність економічних відносин між суб'єктами, які господарюють в Інтернет-просторі для розв'язання економічних та фінансових завдань.

Процес використання Інтернет-технологій для оптимізації інформаційних і комерційних процедур, що відбуваються в рамках глобальних процесів соціальної комунікації, обумовив появу цілого ряду нових способів отримання прибутку за допомогою мережі Інтернет. Найбільш поширеними з них є: реклама, маркетинг, зв'язок з філіями і мобільними співробітниками, публікація інформації, спільна розробка проектів, спрощення бізнес-процесів, електронна комерція.

Також, в Інтернет-економіці виділяють три основних напрями:

- Інтернет-бізнес;
- Інтернет-комерція;
- Інтернет-маркетинг.

Інтернет-бізнес є одним з аспектів електронного бізнесу. Останній, у свою чергу, розглядається як спосіб заробітку, а також надання товарів та послуг через електронні пристрої.

Інтернет-комерція – надання товарів та послуг на платній основі через глобальні інформаційні мережі. Також під Інтернет-комерцією розуміють будь-яку транзакцію, що здійснена через комп'ютерну мережу, в результаті якої право власності або право користування речовим товаром та послугою було передано від однієї особи до іншої.

Поява принципово нових засобів фінансових розрахунків надала можливість зробити фінансові послуги доступними користувачам прямо з дому або з місця роботи. Сучасні інформаційні технології дозволили створити віртуальні магазини, банки, біржі – цілий світ електронної комерції, який доповнює і деякими елементами замінює звичну економічну і соціальну інфраструктуру. У загальному випадку системи електронної

комерції покликані виконувати не тільки прості операції купівлі і продажу товарів або послуг, вони повинні стимулювати попит на продукцію і послуги, автоматизувати базовий перелік адміністративних функцій, логістики, маркетингу. Зараз в мережі можна купити книги, одяг, товари побутового вжитку, харчі та багато іншого, і все це не виходячи з дому використовуючи лише комп'ютер та вихід до Інтернет мережі.

Успішне існування в новій реальності визначається значною мірою застосуванням як традиційного маркетингу, так і розробкою специфічних прийомів і засобів роботи в Інтернет. У цілому, йдеться про формування нового напрямку в маркетингу – Інтернет-маркетингу.

Глобальна мережа Інтернет сьогодні використовується не тільки для обміну інформаційними повідомленнями і для доступу до різноманітних інформаційних ресурсів, дедалі більше застосування знаходять Інтернет-технології для здійснення конкретних комерційних операцій. У даному контексті використання Інтернет і сучасних технологій інформаційного обміну дозволить отримати істотні переваги завдяки скороченню витрат, прискоренню різноманітних бізнес-процесів, унаслідок чого зросте інформаційна привабливість, загальна прибутковість діяльності компаній або банків.

Науковий керівник: Вовк І. А., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Alina Shevchuk,
NU «Yaroslav the Wise
Law Academy of Ukraine»,
Commercial Law Faculty,
1-st Course, 2-nd Group**

MEASURING OF INNOVATIONS IN MANAGEMENT

Nowadays the competitiveness of companies basically depends on their ability to implement the innovations. Innovation is a strategic area but many companies still suffer from the absence of an appropriate procedure in accessing and measuring innovation activities.

When it comes to measuring innovation activities, existing indicators are rarely being a practical approach. Moreover, the indicators, which are used for driving innovative activities, as a rule, are absent.

The process of assessment the effectiveness of innovation projects includes calculating such important innovation activities as IRR – internal rate of return (it is highly recommended to choose innovation projects with a level of IRR not less than 15-20 %), profitability and payback period.

The assessing of innovation potential of a company reveals the abilities for its innovation development. The results of the assessment create an ability to choose an optimal strategy for the innovative development.

While implementing innovations for each separated area it is important, first of all, to choose the targets and then to choose the indicators. Thus appears a demand to compose a special team, all the members of which are equal in their participation in teamwork. This is necessary for the success of innovations.

The innovations are not a result of work, but the aggregate of actions, which leads to the successful achievement of any implementation. Accordingly to this, climate in the team is one of the most significant factors in innovation sphere.

The world's practice shows that teams of implementing innovations are more or less autonomous. Thus they are obliged to supervise over the process of implementation and to choose the indicators thoroughly. Each indicator must be suitable for the type of data it collects.

The innovation capability of the team directly influences on the effectiveness of the innovations. The issue of the measuring innovation capability should begin with various aspects which can be calculated.

Innovation capability is a multifaceted phenomenon which includes individual's skills, teamwork, organizational aspects, as well as specific properties of the domain in which the innovation is carried out. Measuring is not a concluding stage, but only a method of supervising over the innovation process.

As an existing instance of measuring innovation capability in teams can serve a measuring framework called MINT, which was set up to increase the innovation capability. It consists of three steps: clarification of the current situation, definition of the long-term and short-term targets. The MINT framework has already proved itself by being used in such organizations as Sony Ericsson, Volvo Aero and others. As we know from the world's experience, this system now is one of the most useful for teamwork. It promotes acceleration of innovative implementations and the efficiency of companies activity.

Supervisor: Chupryna O., the Candidate of economic sciences, the associate professor of the economic theory department

CRISIS MANAGEMENT POLICY FOR ENTERPRISES: STAFF ASPECTS

Any system can be ruined whenever, moreover at the moment of crisis. The crisis itself may appear in the economics of the whole world, separate state or enterprise, manufacture etc. Examining the politics of crisis management directly at the enterprises, it should be said that, it's pointed on the harmful processes and events which more likely will put under the question the existence of an enterprise. Some of the scientists believe that crisis' management tools have to be fast and direct, but, to our mind, it should have preventative character and consist of provident kind of functions.

As for our opinion on this matter, we can't agree with the reactive crisis management model, which is considered necessary only for the crisis period in the enterprise activity. All the elements of crisis management must have strategic points as well as tactic ones. It should be mentioned that in case timely actions are made, the level of crisis spreading around will be lower, of course, if it's on the first stage or at least it is necessary to try to decrease bad results of this event. According to this concept crisis management has to:

- be guided by the experience of enterprise crisis management team that is in charge of planning detailed crisis management program and reveling first signs of upcoming crisis.
- abundantly use the information search and analyses on the external and internal environment with the aim of finding out crisis phenomenon features.
- apply for corresponding consulting services in case of sharp need of external practices and experience.

The effectiveness of crisis management is defined as the way to achieve the aims of preventing or adjusting the crisis in comparison with the resource expenses for these aims. The forecast and timely prevention of the crisis beginning are related to the significant expenses for information search and analysis, nevertheless, the diagnosis makes it possible to resist the crisis effectively.

One of the most effective events is to pay attention to staff development. The main question is rising up: what is better – to spend

money on the staff development or to decrease it at all. From one hand, the decreasing of consuming money on such thing is better for enterprise's financial situation, but from other hand such a policy can unfavorably influence on the competitiveness of the whole enterprise.

From our point of view, to overcome the crisis it is necessary to increase the effectiveness of the staff performance. The important part of crisis management policy is an organization of staff development training on a regular basis. Staff trainings correctly planned and regularly implemented can expand the limits of possible enterprise's strategies to overcome the crisis, to increase the flexibility in the staff distribution to the work positions and to simplify the enterprise re-profiling. The effective crisis management program for the industrial enterprise must have the preventive character and be aimed at monitoring both the external and internal environment of the enterprise with the purpose of identifying the presuppositions of crisis phenomena.

Supervisor: Chupryna O., the Candidate of economic sciences, the associate professor of the economic theory department

СЕКЦІЯ № 10: ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ТА ОПТИМАЛЬНИХ МЕЖ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ В ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ

Конощук С. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
2 курс, 4 група

РИНКОВА ЕКОНОМІКА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Систему ринкової економіки часто називають капіталізмом.

Капіталізм – суспільний лад, економічна система виробництва та розподілу, заснована на принципах приватної власності, особистої ініціативності, раціональності та ефективності використання наявних ресурсів, максимізації прибутку (капіталу).

Плюси і мінуси ринкової економіки – це одвічна тема суперечок між економістами протилежних напрямів.

Ринковій економіці притаманне автоматичне розв'язання головних економічних проблем через встановлення ринкових пропорцій між виробництвом і споживанням за допомогою цін. Ринкова система – це система господарювання, що базується на приватній власності, ринковому ціноутворенні та конкуренції.

Ринкова система проіснувала декілька сотень років, але не вирішила остаточно головних соціальних проблем (бідності, голоду, соціальної нерівності), більш того, вона призвела до загострення проблеми соціальної нерівності. Карл Маркс стверджував, що капіталізму без криз не буває. Сучасний капіталізм відрізняється від первісного жорстокого капіталізму минулого. Але, незважаючи на проголошення «постіндустріального суспільства», сутність капіталізму не міняється. Це, як і раніше, приватна власність, конкуренція вільних виробників, експлуатація найманої праці.

Капіталізм сам заганяє себе в пастку. В цій системі корпорації намагаються максимально збільшити свої прибутки, постійно нарощуючи випуск продукції. Водночас роботодавці всіма можливими способами прагнуть скоротити виробничі витрати, в тому числі і зарплату найманих працівників. А оскільки саме останні є споживачами продукції підприємств, виходить, що ця продукція не знаходить платоспроможного попиту. Звідси – криза надвиробництва, роздуті кредити та неплатоспроможність боржників.

Переваги ринкової економіки:

- 1) більша ефективність (вища продуктивність; менші витрати матеріалів; забезпечує більш високу якість продукції);
- 2) ринкова економіка бездефіцитна (в рамках тих ресурсів, включаючи імпорт, якими володіє країна);
- 3) ринкова економіка забезпечує більш високий рівень життя.

Недоліки ринкової економіки:

- 1) заощадження ресурсів призводить до погіршення екологічного середовища (адже зменшення забруднення довкілля потребує додаткових витрат, що не вигідно корпораціям);
- 2) ринкова економіка губить неринкові галузі (бо вони неконкурентоспроможні);
- 3) у ринковій економіці створюється несприятливе середовище для розвитку науки і культури;
- 4) безробіття;
- 5) велика диференціація населення за доходами.

Для мінімізації негативного впливу вказаних факторів необхідне втручання держави: перерозподіл доходів через державний бюджет; заборона або обмеження використання частини невідтворювальних національних ресурсів, заборона застосування шкідливих технологій та ін.

Хоча процеси розбудови в Україні ринкової економіки є незворотними, розуміння переваг та недоліків цієї системи необхідно для формування економічної системи, здатної увібрати кращі досягнення ринку та нівелювати (наскільки це можливо) його недоліки.

Науковий керівник: Губін К. Г., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Юшенко С.А.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 7 група**

ЛІБЕРТАРІАНСЬКА ТЕОРІЯ ВІЛЬНОГО РИНКУ

Лібертаріанство – політична філософія, в основі якої лежить заборона на застосування сили чи погрози до іншої особи чи її майна всупереч волі цієї особи. Лібертаріанці виступають проти будь-якого насилля, особливо з боку держави. Вони стверджують, що примус не може бути виправданий необхідністю або суспільним благом, функції держави мають бути зведені до мінімуму або

взагалі нівельовані. Чільне місце серед лібертаріанських ідей займає теорія вільного ринку.

Вільний ринок – це ринок, вільний від будь-якого зовнішнього втручання (в тому числі від державного регулювання). Функція держави зводиться до захисту права власності. Ціни встановлюються вільно відповідно до попиту та пропозиції. Основою вільного ринку є право виробника створювати будь-який товар чи послугу та пропонувати її споживачу, а також право споживача купувати будь-який товар чи послугу в будь-якого виробника за ціною, що є результатом домовленості між ними.

Вільний ринок протиставляється ринку, що регулюється, на якому держава прямим чи непрямим шляхом регулює ціни і постачання, що призводить до того, що ці ринки є менш ефективними. На вільному ринку ціна є інформаційним сигналом, який свідчить про напрямок, в якому доцільніше спрямувати ресурси задля максимальної ефективності. Втручання в функціонування вільного ринку призводить до викривлення цінових сигналів і зменшення ефективності використання ресурсів.

Вільний ринок не вимагає існування конкуренції, але наполягає на відсутності бар'єрів для нових учасників ринку. За умови дотримання цієї вимоги, конкуренція буде процвітати.

Лібертаріанці виступають проти державного антимонопольного регулювання економіки. За загальним правилом, якщо суб'єкт ринку став монополістом, він буде користуватись своїм становищем і відсутністю конкурентів та невиправдано підвищувати ціни. Але за відсутності бар'єрів у нього одразу ж мають з'явитися конкуренти, які запропонують нижчу ціну і він буде вимушений відреагувати.

Лібертаріанці вважають примусове стягнення податків на соціальні цілі неприпустимим. Ніхто не зобов'язаний працювати більше задля іншого. Найбільше суспільне благо може бути досягнуте лише через індивідуальні дії без втручання держави. Переслідуючи власні інтереси, особа набагато більше служить інтересам суспільства, ніж тоді, коли вона свідомо цього прагне. Наприклад, особа, що прагне максимізувати прибуток, прагне розширити виробництво, тим самим створюючи нові робочі місця.

Питання оподаткування не вирішено лібертаріанцями однозначно. Можна виділити дві течії: мінархізм та анархо-капіталізм. Анархо-капіталісти виступають за ліквідацію держави, а отже й податків, на користь індивідуального суверенітету в умовах вільного ринку. Вони стверджують, що суди, правоохоронні органи мають бути частиною приватних структур, що діють в умовах конкуренції. Позиція мінархістів менш радикальна: держава

необхідна задля захисту свободи і права власності, але її функції мають бути мінімізовані («мінімальна держава»). Мінархізм не виключає податків.

Суспільство у процесі свого історичного розвитку рухається у напрямку збільшення меж свободи. Саме тому нова лібертаріанська теорія набирає все більшої популярності та має великі перспективи.

Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії

**Яшина К. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
1 група, 1 курс**

РИНКОВА РІВНОВАГА: НЕВИДИМОЮ РУКОЮ РИНКУ ЧИ ДЕРЖАВНОЮ РУКОЮ ЗАКОНУ

Обсяги закупівель і продажів на ринку завжди рівні між собою, адже це дві сторони однієї угоди. Однак цей факт не означає, що ринок знаходиться у стані рівноваги при будь-якому можливому значенні ціни. Вона, виконуючи свою функцію урівноваження, може відобразити як надлишковий, так і дефіцитний стан ринку. Ринкова рівновага – це не просто збіг попиту і пропозиції, а ситуація, за якої виробники і споживачі повністю реалізують свої інтереси на ринку. Ринкова рівновага надважлива для економіки. Вона є адекватним виразом максимально сприятливих умов для діяльності всіх суб'єктів ринку та основою його подальшого розвитку.

При розгляді цієї проблеми важливо зробити акцент на винятковій важливості стабільності рівноваги, яка означає здатність ринку, виведеного з рівноважного стану, знову повертатися до нього під впливом лише своїх внутрішніх факторів. Якщо ринок характеризується стабільністю рівноваги, то це означає, що додаткове регулювання з боку держави необов'язкове, оскільки ринок за своєю природою – це механізм, який саморегулюється. Якщо ж ринкова рівновага нестабільна, то державне втручання є вкрай необхідним.

Вплив держави на процеси функціонування економіки і ринку належить до дискусійних проблем економічної науки. Загалом існують два основні способи координації економічної діяльності. По-перше, це централізоване керівництво, тісно

пов'язане з використанням легального примусу. Такими є адміністративні методи державного регулювання. По-друге, це добровільна співпраця індивідів, що більш притаманно ринковому способу координації. Державне управління необхідне і для визначення «правил гри», коли держава виступає у ролі арбітра, що тлумачить встановлені правила та забезпечує їх дотримання. Ринок зводить до мінімуму необхідність безпосередньої державної участі у ринковій «грі». І хоч загалом втручання «державної руки закону» у кон'юктуру ринку сприймається досить негативно, однак використання нею суто ринкових методів регулювання життя ринку, ефективність яких буде підкріплюватися законом, здатне вивести відносини між ринком і державою на якісно новий прогресивний рівень.

Державний вплив на ринкову рівновагу може здійснюватися через використання таких заходів, як:

- встановлення фіксованих цін;
- введення потоварного податку;
- державні дотації;
- закупівлі у державний резерв й інтервенція з резерву на

ринку.

Серед методів державного регулювання економіки вкрай рідко зустрічаються такі, що є абсолютно непридатними або неефективними для координації господарської діяльності. Навіть адміністративні методи, які суттєво обмежують економічну свободу, можуть виявитися корисними. Потрібно лише знайти для них необхідні «ніші» та застосовувати їх у тих випадках, коли вони є доцільними та необхідними. Наприклад, для підтримання здорової конкуренції, здійснення антимонопольної політики, боротьби з безробіттям та нестачею обов'язкових товарів тощо.

Пошук нових форм і методів регулювання економіки в умовах трансформації соціально-економічної структури – одне з основних завдань держави. Адже саме від цього оновлення залежить подальша доля країни: чи зуміє вона в розумні терміни вийти з глибокої економічної кризи, чи вдасться у найближчому майбутньому створити економічну систему, яка забезпечить динамічний та ефективний розвиток економіки та підвищення добробуту суспільства.

Науковий керівник: Овсієнко О. В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Клименко А. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки кадрів для
Державної пенітенціарної служби України,
2 курс, 2 група

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В МЕХАНІЗМІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Однією з небезпечних помилок, яких припускаються при обговоренні концепції переходу країн до ринкової економіки, є зведення усієї проблеми до створення «вільного ринку» і забезпечення «необмеженої конкуренції», посилаючись при цьому на досвід розвинутих країн. Насправді в цих країнах немає ані повністю вільного ринку, ані необмеженої конкуренції.

У країнах з розвиненими ринковими інституціями держава в економічному механізмі: відтворює умови конкуренції; є покупцем продукції; суб'єктом, який несе грошові витрати; усуває причини відмови ринкового механізму.

Відтворення умов конкуренції зводиться до того, що сотні тисяч підприємств, які виробляють величезну номенклатуру товарів і послуг, мають доповнюватися рухом грошей, цінних паперів, інформацією, знаннями, що потребує дії відповідних юридичних законів, нормативних документів, інструментів.

Як покупець продукції від імені держави діє уряд, який закуповує зброю, поштові, транспортні послуги тощо.

Як суб'єкт, що несе грошові витрати, держава виступає як агент для перерозподілу доходів. Такі витрати називаються трансферними, або передаточними. Трансферні платежі нічого не додають до ВВП. Вони свідчать про роль, яку відіграє уряд як агент для перерозподілу доходів у суспільстві на користь тих, хто потребує допомоги (підтримка людей похилого віку, непрацездатних, багатодітних, безробітних тощо). Це зазвичай здійснюється за допомоги прогресивного оподаткування.

Держава обережно проводить відповідну фінансову та податкову політику, адже більшість державних витрат покривається за рахунок податків, впливаючи на рівень і темпи виробництва, на стан зайнятості, на інфляційні процеси.

На додаток до цього держава цілеспрямовано використовує бюджетні асигнування для розв'язання актуальних господарських проблем, а також стимулює приватний бізнес, щоб сформувати ефективну структуру господарства. Також держава забезпечує сприятливі умови функціонування виробництва.

Усунення причин відмови ринкового механізму досягається втручанням уряду в економічну діяльність через коригування економічних процесів, обходячи дію законів ринкової конкуренції. Таке втручання називають регулюванням.

Монополізм або недосконала конкуренція спотворює ринок, призводить до того, що ціни зростають при штучному зменшенні обсягів виробництва, а монополії при цьому одержують надприбуток. У зв'язку з цим потрібне втручання уряду з метою зменшення впливу монополії, що здійснюється ліквідацією монополії або регулюванням її діяльності.

Отже, важливим елементом сучасного господарського механізму розвинутих країн є економічна діяльність держави, яка зумовлюється неспроможністю ринкового саморегулювання розв'язати низку кардинальних проблем розвитку економічної системи. Незважаючи на певні відмінності масштабів державного регулювання економіки у різних країнах, його вплив на економічні процеси досить глибокий і багатогранний.

Науковий керівник: Губін К. Г., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

**Радченко О. С.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки слідчих кадрів
для МВС України,
2 курс, 2 група**

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Роль держави в досягненні сталого розвитку економіки визначається її характеристиками і логікою їхніх змін. В Україні у зв'язку з негативними результатами трансформаційних реформ важко бути ефективним гарантом у здійсненні переходу національної економіки на шлях сталого розвитку. Але якщо Україна не зробить ривок, вона втратить шанс бути у числі повноправних суб'єктів, а не об'єктів сучасних міжнародних економічних відносин.

У стабільній, інноваційній економіці пряме втручання держави неприпустимо. У стратегічно небезпечних ситуаціях, що підривають стабільність розвитку країни, подібні державні дії можуть виявитися кращими або навіть єдиними. У таких випадках держава підсилює використання державної власності як своєрідні

опорні точки, що допомагають виходу економіки з рецесії або перебудові напрямків її розвитку.

З огляду на низьку економічну і соціальну ефективність приватного капіталу в провідних базових галузях, треба визнати якщо не виправданим, то вимушено необхідним посилення інституту держави та її регулюючої ролі.

В основі державної політики повинні лежати способи як прямого, так і функціонально-орієнтованого впливу на управління робочою силою, основним капіталом, формування і підтримку ринкового середовища, витрати тощо. Водночас державна політика повинна бути зорієнтована на розв'язання проблем трансформаційних негативних соціальних наслідків, особливо питань глибокої соціальної диференціації.

Ключовим поточним завданням є вивірена в часі та в галузевих пріоритетах точкова підтримка найважливіших видів технологічних та експортних виробництв.

Сьогодні для України найдоцільнішим є орієнтація на інноваційний розвиток. Українська держава в інвестиційному та інноваційному процесах повинна активніше шукати шляхи і напрями збігу інтересів суспільства і приватного бізнесу. Реалізація спільних зусиль можлива лише за наявності заздалегідь розробленої загальнодержавної програми інноваційного розвитку на середньо- і довгострокову перспективу незалежно від будь-яких миттєвих інтересів адміністрацій, що приходять до влади.

Послідовними кроками в загальному алгоритмі участі держави в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку можуть бути: розробка головних економічних і соціальних параметрів стабільності в середньостроковій перспективі; визначення в них пріоритетів, у реалізації яких провідна роль належить державі; розробка і застосування необхідних механізмів забезпечення сталого розвитку української економіки. Логіка взаємодії цих заходів буде обумовлюватися індивідуальним і комбінованим впливом кожного з них один на одного і на економічний зріст, який є наочним показником сталого економічного розвитку.

Пріоритетними повинні бути визнані і соціальні (як і екологічні) аспекти інноваційної діяльності. Адже розвитком людського капіталу, рівною мірою з технологічними змінами є взаємопов'язаними і взаємозалежними чинниками сталого економічного зростання. Необхідно забезпечити юридичні та фінансові передумови того, що і приватний бізнес, і населення можуть успішно справлятися зі своєю частиною інвестиційних функцій. Крім цього, держава зберігає реальні важелі контролю над

процесом відтворення людського капіталу, включаючи фінансування освіти, медичне страхування і інші програми, що стимулюють відтворювальні процеси.

Науковий керівник: Нечипорук Л.В., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Немашкало Е. Ю.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
Институт подготовки кадров
для органов юстиции Украины,
1 курс, 9 группа**

«ФИАСКО» ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ: ФОРМЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

Деятельность государства, направленная на преодоление «провалов» рынка, далека от совершенства. Вследствие этого к «фиаско» рынка добавляется «фиаско» правительства. Например, слишком высокие таможенные тарифы и импортные квоты неминуемо ведут к ослаблению конкуренции на внутреннем рынке, что, в свою очередь, уменьшает эффективность производства и качество продукции. Высокие налоги выступают фактором снижения экономической активности предпринимателей, оттока капитала в теневой сектор экономики.

«Провалы» (фиаско) государственного регулирования – это случаи, когда государство (правительство) не в состоянии обеспечить эффективное распределение и использование общественных ресурсов. К ним относят:

1) *ограниченность необходимой для принятия решений информации* – правительственные решения могут приниматься часто при отсутствии надежной статистики. Более того, наличие мощных групп с особыми интересами, активного лобби, бюрократического аппарата приводит к значительному искажению даже имеющейся информации;

2) *несовершенство политического процесса*, которое проявляется в рациональном неведении, лоббизме, манипулировании голосами вследствие несовершенства регламента, логроллинге, поиске политической ренты, политико-экономическом цикле и т.д.;

3) *ограниченность контроля над бюрократией*;

4) *неспособность государства полностью предусмотреть и контролировать ближайшие и отдаленные*

последствия принятых решений, поскольку действия экономических агентов значительно изменяют смысл и направленность предпринятых правительством мер.

«Фиаско» государственного регулирования обусловлены неправильным использованием методов и инструментов государственного регулирования экономики (ставки налогов, пошлин, процентов по кредитам, квоты, лицензии и т.д.); превышением властных полномочий, использованием власти в пользу узкого круга лиц (клана, объединения и т.д.); возможностью ошибок в принятии управленческих решений из-за отсутствия или недостатка информации; существованием проблемы временных лагов – «эффекта опоздания» в процессе установления целей, принятии решений, выборе инструментов регулирования. Необходимо учитывать скорость введения в действие и сроки действия каждого инструмента, которые по-разному влияют на достижение цели государственного регулирования: изменения в денежно-кредитной политике дают быстрый эффект, в налоговой – более отдаленный результат.

Поэтому необходимо проводить постоянный мониторинг последствий государственного регулирования экономики, корректировать процесс реализации государственной экономической политики в зависимости от социально-экономической и политической ситуации. Государственное регулирование должно осуществляться таким образом, чтобы меры государственного воздействия подменяли рыночные механизмы. Используя те или иные регуляторы, правительство должно строго следить за негативными эффектами «фиаско» государственного регулирования и заблаговременно принимать меры по их преодолению.

Научный руководитель: Марченко О. С., д.э.н., профессор кафедры экономической теории

**Кібальник С. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого,
Інститут підготовки слідчих кадрів
для МВС України,
2 курс, 5 група**

АНТИМОНОПОЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЙОГО ІНСТИТУЦІЙ

Антимоніопольне регулювання спрямоване на забезпечення контролю за діяльністю підприємств в інтересах обмеження

монополізму, вирішує численні питання захисту і контролю конкуренції в Україні, створює механізм недопущення і ліквідації недобросовісної конкуренції.

Антимонопольне регулювання спрямовується на захист інтересів споживачів і суспільства в цілому від можливих зловживань домінуючим чи монопольним становищем та негативних наслідків монопольної діяльності певних суб'єктів господарювання. З цією метою в законодавстві встановлюються антимонопольні обмеження, щоб забезпечити оптимальний баланс інтересів монопольних утворень і суспільства. Для цілей антимонопольного регулювання використовуються кількісні та якісні показники стосовно цін, тарифів, обсягів ринку (виробництва), нормативів якості, стандартів, структури розподілу товарів на ринку, бар'єрів вступу на ринок тощо. Втім, унаслідок відсутності єдиної державної політики щодо антимонопольного регулювання, у тому числі на окремих галузевих ринках, що характеризуються високим рівнем монополізації, формується тенденція щодо необґрунтованого завищення цін. Насамперед, це стосується сфер енергетики, транспортних і житлово-комунальних послуг, телекомунікації, інших соціально чутливих галузей. Відповідно, розроблення і впровадження вимагають нові нормативні акти щодо формування цін і тарифів на товари та послуги суб'єктів природних монополій. Згідно зі світовою практикою, антимонопольне регулювання включає також чітку регламентацію державної допомоги, чим забезпечується встановлення чи відновлення балансу для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, економічних зон, територій тощо. В Україні, за відсутності законодавчого визначення прозорих механізмів такої допомоги внаслідок надання субсидій, компенсацій, податкових пільг та іншого (що здійснюється на цілком законних підставах), нерідко створюється необґрунтоване привілейоване становище окремих підприємств.

Тривалий час антимонопольне законодавство України не відрізнялося високою ефективністю, хоча в цілому саме на його основі були здійснені важливі заходи щодо демонополізації економіки та формування конкурентних відносин. Це пояснюється тим, що аж до недавнього часу воно ставило перед собою завдання, які концептуально відрізняються від завдань сучасного конкурентно-правового регулювання національної економіки.

Щодо питання оптимізації діяльності антимонопольних інституцій, слід зазначити, що можливість виконання Антимонопольним комітетом покладених на нього завдань повинна забезпечуватися його незалежністю від впливу будь-яких

політичних і ділових інтересів, правом брати участь у прийнятті урядових рішень, що стосуються питань економічної конкуренції, рівнем забезпеченості відповідними ресурсами. За таких умов, потенціал Антимонопольного комітету можна розглядати як достатній для здійснення контролю над монополістичними структурами в економіці. Водночас доцільно визначити можливість розширення функцій Антимонопольного комітету за рахунок впровадження заходів щодо поглибленої демонополізації ринків та їх перспектив, насамперед, у сферах природних монополій, а також у ході приватизації державного майна. Адже окремі загальнодержавні й регіональні ринки України характеризуються високим рівнем монополізації. Законодавчого оформлення також потребують процедурні аспекти діяльності Антимонопольного комітету України.

Науковий керівник: Нечипорук Л. В., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

**Irina Hotselyuk,
NU «Yaroslav the Wise
Law Academy of Ukraine»,
Commercial Law Faculty
2-nd Course, 6-th Group**

STATE CONTROL OF GENETICALLY MODIFIED PRODUCTS CONSUMPTION

The most common words on the labels of Ukrainian commodities are "No GMO". Scientists are divided into two camps. Some consider genetically modified organisms as a natural and predictable step of selection, while others, on the contrary, believe that genetic engineering is an absolute departure from the classical principles of selection.

The causes of nascency of GMO are purely economic. Scientists claim that GM food can protect population from starvation, because it has got much higher yield and resistance than ecological one. The research institutes around the whole world do not give an exact answer about the destructive impact of GMO on health. Even the Institute of Nutrition, taking into account the economic benefits, says the permission to use some GM products is quite lawful (8 species of corn, 4 – of potatoes 1 – of rice and 1 – of sugar beet).

Whatever may be said by scientists but the nation has its own opinion. An issue of reducing the number of used transgenic products so that maintain the health of the nation was raised in Ukraine as well

as in Europe. To solve this problem, I suggest two ways: state regulation and consumers' activity.

Talking about state power, while being the guardian and the protector of welfare of Ukrainians, it could greatly affect the solving of the problematic issue. For example, labeling of products containing GMOs is an important issue.

They also could reduce the list of allowed transgenic products in Ukraine. Europe, Japan, Australia and others are on the way towards hard separation eco- and GM products. But the U.S. government, the motherland of genetic modification, despite the public requirements, still forgoes sanctioning this rule. According to the order of Cabinet of Ministers manufacturers are to label their product if it contains more than 0.9% GMOs.

It would be nice to overhaul contracts setting an import of food, the GMO content of which exceeds an admissible level. The U.S. Company Monsanto lost a case against the government of Germany, which banned the cultivation and sale of genetically modified maize. Unfortunately, there are no similar precedents in Ukrainian international legal practice.

Consumers, in economic context, are rather powerful regulating force. All fabrication is oriented on a consumer. If there is no request, the product is useless. So, speaking of the displacement the GMOs out of Ukrainian markets, consumers also have a significant impact. To get rid of or at least protect against transgenic foods they must follow some rules.

Firstly, pay attention to the labels, because Ukraine has already brought in a system of labeling.

Secondly, attending the freedom of speech in Ukraine, consumers should express their attitude to the product directly to manufacturer. If the firm wants to develop in future, it should follow the requirements of the buyers.

Thirdly, Ukraine has a legal framework that regulates GMO content in food. If there is weighty evidence of violation of regulations, they should contact the Sanitary-Epidemiological Service.

To solve a problem of genetically modified foods in Ukraine as quickly and effectively as possible the state power activity and the response of the population are to be combined. In this case, European countries give an example. On one hand, the surrender of GMO food caused an appearance of stores selling only organic products. On the other hand, the state monitors and supports social movement.

**Supervisor: Shevchenko L., Doctor of Economics,
Professor, Head of Economic Theory Department**

**Остапенко Ю.І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра господарського права,
стажист-дослідник**

ЗАКОНОДАВЧА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Одна із стратегічних для будь-якої країни галузей – телекомунікаційна – відіграє величезну роль для активізації розвитку глобальної та регіональної економіки.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. став часом стрімких технологічних змін у телекомунікаційній галузі. Виробники та оператори запропонували користувачам безліч нових послуг та устроїв. Більшість технологічних інновацій виявилися задіяними населенням, корпораціями та державами. Важко уявити життя сучасної людини без мобільного телефону, системи INTERNET, охоронної сигналізації, організації платежів населення, забезпечення міжстанційних зв'язків між базовими станціями систем персонального виклику, електронної та голосової пошти, телевідео-конференцзв'язку, Skype і т.д.

Український ринок телекомунікаційних послуг, як одна із важливих складових інноваційної економіки, демонструє високі темпи зростання, що випереджають темпи зростання економіки в цілому: частка галузі «Зв'язок» в структурі ВВП постійно збільшується. За даними Державної служби статистики, вона зросла у 2005-2007 рр. з 3,1 % до 6,5 %. Особливого прискорення набувають послуги по окремих сегментах зазначеного ринку. Темпи зростання послуг мобільного зв'язку та Інтернет – послуг красномовно засвідчують, що роль цього сектора в економіці України неухильно зростає (рівень проникнення мобільного зв'язку в Україні досяг 120,1 % у 2008 р. порівняно з 72 % у США, а темп зростання абонентської бази склав 117 % у 2009 р., також у 2009 р. темп зростання вкладення всіх прямих іноземних інвестицій (ПІІ) економіки країни склав 7 %).

Існує низка проблем, подолання яких могло б дати додатковий імпульс розвитку телекомунікаційної галузі України та економічному зростанню в цілому. Розвиток телекомунікацій в Україні характеризується нерівномірністю в географічному плані. Доступ телекомунікаційних послуг занадто диверсифікований по областях. Регулювання телекомунікацій в останні роки суттєво

змінилось у відповідності до сучасних реалій. Важливою подією було прийняття Закону «Про телекомунікації» у 2003 р. Основний акцент у Законі було зроблено на статистиці телекомунікаційних правовідносин, у той же час їх динаміка, як така, а також динаміка технічного розвитку засобів телекомунікацій значною мірою не врахована при формуванні тексту названого нормативно-правового акту. Основний набір термінів, який міститься у статті 1 Закону, та його структура не відповідають рівню сучасних технологій, не розкривають технічні види і підвиди телекомунікаційного зв'язку, не регулюють сам процес передачі інформаційного продукту від виробника до користувача, що взагалі робить неможливим застосування санкцій за недоброякісний продукт та визначення предмету регулювання.

Інструментом реалізації державної політики у сфері телекомунікацій щодо координації діяльності державних органів та підприємств, установ і організацій, пов'язаної з розвитком телекомунікаційних мереж в Україні є «Концепція розвитку телекомунікацій в Україні», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 р. N 316-р. Цей документ визначає проблеми розвитку телекомунікацій, стратегію і основні шляхи їх розв'язання, а також принципи забезпечення комплексного розвитку телекомунікацій. У ній зазначено: проблеми розвитку телекомунікацій, напрями розвитку телекомунікаційних мереж, напрями управлінської та регуляторної діяльності в телекомунікаційній сфері, безпека телекомунікаційних мереж, створення і розвиток інформаційної інфраструктури тощо.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 р. N 1612-р було внесено деякі не суттєві зміни у «Концепцію розвитку телекомунікацій» та її дію було продовжено до 2010 р., однак і ця концепція вже сьогодні є практично не актуальною. Відтак, схвалена Урядом ще у 2006 р. «Концепція розвитку телекомунікацій до 2010 року», морально застаріла. Її дія закінчилася у 2010 р. Нову Концепцію на сьогодні не розроблено. Як наслідок, регуляторні ініціативи діючих органів зв'язку відчутно стримуються через відсутність відображення у Концепції стрімкого розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій та збільшення кількості сучасних послуг. Більш того, звернення із внесенням запропонованих змін до Плану використання радіочастотного ресурсу України та затвердженням їх КМУ призводить до відставання України у впровадженні нових перспективних радіо-технологій, зокрема нових стандартів ширококутового (мультисервісного) доступу, гальмує розвиток ринків сучасних телекомунікаційних послуг. Відтак, враховуючи

надзвичайно швидкий темп інноваційного розвитку та впровадженнь відповідних інновацій в телекомунікаційну сферу, слід визначити, що планування, головні концептуальні ідеї та європейські стандарти законодавства в телекомунікаційній сфері може нести лише відносно стабільний характер і буде супроводжуватись об'єктивною необхідністю його сутнісного перегляду з періодом у 2-3 роки.

Отже, проблеми та прогалини сучасного українського законодавства наскрізь пронизують галузь, яскравим прикладом цьому є відсутність стратегічно важливих в політичному та соціальному розумінні законів по пріоритетних послугах: мобільного зв'язку та Інтернет-послугах.

Науковий керівник: Задихайло Д.В., к.ю.н., доцент, зав. кафедри господарського права

**Русанова В.Б.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
здобувач кафедри адміністративного права**

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТУ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)

1. Одним із критеріїв ефективності законодавчого регулювання є його економічна виправданість. Держава, встановлюючи правила поведінки для учасників суспільних відносин у тій чи іншій сфері, має забезпечити, щоб втілення цих правил поведінки у реальну соціальну практику відбувалося у найменш економічно і фінансово обтяжливий для суспільства і окремих осіб. Остання теза опосередковано підтверджується і ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України, яка передбачає, що у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони добросовісно, розсудливо і пропорційно. Немає сумніву, що всі вказані категорії (добросовісність, розсудливість, пропорційність) мають і економічну складову. Невипадково також, законопроекти, які передбачають бюджетне фінансування (а значить покладення на суспільство додаткових витрат, які будуть стягуватися у вигляді прямих і непрямих податків), повинні супроводжуватися фінансово-економічним обґрунтуванням (ст. 91 Закону України «Про регламент Верховної

Ради України)), яке має підтвердити доцільність такого обґрунтування.

2. Вимога економічної ефективності правового регулювання ставить завдання перед економічною та юридичною наукою, а також суміжними дисциплінами виробити критерії такої ефективності, а також встановити співвідношення між даною вимогою та іншими вимогами, які висуваються до законодавства у демократичній державі. Останнім часом на перетинанні економіки і юриспруденції з'явилися міждисциплінарні напрями, які опікуються цими питаннями. Йдеться про такі напрями, як «Економічний аналіз права» (інша назва «Економічна теорія права»), «Конституційна економіка» та ін. Слід зазначити, що увага вчених, які працюють у межах вказаних наукових течій (О. А. Гриценко, Д. В. Задахайло, Е. В. Талапіна та ін.), зосереджені в основному на питаннях ефективності державного управління економікою. У той же час це лише один з аспектів проблеми. Набагато більш складними є проблеми економічної ефективності законодавчого регулювання в інших сферах публічного права, і у першу чергу, в адміністративному праві, коли йдеться про норми, не пов'язані безпосередньо з регламентацією економічних процесів. У межах цієї доповіді ми в якості прикладу зупинимось на аналізі судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення (далі – судове оскарження), оскільки адміністративно-юрисдикційне законодавство яскраво ілюструє наведену вище тезу.

3. Судове оскарження складає основну гарантію прав осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, у тому числі права не бути підданим несправедливому чи незаконному покаранню. Цей момент зумовлює підпорядковану роль вимоги економічної ефективності законодавчого регулювання судового оскарження щодо вимоги забезпечення прав і свобод людини і громадянина з боку держави. Іншими словами, для законодавця на першому місці має знаходитись задача вибудувати таку модель судового оскарження, яка максимально б відповідала європейським і загальносвітовим стандартам у галузі прав людини. Держава не повинна «жертвувати» якимись складовими цієї моделі з мотивів «відсутності економічних ресурсів», «недостатності бюджетного фінансування» тощо. У зв'язку з цим не можна назвати виправданою ситуацію, коли сьогодні рішення місцевого суду у справі про судове оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення оскарженню не підлягає, що часто-густо пояснюється саме недоцільністю витрачання

бюджетних коштів для забезпечення апеляційного і касаційного оскарження цих рішень.

**Науковий керівник: Писаренко Н.Б., к.ю.н., доцент
кафедри адміністративного права**

СЕКЦІЯ № 11: СВІТОВИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ

**Нечипорук Л. В., д.е.н., проф.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

РИСИ МІЖДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ

Важливим компонентом глобалізації визнають кардинальну трансформацію механізмів економічного регулювання в напрямку становлення глобально інтегрованої регулюючої системи, без якої неможливо вирішити проблему оптимального використання обмежених ресурсів та використати переваги вільного руху основних факторів виробництва. Глобально інтегрована регулююча система будується на комплексі факторів, які уможливають якісне піднесення ефективності економічної діяльності в рамках світового господарства на основі міжнародної кооперації, отримання тим самим великого синергічного ефекту.

Визнаємо доцільним серед факторів становлення глобальної регулюючої системи виділяти: появу та поширення міжнародних комунікацій, що забезпечує саму можливість управління складовими, які розташовані в різних частинах світу; розвиток міжнародної співпраці у гуманітарній сфері, що забезпечує піднесення людського капіталу та стимулює глобальне управління людським розвитком.

На європейському рівні міждержавна система регулювання страхування сполучить саморегулювання і державне регулювання. Саморегулювання здійснюється міжнародними об'єднаннями страховиків. Головне з них у Європі – Європейський комітет зі страхування – ЄКС (Comite Europeen des Assurances, CEA), створений у 1953 р. як консультативний і координаційний центр, покликаний сприяти розвитку страхування в Європі і представляти інтереси європейського страхового ринку в міжнародному масштабі.

Державне регулювання страхування на рівні ЄС ґрунтується на прийнятті і виконанні Директив, що стосуються окремо страхування життя і «загального» страхування (тобто решти видів). Для знову створюваних компаній діє заборона сполучати страхування життя з іншими видами страхування. У

Європейському Союзу деякі країни обмежують дії страховиків, що не входять до Співтовариства, крім агентської діяльності, морського страхування та обов'язкового страхування, наприклад, страхування цивільної відповідальності власників автотранспорту і страхування повітряного транспорту. Спеціальні дозволи вимагаються в Бельгії та Іспанії. В Австрії іноземний страховик повинен бути зареєстрований як акціонерне товариство.

Щодо визначення національного режиму, то деякі країни вводять більш високий податок на премію, сплачену для придбання страхового поліса компанією, що базується в країні, яка не входить до ЄС. Шведські податки на страховиків «третіх» країн у галузі всіх видів страхування, крім страхування життя, є вищими, ніж для страховиків країн ЄС. Існують вимоги до громадянства для членів ради директорів страхових компаній у Фінляндії та Швеції (частина з них повинна бути громадянами Фінляндії чи Швеції).

Європейське співтовариство і країни-учасниці ставлять завдання прискорювати і роз'яснювати процес ліцензування і визнання. Зокрема, вони зобов'язуються розглянути прохання про дозвіл на діяльність з прямого страхування протягом 6 місяців і подавати інформацію претендентам щодо аналізу їхніх запитів. ЄС дає гарантію, що національні регулювальні органи країн-учасниць узагалі не вимагатимуть попереднього схвалення умов страхового договору чи тарифів рівня премій.

**Овсієнко О. В., к.е.н., доц.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціальна держава – явище історичне. І сам процес її виникнення, і набір притаманних їй функцій тісно пов'язані зі змінами у суспільному виробництві. Оскільки останнє носить циклічний характер, обумовлений технологічними змінами і закономірностями руху капіталу, ритміка циклів (особливо кондратьєвських) суттєво позначається на інтенсивності соціальної активності держави та її змісті. Так, держава соціальних послуг та її подальша модифікація у державу загального добробуту у IV К-циклі уможливили реалізацію зростаючих вимог до робочої сили, висунутих IV технологічним укладом, створили необхідні соціальні умови для підвищення ступеня готовності суспільства до

впровадження інновацій. Технологічна основа наступного, V К-циклу (ІТ-технології), потребувала лібералізації соціальної держави, зміщення акцентів на підтримку самоорганізації та саморозвитку як окремих індивідів, так і їх об'єднань, розширення економічної, соціальної та духовної свободи.

У сучасних умовах розвиток соціальної держави теж пов'язаний зі змінами у суспільному виробництві. Головною закономірністю нового, постіндустріального способу виробництва та його відмінністю від попереднього, індустріального, стає використання інтелектуальних компонентів – знань, інформації, науково-технічних досліджень – як самостійних, подекуди вирішальних факторів господарського розвитку. Невід'ємність цих компонентів від людини суттєво посилює її роль у суспільстві, перетворює творчі можливості особистості, її здатність опановувати, генерувати та використовувати нові знання на основне суспільне багатство.

За таких умов людський потенціал виступає не просто рушійною силою сучасного виробництва, а й його головною метою. Уперше в історії людства критерієм суспільного прогресу стає не нагромадження матеріального багатства, збільшення випуску та удосконалення продукції, а розвиток людини та її здібностей, постійне розширення можливостей задоволення фізичних та духовних потреб. Підвищення ролі загальнокультурних, освітніх характеристик людини в господарському розвитку посилює соціальну спрямованість пріоритетів економіки, розширює межі діяльності держави. Слова Й. Шумпетера: «капіталістична система не загине від економічного краху, проте сам її успіх підриває суспільні інститути, що її захищають, та «неминуче» створить умови, у яких вона не зможе вижити та поступиться місцем соціалізму» [1, с. 439], – також вказують на безальтернативність соціалізації економічного розвитку та використання принципів соціалізму у державному устрої.

Перехід до постіндустріального способу виробництва спричиняє постійну трансформацію не тільки функцій, а й моделі соціальної держави:

- по-перше, зміни у відносинах власності, розповсюдження її асоційованих форм, зниження порівняної значущості приватної власності, а також поява засобів виробництва, принципово невідчужуваних від працівника, значно підвищує потенціал добровільного співробітництва між людьми (ринкова кооперація, схеми взаємодопомоги). Так, А. Бузгалін, підкреслює, що одним з найбільш динамічних секторів світового господарства стає «економіка солідарності» [2, с. 18], заснована на різних формах

суспільного розпорядження і привласнення. Відповідно, відбувається подолання індивідуалізму, активне відтворення коопераційних зв'язків у системі «індивід – група – суспільство», а завданням держави стає вдосконалення інфраструктури участі громадян у вирішенні соціальних проблем;

- по-друге, нові характеристики людського розвитку, зумовлені оновленням технологічної основи виробництва, а саме: можливість свідомо змінювати власну природу, якість та тривалість життєвого циклу і його окремих фаз; розширення доступу до раніше існуючих в обмеженій кількості благ; звільнення від матеріальної та речової залежності, – потребують розширення свободи вибору, що виявляється сумнівним в умовах прив'язки економічних прав до громадянства. Модель відносин «держава – особистість», як і економічний спосіб її втілення – перерозподіл матеріального багатства, мають еволюціонувати у напрямі іншої моделі – «держава – громадянське суспільство – особистість» та іншого способу її реалізації – удосконалення соціальних і інституціональних обмежень;

- по-третє, в умовах поступового звільнення від матеріальної залежності змінюватиметься зміст функцій соціальної держави, пов'язаних з забезпеченням рівності прав. Можна припустити, що оскільки основне багатство нового суспільства (знання та здібності) є невідчужуваним від працівника, досягнення рівності значно ускладниться, а зусилля держави зосереджуватимуться не на перерозподілі матеріального багатства, а на забезпеченні рівності доступу до нематеріальних благ.

На завершення слід підкреслити, що у суспільства існує можливість дати адекватну відповідь на виклики постіндустріального способу виробництва і без участі держави, що послаблюватиме її інститути. Адже, як зазначав І. Бентам: «чим сильніше суспільство, тим слабкіша держава, і навпаки».

Література

1. Шумпетер, Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия [Текст] : пер. с англ. / Й. А. Шумпетер. – М. : Эксмо, 2007. – 864 с.

2. Бузгалин, А. В. Частная собственность устарела [Текст] / А. В. Бузгалин // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – Серія «Економічна теорія та право». – 2011. – № 3. – С. 5-19.

**Юзефович Т. І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 13 група**

ЗНАЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СУЧАСНОГО ФАКТОРА СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Термін «людський капітал» уперше з'явився в працях Теодора Шульца - економіста, який цікавився скрутним становищем слаборозвинених країн. Шульц заявляв, що поліпшення добробуту бідних верств населення залежить не від землі, техніки або їхніх зусиль, а скоріше від людських знань. Він назвав цей якісний аспект економіки «людським капіталом». І це було початком нового сприйняття та використання дії системи економічних законів.

Базовим методологічним положенням теорії людського капіталу є використання економічного підходу до аналізу найрізноманітніших явищ у таких галузях людської діяльності, які раніше цілком належали до сфери соціальних, демографічних, психологічних та інших досліджень. Економічний підхід, заснований на принципах раціональної оптимізуючої поведінки індивідів, був використаний при аналізі таких проблем, як теорія економічного зростання, розподіл доходів, інвестиції в людину, економіка освіти, планування сім'ї і ведення домашнього господарства, економічні аспекти злочинності і кримінальної діяльності, теорія міграції, дискримінація на ринках праці та ін.

Людський капітал — це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері суспільного виробництва. Він сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника. Слід звернути увагу на кілька принципових моментів, що впливають з цього визначення:

- по-перше, людський капітал — це не просто сукупність зазначених характеристик, а саме сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій;
- по-друге, це такий запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивації, який доцільно використовується для

одержання корисного результату і сприяє зростанню продуктивності праці;

- по-третє, використання людського капіталу закономірно приводить до зростання заробітків (доходів) його власника;

- по-четверте, таке зростання доходів стимулює подальші інвестиції в людський капітал, що приводить до подальшого зростання заробітків.

Оцінка інвестицій у людський капітал та оцінка доходів від його використання звичайно проводиться в різноманітній формі. Слід підкреслити, що далеко не всі інвестиції і не всі доходи можна виразити в грошовій формі. Крім грошових витрат на навчання, зміцнення здоров'я та інші дії, спрямовані на нарощення людського капіталу, вимагають, щонайменше, ще і нелегкої праці самої людини. Ті, хто володіють ефективним людським капіталом, одержують моральне задоволення, економію часу, вищий соціальний престиж і статус та багато інших вигід. Слід зауважити, що в результаті нарощування людського капіталу отримується інтегральний соціальний ефект, від якого виграє не лише конкретна людина, а і фірма, на якій вона працює, та суспільство в цілому.

Аналіз структури людського капіталу дозволяє виділити два напрями дослідження впливу людського капіталу на економічний розвиток: роль людського капіталу в розвитку фірми - на мікрорівні, і безпосередній вплив людського капіталу на темпи економічного зростання і його якісні характеристики - на макрорівні.

Науковий керівник: Лизогуб В. А., асистент кафедри економічної теорії

**Дмитренко К. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України
2 курс, 2 група**

ГЛОБАЛЬНА ІНФОРМАЦІЙНА НЕРІВНІСТЬ

Уперше в історії людства термін «інформаційна нерівність» («цифрова нерівність») був офіційно визначений після публікації доповіді Міністерства торгівлі США «Провал у Мережі: визначення цифрової нерівності». Спочатку проблема цифрової нерівності сприймалася як суто американська й обговорювалася лише в США. Однак згодом вона стала осмислюватися як глобальна.

Інформаційна нерівність являє собою нерівні можливості з огляду на доступ, використання і виробництво інформації та знання, а також використання нових технологій для розвитку.

Основними причинами цифрової нерівності є:

- нерівноцінність використання можливостей інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ);
- неоднаковий доступ до знань у сфері ІКТ на рівні країн, регіонів та груп населення;
- непорівнянність доходів населення та вартості телекомунікаційних послуг;
- дисбаланс інвестицій у сферу ІКТ;
- технічні проблеми з забезпечення повного спектра послуг у країні або регіоні;
- нерозвиненість певних видів послуг;
- брак гнучкого законодавства у сфері ІКТ та податкових пільг у певних країнах та регіонах.

Такий вид нерівності відображає поєднання загальних соціально-економічних проблем і конкретних проблем недостатнього розвитку інфраструктури, відносно високої вартості доступу до цієї інфраструктури, слабкого розвитку національного і місцевого інформаційного наповнення (контент), а також нездатності основної маси людей отримувати переваги з інформаційно-інтенсивної діяльності.

Деякі регіони світу, наприклад Африка, практично не охоплені Інтернетом. Частка африканського континенту в загальній кількості Інтернет – підключення становить усього 0,25 %. У Центральній і Південній Америці останнім часом відбувається певне зростання кількості користувачів Всесвітньою мережею за рахунок трьох країн – Аргентини, Бразилії та Чилі. На противагу цим регіонам у США близько 74 % всього населення користується Інтернетом, а в Німеччині цей показник перевищує 78 %.

На жаль, інформаційна нерівність характерна і для України. Наша країна посідає лише 70-е місце серед 80-ти країн за індексом телекомунікаційної підготовленості. Крім того, інформаційні ресурси та їх споживачі розподілені дуже нерівномірно. Існує проблема роз'єднаності ініціатив та координацій щодо розвитку інформаційного суспільства. Перші кроки для поліпшення існуючої ситуації були зроблені з прийняттям Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», що встановлює напрями державної політики у сфері ІКТ.

Стан інформаційної нерівності в світі стає дедалі помітнішим. У міру прискорення темпів інформаційної революції

«цифровий розрив» між країнами й у середині країн не зменшується, а збільшується. Без сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і можливостей широкого використання розвинутої системи електронних мереж країни не можуть досягти сталого економічного зростання, що стає важливою проблемою, яка потребує уваги та пошуку шляхів для її вирішення.

Науковий керівник: Овсієнко О.В., к.е.н, доцент кафедри економічної теорії

**Мінаєва Т. В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 3 група**

УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА В ЯПОНІЇ

Процес формування в Україні ринкового господарства зумовлює необхідність пошуку ефективних методів управління. З цією метою слід звернутися до досвіду розвинутих країн, зокрема Японії. Японська система менеджменту визнана найбільш ефективною у світі. Головна її особливість – вміння працювати з людьми. Саме орієнтація менеджменту на людський фактор стала однією з головних причин стрімкого успіху Японії.

Основним багатством країни японці вважають свої трудові ресурси. Японська система господарювання спирається на традиції: групову згуртованість і природжене прагнення до створення високоякісної продукції. Яскравими рисами японського характеру є економність і заощадливість. Варто виділити характерні ознаки японського управління: система довіри та гарантія зайнятості; управління, засноване на інформації; управління, орієнтоване на якість; цінності корпорації; присутність керівництва на виробництві; підтримання порядку та чистоти.

Важлива ідея японського управління полягає в тому, що найманий робітник має усе життя працювати в одній фірмі. Йому вигідно постійно працювати на одному підприємстві, де він отримує максимальну увагу та повагу, а заробітна плата збільшується пропорційно часу, відпрацьованому на підприємстві. Головною особливістю персоналу японських фірм є відданість своїм компаніям і готовність поступатися власними інтересами на користь корпоративних.

Японський працівник ототожнює себе з фірмою і впевнений у власній значущості та незамінності для неї; службовці компанії

рідко беруть день відпочинку (навіть якщо вони трохи недомагають), тому коефіцієнт прогулів у них найнижчий у світі; японський працівник погоджується з вказівками адміністрації стосовно надурочної роботи без завчасного попередження. Багато з них не використовують повністю свої оплачувані відпустки, бо впевнені, що їхній обов'язок працювати, якщо компанія цього потребує. Кожен прагне виконувати свої обов'язки так, щоб за ним затвердилась репутація ініціативного, порядного, вихованого працівника. Вони відповідальні, бо знають, що їхній особистий добробут залежить від результатів діяльності фірми.

В Японії існує своєрідна модель навчання та підготовки персоналу. Японські підприємства не вимагають спеціальної підготовки від навчальних закладів, вони самі навчають свого працівника вже після того, як прийняли його на роботу, попередньо оцінивши здібності кожного. Система перепідготовки та навчання включає в себе навчання під час роботи, навчання після роботи і самоосвіту.

Одним із методів закріплення зв'язків службовців з керівництвом і фірмою є інтенсивне міжособистісне спілкування, яке виражається в ранкових мітингах з фізичною зарядкою; зібраннях, де надається інформація та доводяться завдання щодо виконання робіт; церемоніях (святкування дня заснування фірми, Нового року, спортивні зустрічі тощо). Усе це згуртовує персонал компанії, зміцнює його моральний дух і прихильність до фірми.

Японці також сприйнятливі до нових ідей. Вони люблять вчитися на чужих помилках і користуватися досвідом інших. Японські робітники не чинять опору впровадженню новинок технічного прогресу. Інновація – основа економічного росту, і японці є прихильниками цієї ідеї.

Практика використання елементів японської економічної культури, врахування психології людей, їх соціального статусу дозволяють досягати великих успіхів у виробництві та управлінні кадрами в інших країнах з розвинутою економікою. Тому досвід Японії представляє особливий інтерес для українських керівників.

Науковий керівник: Чуприна О.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Зайцева М. А.,
НУ «Юридическая академия Украины
имени Ярослава Мудрого»,
факультет подготовки кадров
для Пенсионного фонда Украины,
2 курс, 4 група**

«ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЧУДО» ЯПОНИИ

Японское экономическое чудо — исторический феномен рекордного роста японской экономики, начавшийся с середины 1950-х и продолжавшийся до нефтяного кризиса 1973 г. Рост экономики составлял около 10 % ежегодно, что значительно превышало темпы роста экономики в самых развитых капиталистических странах того времени. Экономисты называют одной из причин такого роста — низкие налоги и усиленное изучение японскими учёными современных технологий. Рост экономики позволил Японии в кратчайшие сроки восстановиться после войны и обойти по экономическому развитию такие благополучные страны как Франция, Италия, Канада, Великобритания, ФРГ, СССР, уступая лишь США.

Период быстрого экономического роста между 1955 и 1961 гг. проложил дорогу к т. н. «золотым шестидесятым», вторая декада которых обычно ассоциируется с «японским экономическим чудом». К 1964 г. в Японии наблюдался устойчивый экономический рост. Но в 1964 г. всё изменилось, и темпы роста ВВП стали быстро снижаться. В 1965 г. японский номинальный ВВП составлял немного больше, чем \$91 млрд. Через пятнадцать лет, в 1980 г., номинальный ВВП взлетел до рекордных \$1,065 триллиона.

В 1950-60 гг. до 50 % темпов роста экономики было обеспечено высокой степенью эксплуатации рабочей силы: оплата труда японского рабочего в 3-5 раз уступала оплате американского, а женский труд оценивался в размере 60 % от мужского. С середины 60-х гг. значение этого фактора как источника накопления средств на расширение и модернизацию производства начинает падать параллельно резкому повышению жизненного уровня.

Существенный вклад в экономический скачок Японии внесла правильная стратегия в деле выбора отраслевых приоритетов. В связи с отсутствием в стране перспективных источников сырья и превышением предложения над спросом на сырьё на мировом рынке, японцы не тратили огромные средства на развитие капиталоемкой промышленности. Отказавшись от

развития капиталоемких отраслей, они сосредоточились на создании трудоемкого экспортного производства, работающего на дешевом до 1973 г. импортном сырье. После повышения цен на сырьевую продукцию (не только на нефть) Япония успешно переходит на малосырьевые технологии в современных фото-теле-радиоэлектронных отраслях.

Экспорт в это время был крайне ограниченным. В США поставлялись текстильные изделия, рыбные консервы, морские продукты; в страны юго-восточной Азии – текстиль и каустическая сода. Период с 1953 по 1960 годы – это время восстановления экономики. Промышленность превысила уровень довоенного производства. Это был успех, но японские товары еще не могли конкурировать с изделиями западных стран. Себестоимость японской продукции была выше, а качество ниже. В связи с этим производство товаров ориентировалось на внутренний рынок. В промышленности было применено сильнодействующее и крайне эффективное средство, которое впоследствии выручило японский деловой мир во всех кризисных ситуациях. Оно называется – структурные изменения и реорганизация. Благодаря этому средству быстро повысилась конкурентоспособность японских товаров. Разрыв с западными фирмами на международных рынках таял не по дням, а по часам. Произошло то, что весь мир называет «японским экономическим чудом».

Восхищение экономическим чудом Японии со стороны внешнего мира переросло в тревогу перед «японской угрозой». Превратившись в Великую экономическую державу, Япония неизбежно должна приобрести и соответствующий статус Великой политической Державы.

Научный руководитель: Гриценко Е.А., д.э.н., профессор кафедры экономической теории

**Яценко О.О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС,
2 курс, 3 група**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Пенсійна система – невід’ємна складова системи соціального захисту населення. Вона має забезпечити людей гідним, реальним, постійним та надійним доходом у старості. Для аналізу зарубіжного досвіду пенсійного забезпечення було обрано пенсійну систему

Великої Британії. По-перше, Велика Британія є членом ЄС, тому досвід цієї країни може бути корисним для вивчення, особливо враховуючи європейські прагнення України. По-друге, на думку багатьох науковців, саме британська система пенсійного забезпечення вважається однією з найбільш досконалих у світі.

Пенсійна система Великої Британії регулюється Пенсійним Актом 2007 р. Згідно з цим актом, пенсійний вік тих, хто народився до 5 квітня 1950 р., складає: 65 років для чоловіків і 60 років для жінок. Пенсійний вік для жінок з квітня 2010 р. збільшується до 65 років. Задля отримання пенсії необхідно мати стаж роботи. Для тих, хто досяг пенсійного віку до 6 квітня 2010 р., він складає 44 роки для чоловіків і 39 років для жінок. А для тих, хто досяг пенсійного віку з 6 квітня 2010 р., він складатиме 30 років. Якщо ж не вистачає необхідного стажу роботи, пенсія буде нараховуватися у процентному співвідношенні до тих років, які людина відпрацювала. Її розмір визначається залежно від страхових внесків за цей період.

У країні існує мінімальна пенсія, що становить 102,15 фунтів на тиждень для самотньої людини, у 2011-2012 рр. – це базова державна пенсія. Але поряд з нею існують ще два види пенсій: додаткова державна пенсія та професійна. Додаткова державна пенсія нараховується особам залежно від їх заробітної платні за всі роки праці, але сюди не враховуються ті, хто займався приватною діяльністю. Професійна пенсія нараховується робітнику роботодавцем залежно від прибутку фірми або від вкладів робітника. Тут діють різні схеми, які залежать від місця роботи та роботодавця.

У Великій Британії існує система внесків до страхового фонду. Ці внески роблять як робітники, так і роботодавці. Якщо ж особа працює на себе, то вона самотійно здійснює ці відрахування. Існує три варіанти відрахування внесків. У Великій Британії встановлена початкова межа внесків – певна сума фунтів на тиждень. Особи, які отримують менше нижньої межі доходів, можуть сплачувати самотійно добровільні внески. Цей порядок також стосується і осіб, які не працюють. Ті, хто отримує дохід, який перевищує початкову межу і доходить до верхньої межі, сплачують внесок, який складає 11 %. А якщо ж дохід перевищує верхню межу, то внесок становитиме плюс ще 1 %. Роботодавець з суми, яка знаходиться між нижньою і вищою межею, сплачує 12,8 %.

Окрім цього, пенсія у Великій Британії варіюється залежно від того, чи має особа сім'ю. Також в разі смерті одного з членів подружжя інший може отримувати 50 % додаткової державної пенсії.

На нашу думку, наведені дані свідчать про те, що система пенсійного забезпечення Великої Британії є досить розвинутою і гуманною. Україні варто було б запозичити з цієї системи

демократичний підхід, на якому ґрунтується нарахування пенсійних внесків. По-перше, у нашій країні чимала кількість працівників отримує «офіційно» лише мінімальну заробітну плату. Якщо надати таким людям можливість платити внески добровільно, а також надати їм гарантії щодо залежності їх майбутньої пенсії від величини внесків, ефективність накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні значно б зросла. По-друге, цікавим є досвід відносно пропорційного розподілу відповідальності між найманим працівником і роботодавцем при сплаті пенсійних внесків, коли обидві сторони сплачують приблизно однакову суму. Однак його впровадження в Україні потребуватиме кропіткої законодавчої роботи стосовно зобов'язання роботодавця повністю забезпечувати найманому працівникові компенсацію вартості його робочої сили.

Науковий керівник: Овсієнко О. В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Іванов Д.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України,
1 курс, 3 група**

КОНС'ЮМЕРИЗМ: СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Практично у всіх збірках законів з найдавніших часів містилися норми, що захищали громадян як споживачів. Учені виявили, що навіть у законах Хаммурапі, царя Вавилону, що жив у XVIII ст. до нашої ери, регулювалися кредитні відносини, якість товарів і послуг, визначалась відповідальність за продаж неякісних товарів. Окрема стаття містила заборони на обрахування і обважування покупців та встановлювала відповідальність за ці протиправні дії.

Рух за захист інтересів та прав споживачів одержав назву конс'юмеризм. Фундаментом його розвитку стала фраза президента США Джона Кеннеді: «Споживачі – це усі ми, це величезний економічний прошарок, який здатний впливати досить часто на будь-яке приватне чи державне рішення... Однак це той єдиний голос, якого здебільшого не чути у суспільстві». 1 квітня 1960 р. створено Міжнародну організацію союзів споживачів, до складу якої увійшли організації США, Великої Британії, Голландії, Бельгії, Австралії. 15 березня 1962 р. (тепер 15 березня –

Всесвітній день захисту прав споживачів) була опублікована спеціальна постанова Президента США Джона Кеннеді, що вперше офіційно закріплювала права людини як споживача. Журналісти назвали цей документ «Біллем про права споживачів». Цей документ надавав споживачам право на захист, на інформацію, на вибір та право бути вислуханим.

У 1973 р. 25-ю сесією консультативної асамблеї Європейського Союзу ухвалено Хартію захисту споживачів, яка надає право на захист, на компенсацію у разі збитку, на консьюмерську інформацію, на представництво і консультацію. З прийняттям Маастрихтської угоди 1993 р. стало можливим приймати Директиви щодо споживчих прав. Це привело до створення у структурі Європейської комісії окремого Директорату споживчої політики.

Основним документом сучасного міжнародного консьюмерського руху є Декларація ООН «Керівні принципи для захисту споживачів». Підписала затверджені ООН принципи й Україна. Практичне втілення це знайшло в тому, що Україна перша серед республік колишнього СРСР прийняла Закон «Про захист прав споживачів» у 1991 р. Для практичної реалізації Закону було створено Державну інспекцію із захисту прав споживачів, яка в 1992 р. набула статусу Державного комітету України у справах захисту прав споживачів. Процес становлення та формування системи захисту прав громадянина ґрунтується на статті 42 Конституції України, згідно з якою «державна захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів».

В Україні існує ряд організацій, що захищають права споживачів. Державне патентне відомство покликане контролювати правильність інформації на етикетках, що надається через товарні знаки, символи. Державний комітет України зі стандартизації, метрології та сертифікації розробляє стандарти на всю продукцію, а також перевіряє й сертифікувати її. Українська Асоціація споживачів – національне об'єднання громадян із захисту своїх споживчих прав, яке займається співпрацею з міжнародними організаціями. У 2003 році зареєстрована громадська організація «Експерт», основною метою діяльності якої є виявлення на ринку неякісних, небезпечних для споживання продуктів харчування та інформування про це споживачів. Практичним захистом споживчих прав кожного окремого споживача займаються дві організації: УАС та Управління у

справах захисту прав споживачів Державного комітету України зі стандартизації, метрології та сертифікації.

Науковий керівник: Роздайбіда О.В., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Брояков С.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 7 група**

ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У наш час в Україні існує безліч різних організаційних форм підприємницької діяльності. Проте власне інститут народних підприємств, попри поодинокі випадки його запровадження, значного розвитку ще не отримав.

У період ринкового реформування економіки України було забуто про підприємства, які за своєю природою, традиціями і перспективою найкраще поєднували працю і власність. Ці підприємства іменуються акціонерними або народними, у їх основі передбачена обов'язкова умова – спільна власність на засоби виробництва працівників підприємства з усіма наслідками, що з цього випливають, в тому разі щодо розподілу прибутку.

За розрахунками провідних американських спеціалістів компанії, в яких працівникам належить частина акціонерного капіталу, у середньому щонайменше є у 1,5 рази прибутковішими за звичайні. Задля створення підприємств на основі цієї організаційної форми впроваджуються та застосовуються спеціальні фінансові механізми купівлі робітниками акцій компаній. Ми вважаємо, що принципи діяльності народних підприємств в Україні повинні бути розроблені з урахуванням досвіду і відповідної законодавчої практики інших країн: програми «План робочої акціонерної власності» (ESOP), що на державному рівні діє у США; роботи мондрагонських кооперативів різного типу в Іспанії; досвід кібуців в Ізраїлі. Значну увагу слід приділити вивченню російського федерального закону про народні підприємства, який діє з 1998 р.

Як форма господарювання народні підприємства мають низку переваг для різних категорій працівників і для української держави:

- працівник отримує свою частину доходу підприємства відповідно до результатів своєї індивідуальної праці і кінцевого результату спільної роботи колективу;

- працівник має можливість, не вкладаючи готівкових грошей, накопичувати особистий капітал як частку у капіталі заводу, фабрики, сільськогосподарського підприємства;

- працівник має повну інформацію щодо виробничої діяльності та може контролювати стабільність і перспективність свого народного підприємства;

- працівники мають стимул до інтенсифікації та раціоналізації виробничого процесу, адже від цього безпосередньо залежить їх особистий дохід;

- працівники володіють значними правами в управлінні народним підприємством.

Що стосується недоліків народних підприємств, то вони полягають у такому:

- низька конкурентоспроможність на перших етапах діяльності, яка пов'язана з веденням певними суб'єктами ринку тактики недобросовісної конкуренції;

- існує ризик, пов'язаний з наслідками некомпетентного керівництва;

- певна обмеженість у виробничому розвитку, обумовлена фінансовими обмеженнями.

Але, зважаючи на соціальну спрямованість народних підприємств, треба підкреслити об'єктивну необхідність та доцільність запровадження в Україні цієї форми організації виробничої діяльності.

Науковий керівник: Марченко О. С., д.е.н., професор кафедри економічної теорії

СЕКЦІЯ № 12: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Вовк І.А., к.е.н., доц.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії

ЮРИДИЧНА ПОСЛУГА ЯК ПРОДУКТ ВИРОБНИЦТВА ЮРИДИЧНОЇ ФІРМИ

Продуктом, який юридична фірма виробляє і пропонує клієнтам, є юридичні послуги. Розуміння природи юридичної послуги важливе в аспекті забезпечення ефективного менеджменту юридичної фірми, ведення юридичного бізнесу і розуміння закономірностей функціонування ринку, на якому працюють юридичні фірми.

Під юридичними послугами розуміють професійні дії фахівців з права, спрямовані на задоволення потреб чи забезпечення вигод фізичних чи юридичних осіб шляхом надання їм правової допомоги на комерційній основі. Природа юридичної послуги осмислюється через аналіз ознак, властивих останній. Серед таких ознак ми виділяємо:

1) нематеріальний характер юридичної послуги, яку, на відміну від товарів матеріального характеру, не можна вивчити й оцінити до моменту її отримання;

2) професійність послуги, яка надається фахівцем у сфері права;

3) творчий характер юридичної послуги, надання якої вимагає від юриста креативності мислення, нестандартності, інноваційності підходів у вирішенні завдань, які ставить перед ним клієнт;

4) невіддільність від джерела, що означає, що юридична послуга надається у тісному зв'язку між юридичною фірмою і клієнтом. Отримуючи послугу, клієнт ніби бере участь в її наданні, надаючи юристу необхідну інформацію, впливаючи на ухвалення ним рішень у тих чи інших ситуаціях (наприклад, вироблення процесуальної позиції у справі), визначення стратегії взаємодії з контрагентами та партнерами по бізнесу (приміром, при розробленні плану злиття декількох господарюючих суб'єктів) тощо;

5) мінливість якості послуги (наприклад, перемога в одній судовій справі і програш в іншій), що зумовлюється специфікою правової ситуації, в якій надається послуга (стан законодавства чи судової практики, правова позиція клієнта тощо). Крім того, різні

фірми чи юристи можуть надавати однакову послугу різної якості через різницю у рівні фахової підготовки, знань і досвіду юристів, які працюють у фірмі, різними методиками роботи та ін. У зв'язку з цим велике значення для юридичної фірми має репутаційний чинник та історія взаємовідносин з клієнтами, якої зазвичай цікавляться потенційні споживачі послуг фірми перед тим, як до неї звернутися;

6) відсутність чіткого критерію якості послуги. В одних ситуація і програш судової справи може вважатися успіхом юриста, який домогся зменшення покарання, суми заборгованості чи податкового штрафу, а в інших – навіть виграш може бути розцінений клієнтом як поразка, через те, що певні цілі, які ставилися перед юридичною фірмою, не були досягнуті (приміром, у позові про захист честі і гідності задоволена вимога щодо спростування певної інформації, але відмовлено у відшкодуванні моральної шкоди);

7) незбережуваність послуги, яка споживається у момент її отримання;

8) довірчий характер юридичної послуги, якісне надання якої вимагає встановлення довірливих стосунків між клієнтом і юристом. При чому ця довіра має бути гарантована з боку фірми обов'язком дотримуватися режиму конфіденційності щодо усієї інформації, наданої клієнтом.

**Салогуб М.Г.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 1 група**

ЕФЕКТИВНИЙ ЛІДЕР В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Лідер (від англ. leader – той, що веде за собою) – авторитетний член організації чи соціальної групи, особистий вплив якого дозволяє йому відігравати істотну роль у соціально-політичних ситуаціях і процесах, у регулюванні взаємовідносин у колективі, групі, суспільстві.

Серед інтелектуальних здібностей лідера слід виділити: розум і логіку, розсудливість, проникливість, оригінальність, концептуальність, освіченість, знання справи, розвинуті мовні навички, допитливість, інтуїцію. Визначальними рисами характеру є: ініціативність, гнучкість, пильність, творчість, чесність, особистісна цілісність, сміливість і самовпевненість,

врівноваженість, незалежність і амбіційність, потреба у досягненнях, настирливість і наполегливість, енергійність, владність, працездатність, агресивність, прагнення до відповідальності, чуйність. Крім того, справжній лідер здатний набувати навички та вміння, заручатися підтримкою, кооперуватися, завойовувати популярність і престиж, має такт і дипломатичність, вміє брати на себе ризик і відповідальність, організовувати, переконувати, змінювати себе, бути надійним, жартувати і розуміти гумор, розбиратися в людях.

Розуміння феномена лідерства неможливе без аналізу взаємодії лідера і групи. Ефективний лідер правильно оцінює свої лідерські якості і сфери їх застосування; не замикає на собі всі лідерські функції, а делегує їх членам колективу, залишивши для себе стратегічно важливі й визначальні (тим самим лідер отримує статус головного, а члени колективу – відповідальність); випереджає членів колективу за рівнем загального розвитку, не стаючи при цьому недосяжним; володіє психологічними засобами впливу на колектив; виявляє волю і прагнення до безперервного самовдосконалення, розвиває харизматичні якості. Лідер сприймається колективом як «кращий за всіх», є прикладом для групи і здійснює ефективне керівництво нею. При цьому він не віддаляється від групи. Лідер постійно виправдовує очікування своїх прихильників.

Отже, важливі риси ефективного лідера – наявність інтелектуальних здібностей; високий адаптаційний ресурс (пристосування до обставин і життя в цілому); схильність до домінування; екстравертність; схильність до змін; висока ступінь чутливості у сфері міжособистісних відносин. Слід відзначити, що на ефективності діяльності лідера позначається рівень взаємодії таких параметрів: а) відчуття вірогідності досягнення успіху; б) прогнозування наслідків успіху чи неуспіху у вирішенні управлінських ситуацій; в) мотивації діяльності (так званого особистісного фактора).

Однією з найважливіших складових особистості лідера є його система переконань і цінностей. Нагальним завданням ефективного лідерства є необхідність надання працівникам підтримки, формування особливих взаємовідносин та використання відповідних інструментів для формування переконань і очікувань відносно даної цілі і ситуації. Однією із найважливіших стратегічних навичок лідера є здатність знайти і чітко сформулювати причини, за якими слід узяти участь в реалізації даної місії. Створення атмосфери, в якій цілі і погляди спрямовані на вирішення суспільних проблем, а робочі процеси пов'язані з організаційними

цілями, стає основою для формування стійкої конкурентоспроможності. Цьому сприяє розвиток діагностичних здібностей керівника, оскільки створення сенсу діяльності організації потребує уміння мислити по-новому.

Отже, успішні лідери навчилися майстерно прогнозувати шляхи розвитку бізнесу, знаходити нові можливості, перебуваючи під тиском, служити людям, якими вони керують, і долати труднощі.

Науковий керівник: Чуприна О. О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Бондарева Н. М.,
НУ«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
1 курс, 14 група**

ДІЛОВІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА

Збільшення ефективності виробництва є однією з найактуальніших проблем, успішне вирішення якої дає величезні можливості для подальшого розвитку економіки країни і підвищення рівня життя населення. Економічна ефективність виробництва означає результативність виробництва, тобто досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах і мінімальних ресурсах. На підвищення ефективності виробництва впливає наявність або відсутність багатьох факторів. Таким немаловажним фактором є наявність кваліфікованих управлінців (менеджерів).

Менеджер – це особа, яка обіймає постійну управлінську посаду і наділена повноваженнями ухвалювати рішення в певних видах діяльності організації, що функціонує в ринкових умовах. Сучасний менеджер – особа, яка має поєднувати у собі не тільки необхідні знання та вміння для здійснення управлінської діяльності, але й володіти специфічними рисами характеру, психологічними якостями, ментальністю. Багато вчених намагалися сформулювати основні вимоги, яким повинен задовольняти ідеальний менеджер. Але виявилось, що встановити такі конкретні вимоги практично неможливо, оскільки вимоги до менеджера не можуть бути однаковими за всіх умов, а залежать від особливостей середовища, в якому менеджеру доводиться працювати. Але в той же час умови роботи в процесі розвитку підприємства можуть і повинні трансформуватися, і тому менеджеру важливо мати

здатність змінювати методи і стиль керівництва залежно від створюваних умов. У цьому і полягає, зокрема, здатність менеджера за будь-яких умов успішно керувати бізнесом.

Важливим для менеджерів є розуміння потреб і запитів працівників, вміння правильно оцінювати їх потенціал та індивідуальні особливості, прислухатися до думок, порад і рекомендацій членів колективу, сприяти розвитку їх ініціатив та оптимально використовувати їх у практичній роботі.

До основних рис характеру ефективного менеджера можна віднести самостійність і творчий характер мислення, ініціативу, цілеспрямованість. Успіх на теренах управлінської роботи багато в чому визначається аналітичними здібностями, гнучкістю у відносинах з людьми, а також відповідальним ставленням до роботи, діловою завзятістю.

Іншу групу якостей, необхідних будь-якому менеджеру, утворюють якості професійні. Це – компетентність, тобто система спеціальних знань і практичних навичок (вона буває спеціальною та управлінською), а також культура – загальна, технічна, економічна, правова, інформаційна, психолого-педагогічна. Важливим проявом управлінської компетентності є вміння організувати колектив, налаштувати його на досягнення цілей і реалізацію завдань, які поставили перед фірмою. Теорія менеджменту ґрунтується на тому, що тільки згуртований колектив може працювати на повну силу. Згуртувати його можна за допомогою авторитету поважної людини, того, кому всі готові підкорятися беззаперечно. Розуміння ситуації і знання того, як управляти людськими ресурсами, – найважливіші компоненти ефективного керівництва, і як наслідок – ефективного виробництва.

Науковий керівник: Вовк І. А., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Вербова Я.Г.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури України,
2 курс, 5 група**

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ринковий механізм функціонування економіки ставить нові вимоги до внутрішнього механізму управління підприємством,

ефективність функціонування якого повинна забезпечуватися під впливом удосконалення організації виробництва, праці та управління. У цих умовах основну роль у підвищенні ефективності управління підприємством відіграє стимулююча функція. Тобто ядром механізму управління повинна бути система стимулів, які формують спонукальні мотиви до підвищення ефективності функціонування підприємства в цілому.

Мотивація в організаційному контексті – це процес, за допомогою якого керівник спонукає інших людей працювати для досягнення організаційних цілей, цим самим задовольняючи їхні особисті бажання і потреби.

Мотиваційний механізм являє собою комплекс організаційно-економічних, матеріально-технічних та соціально-психологічних інструментів і методів спонукання до ефективної праці для забезпечення досягнення мети мотиваційної політики.

Мотиваційний механізм управління підприємством має базуватися на таких принципах: заробітна плата безпосередньо повинна залежати від результатів праці і в той же час впливати на показники трудової діяльності; крім заробітної плати, як відносно постійної величини, для стимулювання робітників мають використовуватися інші джерела у виді премій, доплат, надбавок та ін.; кожне підприємство повинне розробляти власну ефективну систему мотивів і стимулів, що забезпечують активізацію діяльності персоналу відповідно до поставленої перед підприємством мети; мотивація праці персоналу повинна бути нерозривно пов'язана з розвитком підприємства, спрямована на повну реалізацію можливостей працівника.

Цей механізм охоплює, як правило, три підсистеми мотивів, кожна з яких спрямована на досягнення певних цілей підприємства, а саме: мотиваційний механізм високоякісної продуктивної праці; мотиваційний механізм науково-технічного розвитку виробництва; мотиваційний механізм підприємництва.

Мотиваційний механізм високоякісної продуктивної праці спрямований на раціональне використання виробничих ресурсів, підвищення продуктивності праці, бездефектне виготовлення продукції, скорочення термінів освоєння виробництва нової конкурентоспроможної продукції. Мотиваційний механізм науково-технічного розвитку виробництва спрямований передусім на підвищення науково-технічного рівня підприємства, створення та освоєння нових видів продукції. Мотиваційний механізм підприємництва спрямований на виживання та досягнення успіху в умовах конкуренції в коротко- і довгостроковому періодах. Функціонування цього механізму забезпечують мотиви конкуренції і

кооперації при створенні нової продукції і технології, підприємницької стратегії, мотиви підприємницького ризику, мотиви підприємницьких реакцій на зміну зовнішнього оточення, мотиви внутрішнього підприємництва, які забезпечують гнучкість управління і сприйняття нововведень.

Таким чином, ефективна реалізація мотиваційного механізму дозволить працівнику: отримати можливість кар'єрного зростання; сформувати відчуття власної значущості у діяльності всього підприємства та адекватно оцінити свої можливості; розвинути свій професіоналізм та допомогти у цьому іншим; швидко адаптуватися до змін; досягти поставлених цілей.

Отже, розробка і запровадження ефективного мотиваційного механізму сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і, в кінцевому результаті, прибутковості підприємства.

Науковий керівник: Макуха С.М., д.е.н, професор кафедри економічної теорії

**Стебасва Г. І.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 4 група**

МЕТОД «БАТОГА ТА ПРЯНИКА» ЯК БАЗОВИЙ У МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Мотивація – це процес заохочення себе та інших до праці з метою досягнення особистих цілей або цілей організації. Мотиваційний процес складається зі стадій виникнення фізіологічних, психологічних або соціальних потреб; пошуку шляхів задоволення, пригнічення або непомічання потреб; визначення напрямів дій; виконання дій; одержання винагороди за виконану дію; задоволення потреб. Інтерес дослідників до проблеми мотивації виник одночасно з розвитком системи управління. Спроби побудувати універсальну модель мотивації праці, яку можна було б застосувати в будь-якій ситуації стосовно будь-якого працівника, характерні для сучасного менеджменту.

Метод «батога і пряника» – це один із найдавніших прийомів стимулювання людини до певної діяльності. Цей метод виник мало не з появою людини розумної. Він полягає у використанні по черзі винагород, призначених для задоволення передусім найпримітивніших, базових потреб людини, та покарань для того,

аби підштовхнути людину до певних дій.

«Батіг» – це певний негативний наслідок невиконання або неналежного виконання робітником поставленої перед ним задачі. Маючи страх чи небажання отримати покарання, робітник працює ефективніше та більш якісно.

«Пряник» – винагорода, бонус працівнику за якісно виконану роботу, за її закінчення у встановлений термін. Робітник працює заради позитивного наслідку, що очікує його разом з закінченням, виконанням наданого обсягу роботи.

Однак, потрібно зауважити, що ці два методи взаємопов'язані і зазвичай застосовуються у сукупності. Оскільки, якщо використовувати тільки «батіг», то працівник стає незацікавленим у виконанні роботи, оскільки це тягне для нього тільки негативні або нейтральні наслідки, тому він буде працювати лише за необхідністю, без ініціативного бажання працювати самостійно. В свою чергу виключно «пряник» формує у працівника корисливі наміри та дозволяє йому залишатися безкарним за свої помилки, а це може негативно вплинути на якість виконуваної роботи.

Таким чином універсальне поєднання «батога та пряника» є основою мотивації персоналу, так званим «скелетом» будь-якої системи мотивації до праці. Інші методи лише доповнюють, уточнюють, але не виключають його.

Однак деякі фахівці вважають, що для співробітника, зануреного в творчу роботу або роботу, яка передбачає пошук нестандартних рішень, мотивація «батога та пряника» є надто спрощеною, оскільки заснована на зовнішніх стимулах (кара або похвала), а креативний підхід не терпить жодних умов. Однак виконання чи невиконання будь-якої роботи, навіть творчої, передбачає врешті решт або заохочення, або відсутність останнього чи навіть стягнення, що і підтверджує базову функцію методу «батога та пряника».

Для менеджера головним завданням є знайти ті стимули, які цікавлять кожного з підлеглих, і використовувати їх в управлінні. Адже для кожного працівника потрібно підібрати свій «батіг та пряник». Керівники вигадують нові й нові методи мотивації, застосовуючи світовий досвід, звертаючись за допомогою до самих працівників, для того щоб підвищити ефективність та заохотити персонал до праці. Але всі системи мотивації в різних компаніях працюють абсолютно по-різному. Тому дуже важко знайти універсальний набір мотиваційних методів для персоналу кожного підприємства. Однак базові «батіг та пряник» наявні у будь-якій

системі мотивації до праці, що підтверджує їх велике значення для процесу мотивації персоналу.

Науковий керівник: Чуприна О.О., канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії

**Микиташ Ю.Р.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 4 група**

АУТСОРСИНГ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

З розвитком ринкової економіки і конкуренції кожний суб'єкт намагається знайти нові форми та методи покращення управлінської системи. Тому підвищується інтерес до такого нового підходу в управлінні та прийнятті організаційних рішень, який називають аутсорсингом.

Аутсорсинг (англ. outsourcing) – метод організації управління діяльністю фірми, що полягає у передачі непрофільюючих функцій іншим виконавцям.

Аутсорсинг персоналу в даний час не дуже розвинений в Україні, і його термінологія поки що не усталена, тому на практиці можуть застосовуватись кілька назв цього процесу, найпоширеніші з яких:

1. Лізинг персоналу – оренда персоналу на довгостроковій основі. Спеціаліст значиться в штаті компанії-лізингодавця.
2. Temporary staffing – набір персоналу на короткостроковий період (звичайно до трьох місяців).
3. Аутстафінг персоналу – аутсорсингова компанія приймає у свій штат уже працюючого в клієнтській компанії спеціаліста.
4. Аутсорсинг персоналу – покупка не праці певного спеціаліста, а послуги, що необхідна компанії в конкретний період часу.

Варто зазначити, що аутсорсинг (аутстафінг) персоналу дедалі більш упевнено впроваджується в управлінську діяльність вітчизняних компаній, серед яких Нікопольський південнотрубний завод, Укрзалізниця, компанія «Астеліт», ВАТ «Лукойл» та ін., хоча цей процес ще не набув масштабності, характерної для розвинених країн, де прикладом використання цього методу є такі відомі компанії як Dell, Nike, Ford, General Motors, Chrysler та ін.

Серед основних причин занижених темпів розвитку

вітчизняного ринку аутсорсингу можна зазначити:

- на ринку, як і раніше, недостатньо невеликих і середніх компаній, що спеціалізуються на наданні аутсорсингових послуг;
- недостатня рішучість і послідовність керівництва частини компаній у реалізації політики аутсорсингу.

На українському ринку в умовах глобалізації для великих підприємств промислового спрямування доцільно крім непрофільних функцій підприємства передавати на аутсорсинг частину виробничих функцій, пов'язаних з виготовленням напівфабрикатів і комплектуючих, залишивши за собою лише збиральну функцію, що підвищить якість комплектуючих за рахунок більш досконалого обладнання. Середній та малий бізнес може зайняти нішу надання аутсорсингових послуг для великих підприємств, що зумовить взаємовигідну співпрацю та можливості виходу на зовнішній ринок.

Отже, можемо зробити висновок, що з загостренням конкуренції на ринку вітчизняним компаніям відкривається можливість звернутися до переваг аутсорсингу, що дозволить суттєво знизити витрати виробництва, а тому підвищити загальну конкурентоспроможність підприємства та його прибутковість. Використовуючи аутсорсинг, можна досягти стабілізації відносин між замовником та виконавцем, уникнути дублювання функцій, отримати повний спектр зазначених послуг. При цьому важливу роль відіграє взаємодвіра учасників, тож більш ефективним буде довгострокове використання послуг одного підрядника. Все сказане свідчить, що для України, на разі, відкривається чудова перспектива щодо впровадження аутсорсингу як для малого, так і для великого бізнесу.

Науковий керівник: Чуприна О. О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Фроленко В.В.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 1 група**

РОЛЬ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Оптимізація організації праці та власного життя належить до найважливіших завдань сучасного виробництва послуг, є одним

з найактуальніших питань, поставлених підприємством у період інтенсифікації діяльності, трансформаційних процесів. Сьогодні багато справ вирізняються різноплановістю, багатогранністю, складністю, творчим підходом, тому без раціональної системи управління часом успішно виконувати роботу неможливо. Ефективне використання трудових ресурсів, створення сприятливих умов праці впливають на рівень її продуктивності, на здатність організувати своє життя.

Тайм-менеджмент – це система, спрямована на узгодження своїх дій із часом, наука про те, як спланувати чіткий графік роботи та життя на день, тиждень, місяць, рік, з метою його оптимізації та налагодження ефективнішого використання. Він стосується не лише організації робочого часу, а й обстановки робочого місця, спілкування з колегами й багатьох інших чинників.

За даними фірми «Esselte Leitz», яка опитала 2500 керівників вищої ланки Європи та США, німецькі менеджери проводять на роботі 70 годин на тиждень, англійські – 60, американські – 58, французькі – 56, шведські – 54 години. 23 % опитаних німецьких менеджерів працюють по 80 годин на тиждень, 24 % – по 100 годин. Для 75 % опитаних робочий тиждень перетворився в семиденку. Найстрашнішими «вбивцями» часу стали засідання, конференції, наради тощо, котрі займають до 65 % робочого часу. При цьому 80 % менеджерів висловлюють невдоволення організацією подібних заходів і вважають, що втрачають на цьому до 30 % свого часу. Дослідження міжнародної консультаційної компанії «Chipin & Partner» показують, що 36 % (78 днів на рік) робочого часу витрачається даремно. Головними причинами експерти називають недостатнє планування та недостатній контроль. 43 % свого часу керівники вищої ланки витрачають не на керівництво, а на адміністрування й паперову роботу.

Окрім цього, існує безліч причин, які впливають на управління часом. Найбільш розповсюджені такі: непередбачувані обставини і справи; невміння відмовитися від виконання завдань, що не стосуються службових обов'язків або які неможливо виконати в конкретний період часу; часта зміна справи в процесі її виконання; відсутність чітких цілей та критеріїв виконання справи, згуртованості в роботі.

Для управління своїм часом та подолання причин його втрати, необхідно застосовувати ряд оптимізаційних практичних заходів, а саме:

- 1.Сортування: позбутися всього непотрібного.

2. Дотримуватися порядку: визначити для кожної речі своє місце.

3. Утримувати робоче місце в чистоті.

4. Стандартизувати процедури підтримки чистоти й порядку.

5. Вдосконалювати порядок, стимулювати його підтримку.

Таким чином, роль тайм-менеджменту в підвищенні ефективності роботи підприємства чи фірми є реальною і вагомою, його переваги такі: дозволяє досягти встановлених цілей на основі повсякденного вирішення основних задач, інші делегувати підлеглим або співробітникам; дає можливість визначити пріоритети при виконанні всіх видів робіт і раціонально використовувати свій час; допомагає розвивати в собі більш гнучке та спокійне ставлення до змін за рахунок оперативного корегування плану дій, використання змінних блоків подібних за характером завдань, формувати «ефективне» мислення працівника.

Науковий керівник: Чуприна О.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

**Рябуха О. О.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
факультет підготовки юристів для МЗС України,
2 курс, 3 група**

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ В УКРАЇНІ

У сучасному світі соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятим правилом, якого дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу. У нашій країні Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні, який визначає принципи і завдання соціально відповідального бізнесу, був підписаний 16 грудня 2005 року.

Згідно з Меморандумом про соціальну відповідальність бізнесу в Україні, під поняттям «соціальна відповідальність бізнесу» слід розуміти відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, споживачів, працівників, партнерів; активну соціальну позицію компанії, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

З кожним роком все більшої актуальності серед бізнесових структур набуває концепція корпоративної соціальної відповідальності. Це стає бізнес-стратегією багатьох міжнародних

та вітчизняних компаній. Українські компанії мають багато прикладів відповідальної поведінки: від покращення умов роботи працівників чи запровадження нових технологій, до активної благодійної діяльності.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) широко розповсюджена і у вітчизняних юридичних компаніях. Наприкінці 2012 року Центр «Розвитку КСВ» у партнерстві з ЮРЛІГОЮ провели оцінювання веб-сайтів 65-ти українських юридичних компаній України на предмет їхньої активності в сфері корпоративної соціальної відповідальності. Але результати цього дослідження виявили негативні фактори, зокрема, жодна з компаній не готує нефінансових звітів; юридичні компанії не приділяють достатньої уваги розкриттю інформації щодо політики і проєктів у сфері КСВ:

- лише 19 компаній надають інформацію про свою діяльність з розвитку та підтримки громад (надання про bono послуг соціально незахищеним верствам населення, участь у розробці нормативно-правових актів України, реалізацію програм стажування студентів юридичних факультетів, запровадження стипендіальних фондів тощо);

- 9 компаній надають інформацію зі сфери трудових відносин. Зазвичай, компанії на своїх сайтах лише зазначають, що вони забезпечують гідний рівень заробітної плати та умов праці;

- тільки 2 компанії повідомили про свої зусилля у зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище (впровадження елементів «Зеленого офісу»).

Фактична відсутність інформації на сайтах юридичних компаній стосовно політики КСВ свідчить про те, що вона не розглядається компаніями як репутаційна складова та конкурентна перевага. Крім того, компанії намагаються уникнути публічності, щоб не привертати увагу податкових органів та органів місцевої влади, які можуть бути зацікавлені у примусовому їх залученні до вирішення соціальних проблем окремого регіону чи країни у цілому. Здійснення будь-яких соціальних заходів може бути розцінене як ознака того, що вони приховують свій прибуток.

Серед основних проблем, які є перепонами в активному впровадженні концепції КСВ в юридичних компаніях в Україні, є: фрагментарний підхід до впровадження концепції КСВ; відсутність системи соціальної (нефінансової) звітності; відсутність законодавчих норм та правил в сфері КСВ; відсутність економічної зацікавленості у реалізації принципів соціальної відповідальності.

Науковий керівник: Овсієнко О.В., к.е.н, доцент кафедри економічної теорії

Лисицька Т.Г.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
господарсько-правовий факультет,
2 курс, 9 група

ІННОВАЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ (НА ПРИКЛАДІ САЙТУ СОЦІАЛЬНИХ ПОКУПОК DARBERRY.RU)

Логіка розвитку бізнесу вимагає підвищення рентабельності виробництва і розширення асортименту. Обидві ці цілі або одну з них можна досягти, розробляючи нові продукти. Зрозуміло, це не єдиний інструмент для досягнення зазначених цілей, але дуже важливий. У результаті успішного виведення на ринок нового продукту компанія зазвичай або розширює свою продуктову лінійку, або закріплює за собою нову товарну категорію. Найбільш часто зустрічається, звичайно, перший варіант: він простіший і менш ризикований. Зате у разі виведення на ринок абсолютно нового продукту можна отримати набагато більший прибуток і зайняти стратегічно вигідну позицію лідера в новій товарній категорії.

У процесі створення новинок існує безліч підводних каменів: треба правильно організувати їх розробку, вгадати з продуктом, провести тестування і, звичайно, правильно вивести на ринок збуту. Посилення конкуренції вимагає від учасників ринку постійної напруги в боротьбі за становище на цьому самому ринку. Не рухаючись ж, тобто нічого не роблячи і не міняючи, можна опинитися далеко позаду своїх конкурентів. Ринкові новинки – це один з елементів такого руху. Як результат успішного виведення на ринок нового продукту компанія або розширює свою продуктову лінійку, або закріплює за собою нову товарну категорію. В основу досягнення таких результатів на підприємстві покладена робота служби маркетингу і, зокрема, одного з напрямків його діяльності - інноваційного маркетингу.

Інноваційний маркетинг – це діяльність на ринку нововведень, спрямована на формування або виявлення попиту з метою максимального задоволення запитів і потреб, що базується на використанні нових ідей щодо товарів, послуг і технологій, які найкращим чином сприяють досягненню цілей організації та окремих виконавців.

Однією з таких інноваційних ідей було створення російського сайту соціальних покупок Darberry.ru. Він є аналогом чи навіть клоном американського сайту Groupon. Проект був запусканий у березні 2010 р. п'ятіркою компаньйонів. У квітні сайт

уже почав приносити прибуток, а через три місяці після запуску до засновників надійшла пропозиція від Groupon про покупку контрольного пакету акцій. Засновники до листопада 2011 р. залишалися в компанії на посадах топ-менеджерів.

Сенс цього сайту полягає в рекламі вигідних знижок і пропозицій для користувача сайтом, яким може бути кожен бажаний. Людина повинна купити купон на якийсь товар чи послугу, що розміщені на сайті, і скористатися цим купоном протягом певного часу (зазначається на сайті). Наприклад, власнику ресторану обіцяють привести велику кількість клієнтів у ті дні і години, коли вони є затребуваними. Натомість власник надає 50 % знижку клієнту, а від суми, що залишається, 25 % переходить сайту. Статистика свідчить про те, що 80 % постачальників переукладають договори з Darberry. У разі виникнення скарг у споживачів сайт повертає кошти і інформує постачальника про потребу в розв'язанні проблеми, що виникла. Зараз щомісячний прибуток Groupon становить близько \$1 млн, і це, безумовно, свідчить про успіх цього проекту. Цей сайт є чудовим прикладом інновації у запровадженні нового товару на ринках збуту, бо у наш час реклама в світовій мережі посідає найперше місце по швидкості і якості розповсюдження.

**Науковий керівник: Шевченко Л.С., д.е.н., професор,
зав. кафедри економічної теорії**

ЗМІСТ

ЗВЕРНЕННЯ ДО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ШЕВЧЕНКО Л.С.	2
 СЕКЦІЯ № 1: ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА УЧАСТЬ У НИХ УКРАЇНИ	
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА УКРАЇНА Кудрявцева Г. О.	4
ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ Калита А. В.	5
ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПЛЕННЯ УКРАЇНИ В ЄВРОСОЮЗ Свиридова О. В.	7
ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ Усик О. В.	9
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАПРЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ЯК КУРС ДО СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ Пахомов М. С.	10
ПРАВОВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ОСНОВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ Коряк О. О.	12
BRICS: РЕАЛЬНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ Клочко Т. Ю.	14
 СЕКЦІЯ № 2: МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ	
ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ЗА СПЕЦИФІКОЮ РЕГУЛЮВАННЯ Лещишина О. І.	16

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ І НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ	
Васильченко А. В.	17
ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНИХ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
Пуя М. В.	19
ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІТИКИ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ	
Сидорчук Г. С.	21
СТРАТЕГІЯ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	
Кондратюк А. С.	22
ДЕМПІНГ ТА АНТИДЕМПІНГОВІ ЗАХОДИ В УКРАЇНІ	
Іщенко О. В.	24
МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ В МЕЖАХ СОТ	
Губанова А. В.	26
СЕКЦІЯ № 3: ПРИЧИНИ, ФОРМИ ТА НАСЛІДКИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ	
МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СВІТУ: ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА НАСЛІДКИ	
Осика Ю. В.	28
МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ	
Полич В. П.	29
МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ	
Куцинда М. В.	31
БЕЗРАБОТИЦА В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ І ПУТИ ПРЕОДОЛЕННЯ	
Попович С. К.	32
БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	
Івасенко А.О.	34

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ ІМІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ Поліщук О. М.	36
--	----

ЕМІГРАЦІЯ КВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ З УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ Будакова В. І.	37
---	----

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ Ісаєва К. О.	39
--	----

СЕКЦІЯ № 4: РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК УКРАЇНИ ТА СВІТУ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ Івченко В. В.	41
---	----

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА СУЧАСНЕ СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО Білецька Л. В.	42
--	----

ОСНОВНІ ФОРМИ ТА ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ Дерев'яно В. В.	44
---	----

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ Дубаневич О. С.	46
---	----

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ В УКРАЇНІ Овчаренко І. М.	47
---	----

ПРОБЛЕМА ВІДТОКУ КАПІТАЛУ З УКРАЇНИ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ Зелінський В. І.	49
---	----

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ ВИТОКУ КАПІТАЛУ З УКРАЇНИ Дзюба Д. В.	51
---	----

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СЕРЕДНЬОГО ТА МАЛОГО
БІЗНЕСУ В ЦІЛЯХ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ В
УКРАЇНІ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)**

Соколова А. О. 53

**СЕКЦІЯ № 5: ЗАКОНОМІРНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО
РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ**

МВФ И СТРУКТУРА ОРГАНОВ ЕГО УПРАВЛЕНИЯ

Хватов А. Д. 55

**РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ У
СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Погорелова Г. С. 56

ЧИ МОЖЕ ВИЖИТИ УКРАЇНА БЕЗ КРЕДИТІВ МВФ?

Чех М. О. 58

**ВПЛИВ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ НА
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИЙ БАЛАНС ДЕРЖАВИ**

Бужор А. О. 59

ПРОБЛЕМИ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Кучерявий В. В. 61

**ШЛЯХИ ПОГАШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ
ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ УКРАЇНИ І РОЛЬ ДЕРЖАВИ В
ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Васильченко Є. В. 62

**ДЕФОЛТ ЯК ІНДИКАТОР ЛІКВІДНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ
СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМ АКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО
ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

Корицький В. А. 64

**МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ: СУТНІСТЬ, ЧИННИКИ,
СПОСОБИ ПЛАТЕЖУ ТА ФОРМИ**

Чініна О. Е. 66

**СЕКЦІЯ № 6: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
Лизогуб В. А.	68
ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО -ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	
Клименко С. С.	70
УКРАЇНСЬКЕ «ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО»	
Сікора І. І.	72
ЕКОНОМІЧНА КРИЗА В УКРАЇНІ 2008-2009 РР. АНТИКРИЗОВИЙ ДОСВІД ПОЛЬЩІ	
Буряк С. І.	73
ПРОБЛЕМИ ПРОПОРЦІЙНОСТІ У ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСАХ	
Лисенко А. В.	75
РОЛЬ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ	
Солдатенко М. А.	77
ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	
Моржановська А. І.	78
МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНО-ДОМІНАНТНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	
Пакуліна Г. С.	80

**СЕКЦІЯ № 7: РОЗБУДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В
УКРАЇНІ**

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ	
Шевченко Л. С.	83

ОБҐРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ МЕЖ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ	
Чуприна О. О.	86
РОЗВИТОК ВІЛЬНОГО АСОЦІЮВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА	
Губін К. Г.	89
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ФАКТОРИ, ЩО ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ СТАНОВЛЕННЮ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ	
Бороденко М. М.	91
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	
Ковтун А. С.	92
ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	
Мандзюк м. М.	94
БЛАГОДІЙНІСТЬ – ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ФІРМИ	
Смерчинська Н. С.	95
ЧАК ФІНІ-НАЙЩЕДРІШИЙ ФІЛАНТРОП СУЧАСНОСТІ	
Калашник М. В.	97
РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ БЛАГОДІЙНОСТІ В УКРАЇНІ	
Алі Н. А.	99
ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЕВТАНАЗІЮ	
Максимович В. І.	100
СЕКЦІЯ № 8: ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ ТА ШЛЯХИ БОРОТЬБИ З НЕЮ	
СТАН ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ДЕТЕРМІНАНТ ЛАТЕНТНОЇ ВІКТИМНОСТІ	
Дарнопих Г. Ю.	103

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ Черкашин С. В.	105
НАЯВНІ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ Божко Ю. М.	107
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КІПРУ ЯК ОФШОРНОЇ ЗОНИ Винник В. В.	109
КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ Молькіна Є. С.	111
ЗНИЩЕННЯ КОРУПЦІЇ-ШЛЯХ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ПІДНЕСЕННЯ. "ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО" ЛІ КУАН Ю Бах І. С.	112
ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА Грантовська Д. О.	114
НЕЛЕГІТИМНІ МЕТОДИ КОНКУРЕНЦІЇ Левандовська І. В.	116
СЕКЦІЯ № 9: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ	
ВІРТУАЛЬНА ФІРМА: ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ Гриценко О. А.	118
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ Білих Є. О.	120
НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ Павленко Ю. О.	122

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ-ОСНОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Оганісян А. Г.	123
ИННОВАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ	
Смирнова Е. С.	125
ІННОВАЦІЙНІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ	
Григорова Д. А.	127
СЕТЕВАЯ ЭКОНОМИКА КАК ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ИННОВАЦИЯ	
Жуков М. А.	129
ІНТЕРНЕТ-ЕКОНОМІКА ЯК СФЕРА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Белих Я. Є.	131
MEASURING OF INNOVATIONS IN MANAGEMENT	
Shevchuk A.	132
CRISIS MANAGEMENT POLICY FOR ENTERPRISES: STAFF ASPECTS	
Tkachova E.	134
СЕКЦІЯ № 10: ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ТА ОПТИМАЛЬНИХ МЕЖ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ В ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ	
РИНКОВА ЕКОНОМІКА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	
Конощук С. В.	136
ЛІБЕРТАРІАНСЬКА ТЕОРІЯ ВІЛЬНОГО РИНКУ	
Юшенко С. А.	137
РИНКОВА РІВНОВАГА: НЕВИДИМОЮ РУКОЮ РИНКУ ЧИ ДЕРЖАВНОЮ РУКОЮ ЗАКОНУ	
Яшина К. С.	139
РОЛЬ ДЕРЖАВИ В МЕХАНІЗМІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
Клименко А. В.	141

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	
Радченко О. С.	142
«ФИАСКО» ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ: ФОРМЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ	
Немашкало Е. Ю.	144
АНТИМОНОПОЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЙОГО ІНСТИТУЦІЙ	
Кібальник С. О.	145
STATE CONTROL OF GENETICALLY MODIFIED PRODUCTS CONSUMPTION	
Hotselyuk I.	147
ЗАКОНОДАВЧА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	
Остапенко Ю. І.	149
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТУ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)	
Русанова В. Б.	151
СЕКЦІЯ № 11: СВІТОВИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ	
РИСИ МІЖДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ	
Нечипорук Л. В.	154
ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
Овсієнко О. В.	155
ЗНАЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СУЧАСНОГО ФАКТОРА СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	
Юзефович Т. І.	158

ГЛОБАЛЬНА ІНФОРМАЦІЙНА НЕРІВНІСТЬ Дмитренко К. В.	159
УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА В ЯПОНІЇ Мінаєва Т. В.	161
«ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЧУДО» ЯПОНИИ Зайцева М. А.	163
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Яценко О. О.	164
КОНС'ЮМЕРИЗМ: СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ТА ПРАВ СПОЖИВАЧІВ Іванов Д. В.	166
ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ Брояков С. В.	168
СЕКЦІЯ № 12: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	
ЮРИДИЧНА ПОСЛУГА ЯК ПРОДУКТ ВИРОБНИЦТВА ЮРИДИЧНОЇ ФІРМИ Вовк І. А.	170
ЕФЕКТИВНИЙ ЛІДЕР В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ Салогуб М. Г.	171
ДІЛОВІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА Бондарева Н. М.	173
МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ Вербова В. Г.	174
МЕТОД “БАТОГА ТА ПРЯНИКА” ЯК БАЗОВИЙ У МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ Стебасва Г. І.	176

АУТСОРСИНГ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ Микиташ Ю. Р.	178
РОЛЬ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА Фроленко В. В.	179
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ В УКРАЇНІ Рябуха О. О.	181
ІННОВАЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ (НА ПРИКЛАДІ САЙТУ СОЦІАЛЬНИХ ПОКУПОК DARBERRY.RU) Лисицька Т. Г.	183
ЗМІСТ	185